

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jurij Grobovšek

**Kritična analiza globalnega
in domačega okoljskega diskurza**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jurij Grobovšek

Mentor: izr. prof. dr. Andrej Lukšič

**Kritična analiza globalnega
in domačega okoljskega diskurza**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

Kritična analiza globalnega in domačega okoljskega diskurza

V nalogi, ki je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela, se raziskovanje okoljskega diskurza prične z analizo kontekstualne dinamike v primeru prve resnične zmage globalnega okoljskega aktivizma – zgodovinske kampanje proti kitolovu. V središče je postavljen Foucaultov koncept *episteme* kar omogoča razširitev analize v smislu hkratnega raziskovanja aktivizma, politične aktivnosti ter razvoja znanstvenega vedenja, ki jih Epstein (2005) poveže v skupno perspektivo. Ta naveza med znanjem, močjo in posledičnim diskurzom je namreč fascinantna predvsem iz vidika pojasnjevanja tipov moči, ki se uveljavljajo v vsakodnevni praksi na različnih nivojih. Pri tem je po Haasu (1992) ključen koncept *epistemološke skupnosti* ter proces doseganja konsenza na nekem področju kar nas pripelje do danes najdominantnejšega globalnega diskurza podnebnih sprememb. Problem slednjega diskurza je ravno njegovo glavno vodilo, t.j. »znanstveno« dosežen konsenz. Poleg obstoja potencialnih tveganj za popolno politizacijo znanosti namreč čedalje več sodobnih avtorjev opozarja, da je okoljevarstveni diskurz v veliki meri zavajajoč, pretiran in pogosto osnovan na popolnoma napačnih znanstvenih predpostavkah. Temu sledi drugi del magistrske naloge, ki je nastal iz potrebe po refleksiji skoraj petletnega vodenja neprofitne organizacije v domači okoljski areni ter se ukvarja s hegemonijo tehnokratskega okoljskega diskurza v domačem, nacionalnem okviru. Študija primera neprofitne organizacije EcoGuerilla obsega prikaz dinamike razvoja organizacije in njenih projektov ter omejitev, s katerimi se je organizacija EcoGuerilla srečala v času svojega delovanja. V tem primeru metoda temelji na kvalitativni tehniki zbiranja podatkov v "naravnem" okolju domačih okoljskih NVO, empirično raziskovanje pa poteka prek konteksta avtorja kot akterja pri pridobivanju podatkov. Namen magistrske naloge je prepoznavanje bistva družbene resničnosti oziroma realna ocena splošnega stanja pozitivne svobode civilne družbe v domačem okoljskem gibanju.

Ključne besede: NVO, okoljski diskurz, globalno okoljsko gibanje, aktivizem, zgodovinska kampanja o kitolovu, epistemološka skupnost, politizacija znanosti, tehnokratski okoljevarstveniki, okoljski lobi

Critical analysis of global and local environmental discourse

A present master thesis, which consists of theoretical and empirical part, begins to explore the environmental discourse with an analysis of contextual dynamics in the case of the first real victory of global environmental activism – a historic anti-whaling campaign. In the center is placed Foucault's concept of episteme which allows the extension of the analysis in terms of the simultaneous exploration of activism, political activities and the development of scientific knowledge, which Epstein (2005) connects to a common perspective. The relationship between knowledge, power and consequent discourse is mainly fascinating from the point of clarifying the types of power, exercised in daily practice at different levels. According to Haas (1992), a key concept of epistemic communities is the process of achieving consensus in any given area, which brings us to today's dominant global discourse of climate change. Problem with dominant climate change discourse is precisely its primary consideration, i.e. »scientific« consensus. In addition to the existence of potential risks to the complete politicization of science more and more contemporary authors points out that the environmental discourse is largely misleading, exaggerated and often based on a totally false scientific assumptions. This is followed by the second part of the master's thesis, which arose from the authors's need to reflect an almost five-year management of non-profit organization in local environmental arena and deals with the hegemony of the technocratic environmental discourse in the domestic, national context. Case study of non-profit organization EcoGuerilla shows the dynamics of the development of the organization and its projects and constraints which the organization EcoGuerilla met during its operation. In this case, the method rests on qualitative data collection techniques in the "natural" environment of domestic environmental NGOs, empirical research is conducted through the context of the author as a data collection instrument. The purpose of the master's thesis is to identify the essence of social reality and a realistic assessment of the general condition of positive freedom of civil society in the national environmental movement.

Keywords: NGOs, environmental discourse, the global environmental movement, activism, history of whaling campaign, epistemic community, the politicization of science, technocratic environmentalists, environmental lobby

Kazalo

1	UVOD.....	9
2	METODOLOŠKI OKVIR IN STRUKTURA NALOGE	11
3	TEORETSKI OKVIR K PREUČEVANJU DISKURZA OKOLJSKIH NVO	13
3.1	Opredelitev predmeta raziskovanja in utemeljitev relevantnosti teme	15
3.2	Tipi nevladnih organizacij	20
4	VLOGA DISKURZA NVO V ZGODOVINSKI KAMPANJI PROTI KITOLOVU	22
4.1	Analiza diskurza NVO v primeru zgodovinske kampanje o kitolovu	28
4.2	Analiza <i>episteme</i> v primeru zgodovinske kampanje o kitolovu	33
5	DISKREDITACIJA ZNANOSTI V GLOBALNEM PODNEBNEM DISKURZU	36
5.1	Afera Climategate in propaganda »podnebne znanosti«	38
5.2	Vloga poklicnih okoljevarstvenikov v podnebnem diskurzu.....	41
6	PROJEKT ECOGUERRILLA	46
6.1	Projekti EcoGuerille v letu 2010.....	48
6.2	Nagrada Netko 2010 in ostali projekti EcoGuerille v letu 2010	54
6.2.1	Ostale prijave projektov EcoGuerille na javne razpise v letu 2010.....	55
6.3	Projekti EcoGuerille v letu 2011.....	62
6.3.1	Sodelovanje s Službo vlade RS za podnebne spremembe.....	63
6.4	Ostali dosežki in diskurz EcoGuerille v letih 2010/11	65
7	FINANCIRANJE DISKURZA DOMAČEGA OKOLJSKEGA LOBIJA.....	68
7.1	Analiza pridobivanja javnih sredstev okoljskih NVO.....	73
7.1.1	Pridobivanje sredstev s strani države – skupina A.....	74
7.1.2	Pridobivanje sredstev s strani države – skupina B.....	82
7.2	Primerjava skupin A in B po višini prejetih javnih sredstev.....	87
8	ZAKLJUČEK	92
9	LITERATURA.....	100

KAZALO SLIK in TABEL

Slika 4.1: Krožni tok diskurza

Slika 6.1: Oglas multimedijske kampanje ob Svetovnem dnevu biotske raznovrstnosti, »Izumrtje je zaključek evolucije!« ter digitalni zasloni javnega multimedija GEM na javnem prevoznem sredstvu, na katerih je bil oglas predvajan

Slika 6.2: Spletni portal »ecoguerilla.si« in slika spletne igre za promocijo dogodka plavanja po reki Savi - Sava Extreme 2010

Slika 6.4: Statistika obiska spletne strani ecoguerilla.si v obdobju od 15. februarja 2010 do 15. februarja 2012

Slika 7.1: Seznam javnih organov in njihove transakcije z Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj, v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Slika 7.2: Seznam javnih organov in njihove transakcije z društvom Focus v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Slika 7.3: Seznam javnih organov in njihove transakcije z društvom Ekologi brez meja v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Slika 7.4: Seznam javnih organov in njihove transakcije z Zvezo ekoloških gibanj Slovenije (ZEG) v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Slika 7.5: Seznam javnih organov in njihove transakcije z društvom Alpe Adria Green v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Tabela 6.1: Deleži vsebine pri projektu »Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu ecoguerilla.si«

Tabela 6.2: Ocenjevanje projekta organizacije EcoGuerilla v okviru prvega javnega razpisa za Švicarski prispevek

Tabela 7.2: Primerjava članic skupin A in B po prejetih sredstvih oz. skupnem znesku plačil (transakcij) s strani javnih institucij v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

KAZALO GRAFOV

Graf 7.1: Transakcije javnih organov z Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Graf 7.2: Transakcije javnih organov z Društvom za sonaraven razvoj, Focus v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Graf 7.3: Transakcije javnih organov z društvom Ekologi brez meja v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Graf 7.4: Transakcije javnih organov z Zvezo ekoloških gibanj Slovenije (ZEG) v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Graf 7.5: Transakcije javnih organov z Mednarodnim društvom za varstvo okolja in narave, Alpe Adria Green v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Graf 7.6: Transakcije javnih organov z Združenjem za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti – EcoGuerilla v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

Graf 7.7: Primerjava skupin A in B po višini prejetih sredstvih v evrih s strani javnih institucij v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014

SEZNAM KRATIC

BWU – Blue Whale Unit

FoEI – Friends of the Earth International

IPCC – Medvladna komisija za podnebne spremembe
Intergovernmental Panel on Climate Change

IWC – International Whaling Commission
Mednarodna komisija za kitolov

KPK – Komisija za preprečevanje korupcije

MOP – Ministrstvo za okolje in prostor RS

NPO – Neprofitna organizacija

NVO – Nevladna organizacija

OZN – Organizacija Združenih narodov

SVLR – Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko

SVPS – Služba Vlade RS za podnebne spremembe

UKOM – Urad Vlade RS za komuniciranje

UN – United Nations
Združeni narodi

UNCED – United Nations Conference on Environment and Development
Konferenca ZN o okolju in razvoju

UNEP – UN Environmental Programme
Program ZN za okolje

UNFCCC – United Nations Framework Convention on Climate Change
Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah

WWF – World Wildlife Fund
Svetovni sklad za naravo

ZEG – Zveza ekoloških gibanj Slovenije

ZN – Združeni narodi

1 UVOD

Po vpisu na podiplomski študij Menedžmenta neprofitnih organizacij sem hitro spoznal, da pri študiju pogrešam več praktičnega pristopa, kar me je v novembru 2008 privedlo do ustanovitve neprofitne organizacije oziroma društva, imenovanega Združenje za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti – EcoGuerilla (v nadaljevanju EcoGuerilla). Omenjeno društvo sem želel uporabiti kot primer v magistrski nalogi ter prek izkušnje vodenja organizacije »od znotraj« raziskati stanje domačega okoljskega neprofitnega sektorja, njegove akterje, njihovo agendo in predvsem »okoljski« diskurz, ki po Foucaultu konstruira subjekte ter realnost nekega časa in prostora. Celotna zgodba me je v letih od 2008 do 2013 posrkala vase, v tem obdobju pa sem v vlogi predsednika združenja EcoGuerilla sodeloval pri pripravi in izvedbi številnih relativno inovativnih projektov s področja okoljskega komuniciranja, katere mi je uspelo uspešno realizirati s pomočjo odličnih sodelavcev v društvu ter različnih partnerjev, med katerimi velja posebej omeniti Urad Vlade RS za komuniciranje, Ministrstvo za okolje in prostor, nekdanjo Službo Vlade RS za podnebne spremembe ter seveda številne druge zasebne partnerje.

Poleg epiloga projekta EcoGuerilla, ki mi je v skoraj petletnem obdobju trajanja omogočil razmeroma globok uvid v subjektivizacijo akterjev znotraj domačega okoljskega diskurza, pa se magistrska naloga osredotoča tudi širše. Preden se bralec sploh dotakne diskurza domačega okoljskega gibanja, je namreč dobro, da si pogleda kaj se v zadnjem času dogaja z okoljevarstvenim diskurzom na globalni ravni. Lomborg (2001) na podlagi raziskave podatkov o aktualnih okoljskih problemih ugotavlja, da je okoljevarstveni diskurz v veliki meri zavajajoč, pretiran in pogosto osnovan na popolnoma napačnih znanstvenih predpostavkah. Lomborg nadalje analizira izjave globalnih okoljskih neprofitnih organizacij kot so Worldwatch Institute, WWF in Greenpeace, za katere se izkaže, da vse prepogosto temeljijo na popolnoma nerelevantnih informacijah in celo retoričnih trikih kar nazadnje vodi do spirale pesimističnih in fatalističnih napovedi. Shellenberger in Nordhaus (2004), ki se ukvarjata z analizo okoljskega gibanja v ZDA, ugotavljata, da okoljevarstveniki niso več sposobni pogledati širše od ozkega področja, s katerim se ukvarjajo. Še več – okoljevarstveniki enostavno niso sposobni sestaviti širše koalicije zaradi nenehnih medsebojnih nasprotovanj, recimo temu »fevdalnega« tipa, kjer vsak brani svoj

vrtilček. Shellenberger in Nordhaus zato okoljevarstvenikom predlagata, da naj se raje poglobijo v kreativne svetove ustvarjanja mitov, celo religije, namesto ozkih in tehničnih oblikovanj predlogov politik ter tako ponovno ugotovijo kdo so in kaj morajo postati (Shellenberger in Nordhaus 2004, 34). Šele ko bodo okoljevarstveniki lahko ponudili prepričljivo vizijo prihodnosti, bo namreč mogoč napredek iz pat pozicije, v kateri se okoljsko gibanje nahaja v zadnjih dveh desetletjih.

Kljub povedanemu pa okoljsko gibanje po drugi strani doživlja izjemno rast podpore javnosti, vsaj glede na višino prejetih finančnih sredstev. Po podatkih, ki jih navaja Stone (2008), so se med leti 1990 in 2004 prostovoljni prispevki za okoljske neprofitne organizacije samo v ZDA povečali iz 2,5 milijarde na vrtoglavih 7,6 milijarde ameriških dolarjev. Stone (2008, 24) pri tem poudarja, da ni mogoče govoriti o obstoju monolitnega okoljskega gibanja, včasih je namreč težko potegniti meje že v posameznih primerih, kot npr. ali lahko zavzemanje za prepoved poskusov z jedrskim orožjem pripišemo pod domeno okoljskih aktivistov ali mirovnikov?

Ob tem hitro postane jasno, da se moramo pri preučevanju diskurza okoljskega aktivizma oziroma okoljskega gibanja¹ torej osredotočiti na posamezne globalne okoljske arene, saj gre za izjemno kompleksno in široko tematiko, povezano z zgodovino delovanja globalnih, transnacionalnih oziroma mednarodnih okoljskih neprofitnih in nevladnih organizacij. Obe poimenovanji teh organizacij se osredotočata na dva glavna vidika tovrstnih organizacij. V ZDA se pogosto uporablja izraz neprofitne organizacije (v nadaljevanju NPO), ki poudarja, da tovrstne organizacije (angl. nonprofit organizations) niso ustanovljene z namenom ustvarjanja dobička. Tako v primeru, da takšne organizacije ustvarijo dobiček, tega ne delijo med lastnike, temveč ga porabijo za nadaljnji razvoj dejavnosti organizacije. Medtem drugi izraz t.j. nevladne organizacije (v nadaljevanju NVO) poudarja avtonomijo delovanja teh organizacij (angl. non-governmental organizations), in sicer v odsotnosti vmešavanja vlade in vladnih teles (Klenovšek in drugi 2006, 13).

¹ Večina teoretikov se strinja, da je globalna zgodovina okoljevarstva sestavljena iz treh valov. Pri prvem valu je bilo okoljevarstvo predvsem koncentrirano na neposredno ohranitev okolja, pri drugem valu okoljevarstva, od poznih šestdesetih let do devetdesetih let prejšnjega stoletja je šlo bistveno za vprašanja regulacije, medtem ko mora sodobni, tretji val, meriti predvsem na investicije v okolje, ki morajo nujno vključiti čim širše skupnosti (Shellenberger in Nordhaus 2004, 28).

Zaradi tega, da se izognemo zmešnjavi pojmov, v nadaljevanju naloge uporabljamo poimenovanje nevladne organizacije, čeprav bi bilo prav v primeru preučevanja diskurza vodilnih domačih okoljskih NVO mogoče bolj primerno striktno uporabljati poimenovanje NPO. Glede na izkušnje avtorja z realnostjo domačega okoljskega neprofitnega sektorja namreč ni mogoče izključiti možnosti, da so dejansko nekatere vodilne okoljske NVO pravzaprav »zasvojene« z državo in obratno. Ta na čase že kar patološki odvisniški odnos postavlja zato v domačem primeru pod velik vprašaj pojem »nevladna organizacija« ter posledično samo avtonomijo teh organizacij, hkrati pa ima ogromen vpliv na produkcijo okoljskega diskurza na nacionalni ravni, pri čemer je najočitnejša manifestacija te bolezni popolna dominacija nad javnim denarjem.

2 METODOLOŠKI OKVIR IN STRUKTURA NALOGE

Magistrska naloga se v prvem delu ukvarja z raziskovanjem diskurza okoljskih NVO v globalnem okviru. Ker gre v tem primeru za izjemno kompleksno in široko tematiko, se magistrsko delo omeji zgolj na zgodovinski pregled produkcije oziroma dinamike diskurza mednarodnih okoljskih NVO v dveh, sicer popolnoma različnih, globalnih okoljskih arenah. Prvi primer oziroma področje raziskovanja tako predstavlja tok diskurza okoljskih NVO v zgodovinski kampanji o kitolovu, medtem, ko se v drugem primeru osredotočimo na raziskovanje morda dandanes najaktualnejšega in hkrati najbolj razvpitega diskurza t.i. podnebnih sprememb in z njim povezane teze, da človeški izpusti CO₂ povzročajo globalno ogrevanje. Prav za proizvodnjo slednjega diskurza je v kar največji meri »zaslužna« znanstveno-politična srenja pod okriljem Medvladne komisije za podnebne spremembe (IPCC) ter z njo povezano transnacionalno mrežje okoljskih NVO.

Raziskovanje diskurza lahko tako opredelimo kot raziskovanje načina konstruiranja in oblikovanja vednosti in znanja o določenih področjih prakse v posameznih okoljskih arenah. V prvem delu naloge se najprej seznanimo z utemeljitvijo relevantnosti teme, nekaterimi ključnimi opredelitvami bistvenih »idealno-tipskih« komponent okoljskega gibanja, različnimi s predmetom raziskovanja tesno povezanimi osnovnimi pojmi ter

krajšimi splošnimi definicijami in tipologijami NVO. V ta namen se naloga v prvem delu poslužuje različnih teoretičnih metod, med katerimi je primarna analiza sekundarnih virov, temu pa sledita zgodovinska in splošna primerjalna metoda, ki sta posebej uporabni pri krajši predstavitvi novejše zgodovine globalnega okoljskega gibanja, s poudarkom na raziskovanju vloge okoljskih NVO pri produkciji diskurza v omenjenih primerih oziroma na področjih globalnega kitolovnega in podnebnega diskurza. Zgodovinska primerjalna metoda je osnova za kronološko raziskovanje delovanja okoljskih NVO in njihove produkcije diskurza, temelji na metodi teoretičnega raziskovanja oziroma pregleda pojavov v teoretičnem konceptu, ki sicer izvirajo iz preteklosti, a so uporabni v sedanjosti, predvsem v smislu iskanja podobnosti in različnosti pri razumevanju dinamike delovanja globalnih okoljskih NVO v posameznih arenah. Časovni okvir analize s pomočjo omenjenih metod se tako razteza iz časov drugega vala okoljevarstva (regulacije) do sodobnega t.i. tretjega vala okoljevarstva, ki ga zaznamuje predvsem spodbujanje investicij v okolje in vključevanje čim širših skupnosti.

Temu sledi drugi del magistrske naloge, ki se ukvarja z analizo diskurza okoljskih NVO v domačem, nacionalnem okviru. Poleg že omenjenih metod gre kot primarno metodo v drugem delu magistrske naloge izpostaviti empirično metodo v smislu študije primera neprofitne organizacije EcoGuerilla od samih začetkov organizacije v letu 2008, dinamike razvoja organizacije in njenih projektov ter omejitev, s katerimi se je organizacija EcoGuerilla srečala v času svojega delovanja. Drugi del naloge torej temelji na kvalitativni tehniki zbiranja podatkov v »naravnem« okolju domačih okoljskih NVO, raziskovanje pa poteka prek konteksta avtorja kot udeleženca v vlogi »instrumenta«, t.j. akterja pri pridobivanju podatkov. Glavna pozornost je tako usmerjena na refleksijo, perspektivo in izkušnje avtorja pri skoraj petletnem vodenju okoljske NVO.

Namen magistrske naloge je prepoznavanje bistva družbene resničnosti oziroma realna ocena splošnega stanja v domačem okoljskem gibanju prek poglobljenega teoretičnega in empiričnega raziskovanja pomena in vloge diskurza v globalnem in domačem okoljskem gibanju ter ugotavljanja prisotnosti različnih vplivov med pojavi. Tovrstno raziskovanje se posledično v veliki meri fokusira na prakse in procese, v manjši meri pa na izide ter je induktivno, predvsem v smislu »bottom-up«

identificiranja določenih skupnih lastnosti, ki jih kažejo posamezni primeri v domači okoljski areni.

Cilj magistrske naloge je ugotoviti, ali imamo v domačem okoljskem gibanju oz. domači areni okoljskih NVO opravka s hegemonijo tehnokratskega okoljskega diskurza, kar ima za posledico dolgoročno prevlado izbranih okoljskih organizacij in monopolizacijo privilegijev sodelovanja z državo. Z uporabo navedenih metod želim raziskovalni problem preučiti v vsej njegovi kompleksnosti.

3 TEORETSKI OKVIR K PREUČEVANJU DISKURZA OKOLJSKIH NVO

Izvorni namen ekološkega projekta, ki se je skozi čas transformiral v globalno okoljsko gibanje², je bil v začetku protest, usmerjen v obrambo pravice posameznika, da obdrži vpliv nad lastnim načinom življenja, produkcijo in porabo.

Preden sploh pričnemo z akademskim raziskovanjem zgodovine globalnega ekološkega projekta in z njim povezanega diskurza globalnega okoljskega gibanja oziroma okoljskih NVO, moramo predstaviti tri, zgodovinsko gledano, bistvene »idealno-tipske« komponente okoljskega gibanja, ki se včasih med seboj prekrivajo ali razhajajo:

– prva komponenta okoljskega gibanja t.i. globoka ekologija³ na filozofski ravni predstavlja izziv za moderni humanizem, saj postavlja pod vprašaj ločevanje človeka

² Gorz (v de Campos Mello 2000, 32) poudarja, da se je gibanje začelo kot radikalno kulturno gibanje oz. kot poskus posameznikov, ki so želeli nadzorovati in razumeti posledice lastnih dejanj. Z ekološko kritiko so prvi aktivisti želeli preusmeriti pozornost na lokalno znanje in prakse, da bi premostili ločitev človeka od narave, kar je bilo sicer že glavna komponenta v jedru nekdanjega razsvetljenstva.

³ Ideja globoke ideologije je po Ferry-ju (v de Campos Mello 2000, 33) vplivala med drugimi tudi na Greenpeace, največjo globalno okoljsko NVO, ki meni, da moramo humanistične vrednotne sisteme zamenjati s supra-humanističnimi vrednotami, po katerih pravno in etično spoštujejo katerokoli rastlinsko ali živalsko obliko življenja na planetu. Greenpeace je zato primer okoljske organizacije, ki na podlagi znanstvenih poročil in raziskav, deluje za spremembo svetovnega nazora in zavesti ter v večji meri promovira ekocentrični zasuk, kot pa transformacijo sistemov produkcije, ki so izvor večine ekoloških problemov.

in narave. Globoka ekologija ni antropocentrična, temveč ekocentrična, saj po Merchantu (v de Campos Mello 2000, 33) poskuša s transformacijo znanosti in svetovnega nazora, kar bi na koncu pripeljalo do zamenjave dominantne mehanistične paradigme s ekološkim okvirom medsebojne povezanosti in recipročnosti. Kot poudarja Merchant (v de Campos Mello 2000, 33), globoka ekologija priznava kapitalistično demokracijo (in njene ekonomske politike) in jo ne izpostavlja kritiki, njen izključno konzervativistični vidik oz. stališče pa jo postavlja v drugorazredno pozicijo;

– druga komponenta okoljskega gibanja lahko imenujemo gibanje socialne ekologije, ki ga večinoma sestavljajo ljudje nove levice, nezadovoljni z marksizmom. V nasprotju z gibanjem globoke ekologije, socialni ekologi obdržijo antropocentrično perspektivo, saj skrb za naravo razumejo kot skrb za človekovo okolje. Socialna ekologija si prizadeva za transformacijo produkcijskih oz. reproduksijskih sistemov, torej transformacijo politične ekonomije kot načina, s katerim je možno doseči trajnost, socialno enakost in blaginjo. Socialni ekologi vidijo protislovnost med logiko kapitalizma in logiko varovanja okolja, saj menijo, da varovanje okolja ne sme biti odvisno od ekonomskega razvoja ker ta v liberalnem pogledu pomeni podrejanje vsakega aspekta socialnega življenja tržni ekonomiji, kar pa ne more biti več glavni cilj moderne družbe (de Campos Mello 2000, 33). Tako je hegemonika predstava trajnostnega razvoja⁴, ki rehabilitira razvoj kot globalni cilj človeštva, nezadostna.

– tretjo komponento okoljskega gibanja lahko opredelimo kot »tehnokratsko tendenco«, saj poskuša prikazati ekonomsko rast in varstvo okolja kot kompatibilna cilja, ki ne potrebujeata globoke spremembe vrednot, motivacije in ekonomskih interesov socialnih akterjev, niti novih modelov ekonomske akumulacije. Po filozofiji

⁴ Socialni ekologi zato kličejo po ponovnem premisleku teoretičnih osnov pojma razvoj, ki ne smejo vsebovati le ekonomske, temveč tudi politične in epistemološke dimenzije, kot so vprašanje participacije, možnosti in lokalnega znanja. Posebej sporen je netrajnostni razvoj na globalni ravni ali bolje rečeno, vzorci potrošništva v bogatih državah, zato razmišljanje o trajnosti nujno vsebuje protislovja, ki jih povzroča strukturna neenakost globalnega sistema. Socialni ekologi se prav tako delijo na severne in južne, pri tem pa severni predvsem odklanjajo postmodernistično pojmovanje razvoja, medtem ko se južni bolj ukvarjajo s pravičnostjo in redistribucijo koristi razvoja (de Campos Mello 2000, 33).

tovrstne tehnokratske tendence okoljski problemi nastajajo zaradi nezadostne razvitosti kapitalističnih metod produkcije in življenjskega standarda, kar naj bi dokazovalo dejstvo, da so okoljski standardi višji v bogatejših državah. Tehnokratski okoljevarstveniki želijo ohraniti oz. zaščititi okolje z ustanavljanjem mednarodnih institucij, uporabo ekonomskih in tržnih instrumentov in razvojem čiste t.i. zelene tehnologije. Rezultat je v »apolitičnem« pristopu in aktivistih, ki – čeprav jih zanima zaščita okolja – niso primarno zavezani idejam (socialne) pravičnosti oziroma manj, kot npr. v prejšnji alineji omenjeni socialni ekologi. Tehnokratske ekološke tendence⁵ se pojavljajo večinoma v bogatih državah, čeprav so prisotne tudi v krogih elit iz juga (Gudynas v de Campos Mello 2000, 33).

3.1 Opredelitev predmeta raziskovanja in utemeljitev relevantnosti teme

Ob koncu osemdesetih let prejšnjega stoletja so velike okoljske NVO, kot so Greenpeace, FoEI, WWF in številne druge, ki so imele za seboj že več desetletij dolge in bogate izkušnje z vodenjem mednarodnih kampanj proti degradaciji okolja in uničujočim okoljskim praksam (od kitolova, jedrskih poskusov, uničevanja tropskega gozda in izginjanja vrst do kritike neučinkovitih državnih politik ter uničevalske produkcije transnacionalnih korporacij) prerasle v milijonske, multi-nacionalne operacije, ki se z namenom varovanja okolja osredotočajo predvsem na učinkovito medijsko komuniciranje, produkcijo znanosti, politično lobiranje in oblikovanje politik (Morphet v Willetts 1996, 132).

⁵ Takšni okoljevarstveniki se med drugim pogosto osredotočajo npr. na vprašanja populacije in dokazujejo, da največjo grožnjo okolju predstavlja prav visoka rast populacije v tretjem svetu, ki lahko povzroči velik pritisk glede izrabe naravnih virov. Tehnokratski okoljevarstveniki najpogosteje pripadajo organizacijam z malo (ali nič) članstva in se zanašajo na tehnično in pravno znanje oz. raziskave, s katerimi želijo vplivati na odločevalce (de Campos Mello 2000, 34). Preko njihovih tesnih povezav z vlado in drugimi vplivnimi akterji in enostavnega dostopa do mednarodnih organizacij imajo tehnokratske organizacije pogosto večji vpliv kot aktivistične, članske organizacije (Porter in Brown v de Campos Mello 2000, 33).

Globalno okoljsko gibanje⁶ in z njim povezan okoljski aktivizem sta namreč prehodila svojo dolgo zgodovinsko pot in se relativno upehana ustavila v sodobnem labirintu mednarodnih okoljskih pogajanj in politik. Na tej poti so zahodne okoljske NVO bistveno izboljšale sodelovanje na številnih specifičnih področjih in dosegle dogovore pri glavnih programskih vprašanjih (npr. klimatsko politiko industrijskih držav v Evropi in Severni Ameriki kritizira evropski in ameriški Climate Network, ki predstavlja veliko število nevladnih organizacij). Pri tem so nekatere NVO razvile mogočne infrastrukture in si na ta način zagotovile ogromne vire, ki jim omogočajo hegemonijo pri doseganju programskega konsenza, ki postaja ključen v času, ko se večina globalnih NVO sicer strinja glede temeljnega principa ohranjanja okolja.

De Campos Mello (2000, 34) meni, da sta konsenz okrog koncepta »trajnostnega razvoja« zgradila dva glavna akterja, ki sta zaslužna tudi za današnjo hegemonijo projekta globalnega okoljskega upravljanja, hkrati pa sta ista akterja bistveno prispevala tudi k prevladi liberalnega plana okoljskega upravljanja. Ta dva akterja sta znanstvena in »policy-making« okoljska skupnost oziroma kot ju skupaj označuje Peter Haas (1990) »epistemološka skupnost«, drug akter pa so podjetja in transnacionalne korporacije oziroma krajše – industrija. Kljub vsemu naštetemu pa NVO, kot glas (globalne) civilne družbe, trenutno še niso uspele oslabiti dominacijo in avtonomijo države, ki tako ostaja ključen faktor v mednarodni okoljski areni in to ob neizpodbitnem dejstvu, da so se države začele pogajati o okoljskih problemih na mednarodni ravni že dolgo pred tem, preden so NVO sploh uspele artikulirati svoje zahteve. Večina avtorjev (Epstein 2005; Betsill in Corell 2001; de Campos Mello 2000; Breitmeier in Rittberger 2000) se strinja, da so vlade že sredi osemdesetih let spoznale, da so aktivnosti okoljskih NVO pogosto lahko koristne znotraj formalnega mednarodnega političnega procesa, saj NVO:

1. Priskrbijo informacije o možnih politikah in zanesljivo ocenijo pripravljenost določene države;

⁶ Seveda je nemogoče govoriti o obstoju enotnega okoljskega gibanja, saj okoljska skrb pomeni različne stvari različnim skupinam ljudi, zavzema različne oblike in je izražena prek različnih kanalov, sploh v primerjavi med razvitimi državami oz. državami v razvoju – neke lahko pomeni boj za boljšo kvaliteto življenja, medtem ko neke druge boj za obstanek ali celo preživetje (de Campos Mello 2000, 33).

2. Informirajo vladne delegate o dejavnostih drugih delegacij med pogajanj;
3. Objavijo in propagirajo dnevne rezultate pogajanj;
4. Pomagajo vladam pri prepričevanju domače javnosti, posebej če pogajanja zaidejo na mrtvo točko ali pa ne prinesejo zadovoljivih rezultatov;
5. Olajšajo ali pospešujejo ratifikacije mednarodnih okoljskih sporazumov.

(Breitmeier in Rittberger 2000, 8)

Glede na aktualnost in sodobni obseg vseh definiranih okoljskih problemov je namreč jasno, da se v globalni civilni družbi vse pogostejše zahteva skupno, usklajeno mednarodno upravljanje teh problemov s strani nacionalnih vlad⁷, kar ustvarja tudi rastočo medsebojno ekološko povezanost oziroma soodvisnost, ki pa zahteva vedno nove oblike mednarodnih kooperacij za ohranitev okolja⁸. Seveda so pri nastajanju tovrstnih tvorb lahko močan dejavnik tudi nacionalne civilne družbe oziroma nacionalne NVO, ki sodelujejo s transnacionalnimi NVO, medtem ko ravno rastoča kompleksnost mednarodnih okoljskih sistemov⁹ sooča domače civilne družbe z veliko možnostjo izgube kontrole nad političnimi procesi oziroma vladno stranjo, saj globalni

⁷ Države lahko internacionalizacijo okoljske politike uporabijo v svoj prid, da okrepijo lastno avtonomijo proti domači civilni družbi. Mednarodna (okoljska) pogajanja namreč ponujajo priložnost za države, da sprejmejo skupne okoljske politike, ki v normalnih razmerah ne bi bile sprejete s strani domačih civilnih družb. S tem, ko so države NVO omogočile dostop do pogajanj in participacijo v mednarodnih okoljskih institucijah, so države same privolile v (navidežno) reduciranje lastne avtonomije zaradi nacionalnih civilnih družb, obenem pa lahko vedno nadzorujejo in postavljajo lastne pogoje, da se NVO sploh lahko vključijo. Vladam postaja vedno bolj jasno tudi, da lahko za svoje namene instrumentalizirajo zelene NVO ali oblikujejo tihe koalicije skupaj z njimi, kot npr. v primeru ozonu škodljivih snovi, ko so ZDA, skupaj z organizacijama FoEI in Greenpeace, lobirale za močnejšo globalno regulacijo, kar je privedlo do Montrealskega protokola, ki je pričel veljati 1.1.1989 (Breitmeier in Rittberger 2000, 8).

⁸ Pri tem večina avtorjev opozarja na problem t.i. "free-riderjev", ki lahko ogrozijo deklarirane skupne cilje (npr. Jadransko morje je mogoče zaščititi le v primeru, da se vse obrežne države zavežejo k ohranjanju ekosistema, saj neupoštevanje pravil oziroma onesnaževanje z strani ene ogrozi prizadevanja ostalih).

⁹ V zadnjih desetletjih smo priča številnim mednarodnim konvencijam o varovanju okolja (UNEP 1993), večino teh multilateralnih pogodb pa je rezultat pogajanj iniciiranih s strani organizacije ZN, posebej UNEP-a. Ratifikacija tovrstnih mednarodnih pogodb zahteva, da države implementirajo mednarodno sprejete politike in spremenijo administrativne prakse na domači ravni. Podobno velja za zakonodajo znotraj EU, ki se ukvarja npr. z emisijami plinov ali škodljivimi snovmi v hrani in jo morajo članice EU uskladiti z skupno evropsko zakonodajo.

karakter okoljske problematike zahteva bolj mednarodno in manj domače ukvarjanje z njo (Breitmeier in Rittberger 2000, 5).

V želji raziskati zakaj so okoljske NVO postale uspešni igralci na mednarodni okoljski politični sceni, se moramo najprej vprašati, kakšna je povezava s teorijo mednarodnih odnosov. Tako realizem (npr. Waltz 1979), kot institucionalizem, analizirata mednarodno politiko le na sistemski ravni, saj za obe teoriji velja, da vidita države kot glavne igralce v mednarodnem sistemu oziroma v mednarodni politiki, zato se analiza NVO v okviru teh teorij izkaže za nerelevantno.

V nasprotju z omenjenima teorijama se liberalna teorija ukvarja z mednarodnimi odnosi na osi država–družba in čeprav je v večini usmerjena na individualne pravice, privatno lastnino in predstavniško demokracijo, se odlikuje tudi z analizo notranje politike, kjer vključuje civilno družbo. Breitmeier in Rittberger (2000, 3) navajata Moravcsika, ki meni, da liberalna teorija mednarodne politike vsebuje tri temeljne predpostavke:

- prvič, posamezniki in privatni akterji so temeljni akterji mednarodne politike, liberalna teorija analizira politični proces s pristopom od spodaj navzgor (angl. bottom-up), za domače in mednarodne akterje pa velja obnašanje v skladu z racionalizacijo (ne)materialne blaginje;
- drugič, liberalna teorija predpostavlja državo kot predstavniško institucijo, na katero vplivajo aktivnosti domačih akterjev, ne pa neodvisnega akterja;
- tretjič, liberalna teorija predpostavlja, da preference držav determinirajo njihovo obnašanje na mednarodni ravni, torej države želijo (utilitarno) maksimizirati (ali ohraniti) družbeno blaginjo v prihodnosti (podobne preference tako vodijo do sodelovanja med državami in obratno).

V skladu z navedenimi spoznanji, povezanimi z liberalno teorijo, Breitmeier in Rittberger (2000) v nadaljevanju ugotavljata, da aktivnosti oziroma delovanje NVO oblikuje preference države, kar sovпада z liberalno konceptualizacijo odnosov država–družba, kjer je država subjekt pritiskov civilne družbe. Avtorja pri tem omenjata tudi Skopcolovo kritiko pluralistične koncepcije države, saj omejuje vidik družbenega inputa na vladni proces oblikovanja politik (policy-making proces). Skopcol vidi države kot organizacije, katerih cilji ne odsevajo zahteve družbenih,

interesnih skupin, razredov ali civilne družbe. Države so tako avtonomne glede na domače civilne družbe¹⁰ in čeprav NVO trdijo, da predstavljajo nacionalne civilne družbe v mednarodnih pogajanjih, jim dejansko manjka legitimnost, ki jo nacionalne politične stranke dobijo s periodičnimi volitvami.

NVO lahko tako zastopajo nek parcialen interes organizacije ali ustanovitelja, ki seveda ni vedno identičen javnemu interesu, prav tako je mogoče, da znotraj NVO ni vedno omogočena demokratična participacija (Breitmeier in Rittberger 2000, 5).

Ob tem Betsill in Corell (2001) ugotavljata, da je celo pogosto mogoče, da se javno deklarirani cilji NVO dejansko razlikujejo od tistih, zastavljenih privatno. Spričo kompleksne vloge, ki jo NVO igrajo na mednarodni sceni v zadnjih desetletjih, je pričakovano tudi povečano raziskovanje vloge NVO znotraj formalnih mednarodnih (seveda pa tudi nacionalnih) političnih procesov in mednarodnih organizacij, ki je zlasti aktualno v luči erozije demokratične participacije in odgovornosti v mednarodnih političnih procesih.

Iz vsega povedanega lahko na kratko zaključimo, da se razmerje moči med državo in civilno družbo še ni bistveno spremenilo, saj aktivnosti NVO večinoma ohranjajo ravnotežje med njimi in državo, kot pa ga spreminjajo v korist NVO.

¹⁰ Ustavno pravo pogosto omejuje obseg vplivanja domače civilne družbe na zunanjo politiko vlade, če namreč ustava določa, da mora parlament potrditi mednarodno pogodbo, preden ta stopi v veljavo, vlada se bo najprej informirala in posvetovala s parlamentarnimi skupinami, ki so ključne za dosego večine pri ratifikaciji, in sicer v zgodnji fazi pred podpisom ter med različnimi fazami pogajalskega procesa. Po zaključku mednarodnih pogajanj parlamenti namreč ne morejo več zahtevati ponovnega odprtja pogajanj, zato morajo z njimi soglašati ali tvegati diplomatsko krizo. Vlade zato pogosto iščejo interese domačih ekonomskih akterjev v mednarodnih pogajanjih, še preden ti akterji dojamajo njihovo pomembnost. Proces evropskega združevanja, ki je botroval Maastrichtski pogodbi (1991) in Amsterdamski pogodbi (1997), je pokazal, da se vlade strinjajo s politikami, čeprav nekatere pri tem niti nimajo podpore domače družbe, kar pomeni, da vlade v mednarodnih pogajanjih zasledujejo lastne cilje, ne glede na pritiske civilne družbe (Breitmeier in Rittberger 2000, 11).

3.2 Tipi nevladnih organizacij

Večina sodobnih študij NVO¹¹, ki se ukvarjajo s različnimi tipi NVO, ločuje med dvema bistvenima oblikama neprofitnih organizacij, glede na njihove aktivnosti:

1. Glavna značilnost t.i. zagovorniških (angl. advocacy) organizacij, ki najpogosteje želijo vplivati na politični proces postavljanja dnevnega reda (angl. agenda setting) so izobraževanje, informiranje javnosti, mobilizacija in organizacija državljanov za izražanje volje glede določene tematike, vprašanj ter ustvarjanje pritiska in lobiranja pri odločevalcih skladno s cilji organizacije.
2. Karakteristike t.i. servisnih (angl. service) organizacij so zagotavljanje uslug in pomoči drugim organizacijam ali skupinam ter prispevek pri implementaciji javnih politik.

Seveda razlikovanje po zgornjih značilnostih v realnosti ni enoznačno, saj njihove dejavnosti sovpadajo, kar pomeni, da lahko tudi servisne organizacije prispevajo pri umeščanju nekega okoljskega vprašanja ali teme na politično agendo, medtem ko lahko zagovorniške organizacije prav tako nudijo usluge državam ali mednarodnim organizacijam, kar pa je sicer načeloma prej izjema kot pravilo. Bistvena razlika zgoraj naštetih oblik organizacije pa niso značilnosti njihovih glavnih dejavnosti, temveč obseg aktivnosti okoljskih NVO, ki postanejo politično obarvane. NVO z močno zagovorniško orientacijo navadno želijo izzvati vlade in njihove politike, zato v želji soočanja pogosteje generirajo bolj konflikten odnos med njimi in državo (Breitmeier in Rittberger 2000, 11).

¹¹ Na tem mestu si je smiselno tudi na hitro ogledati kako poteka delitev virov prihodkov v primeru mednarodnih raziskav o financiranju NVO, kjer se viri prihodkov navadno delijo v tri skupine:

- komercialni viri; kamor se uvrščajo prihodki iz neprofitne dejavnosti, prihodki iz profitne dejavnosti, članarine in drugi prihodki NVO,
 - javni viri; kamor se uvrščajo subvencije države in lokalnih skupnosti ter skladov (kot npr. loterije),
 - zasebni viri: kamor se uvrščajo donacije posameznikov, podjetij, fundacij, sorodnih organizacij in zapuščine.
- Kolarič (2002) tako na podlagi omenjene strukture virov prihodkov govori o oblikovanju treh osnovnih modelov financiranja NVO:
- model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti,
 - model dominacije državnega financiranja,
 - model dominacije zasebnih donacij (Kolarič in drugi 2002, 123).

Če pričnemo z zagovorniškimi NVO, lahko ugotovimo, da skoraj vsaka dejavnost, ki jo lahko umestimo v kategorijo zagovorništva (advocacy), postane manifestna med različnimi fazami policy procesa. Čeprav zagovorništvo najpogosteje meri prav na vplivanje pri procesu postavljanja agende, pa vpliva tudi na druge faze policy procesa. NVO želijo vplivati na mednarodno sklepanje pogodb ali pa izvajati pritisk na države proti implementaciji mednarodno sprejetih zavez oziroma pogodb. Na področju okoljskih politik se NVO zagovorniškega tipa ukvarjajo s pridobivanjem in posredovanjem informacij o stanju okolja javnosti, zberejo pa jih s strani različnih raziskovalnih inštitutov, mednarodnih organizacij ali državnih agencij ter jih nato znanstveno analizirajo, interpretirajo in poudarijo. Pogosto uporabijo zunanje šoke, npr. jedrske nesreče (Černobil), kemična podjetja (Bhopal), kot priložnost za komuniciranje, izražanje zaskrbljenosti in pozivanje k odločni politični akciji (Breitmeier in Rittberger 2000, 12).

Medtem, ko aktivizem okoljskih NVO zagotovo oblikuje politično agendo, pa zagovorništvo meri predvsem na spreminjanje mišljenja glede neke (okoljske) teme in spodbuja občutljivost (nacionalnih) civilnih družb do novih pristopov reševanja problemov. To pomeni, da NVO razvijajo politične predloge in scenarije za dolgoročno akcijo v smislu izobraževanja javnosti in odločevalcev o finančnih ter ekonomskih posledicah njihovih priporočil. Okoljska pogajanja in zakonodaja bo lahko uspešna edino v primeru, da se zakonodajalce, pogajalce ali javnost prepriča, da bodo predlagane politike ekonomsko in finančno izvedljive. Pridobivanje podpore za politične predloge NVO zahteva spreminjanje vsebin javnih razprav, pri katerih vsaj uvodoma dominirajo argumenti o stroških in ekonomski izvedljivosti, zato morajo NVO spreminjati miselni kontekst glede posamezne (okoljske) tematike¹². Ustrezna prezentacija idej za rešitev nekega problema v kombinaciji s podjetniškim vodenjem, lahko privedejo do novih pogledov oz. nazorov na vrednote in uporabo okoljskih dobrin.

¹² Breitmeier in Rittberger (2000, 12) navajata primer pritiska okoljskih NVO, ki so privedli Svetovno banko, da je spremenila politiko posojil za razvojne projekte brazilske Amazonske regije, ki so do l. 1990 prispevali k uničevanju tropskih ekosistemov. Svetovna banka je novo perspektivo dajanja kreditov utemeljila na ekološkem trajnostnem razvoju. Okoljske NVO lahko znanstvena odkritja "prevedejo" v politične zahteve in predloge, obenem pa delujejo bolj neodvisno in učinkovito kot mednarodne organizacije.

V nasprotju z vlogo zagovorništva so NVO znane tudi po uslugah, ki jih nudijo. NVO lahko tako opravljajo brezplačne storitve ali so pooblašene za delo za nacionalne vlade ali mednarodne organizacije. Prav tako je mogoče ugotoviti, da poskuša vedno več NVO kombinirati tržno-orientirano znanje z jasno družbeno zavezanostjo. Čeprav so NVO neprofitne organizacije, so mnoge pooblašene za delo z mednarodnimi organizacijami (npr. ZN), saj jim mednarodne organizacije, pogodbeni sekretariati in druga telesa, ustanovljena s strani držav članic mednarodnih okoljskih konvencij, zaupajo izvajanje naloge upravljanja in različnih storitev. Na ta način NVO postajajo soigralec državnih birokracij pri izvajanju določenih funkcij mednarodnih (okoljskih) režimov, kjer nadzorujejo, preverjajo ali spodbujajo znanstveno sodelovanje (npr. tehnološki transfer). Občasno tako NVO izvajajo pomembne naloge, ki zagotavljajo preverjanje upoštevanja predpisov s strani podpisnic ter nato o implementaciji ali neupoštevanju pogodbe poročajo neodvisnim telesom. Hkrati s tem skrbijo za obveščanje javnosti o obsegu doseženih ekoloških ciljev – npr. Greenpeace pogosto bolje pozna državne prakse kitolova, kot pa nekatere države članice, leta 1946 sprejete Mednarodne konvencije o regulaciji kitolova (Breitmeier in Rittberger 2000, 14).

4 VLOGA DISKURZA NVO V ZGODOVINSKI KAMPANJI PROTI KITOLOVU

Že v prejšnjih poglavjih je bil omenjen koncept t.i. epistemološke skupnosti (angl. epistemic community) oz. znanstvene skupnosti po Haasu, ki je lahko izhodiščna točka za analizo diskurza policy omrežij v mednarodni okoljski politiki, saj se je na več primerih pokazalo, da so znanstvene skupnosti vplivale na izbire odločevalcev med mednarodnimi pogajanj. Od vseh vprašanj ali tematik povezanih z mednarodnim sodelovanjem ima namreč znanost posebno vlogo prav v okoljevarstvu, vendar kot opaža Jameson (v Epstein 2005, 47), sam znanstveni razvoj ni dovolj, da se neko okoljsko temo uvrsti na globalno agendo, saj je zato zaslužno šele stalno razvijajoče in organizirajoče se okoljsko gibanje, ki je povezal znanost s pozornostjo na kritično stanje planeta. Znanost in okoljski aktivizem tako že dalj časa z roko v roki oblikujeta diskurz globalne okoljske politike, saj aktivisti uporabljajo znanost za prepričevanje vlad oziroma držav po potrebi določenih politik

(v izogib »uničenju planeta«), nasprotno pa so odkritja znanstvenikov izpostavljena šele z aktivističnimi kampanjami.

Posebej nazoren je primer zgodovinske kampanje proti kitolovu, kjer naveza znanosti in aktivizma, doseže prvo resnično zmago okoljskega aktivizma, saj so leta 1982 države (prej aktivne promotorke kitolova) razglasile prepoved komercialnega kitolova, ki je v veljavi še danes, nadzoruje pa jo IWC. Epstein (2005) želi tako z analizo osi »znanje-moč« na primeru kitolova pokazati na vlogo aktivizma pri produciranju znanja, vedenja, ki je omogočilo spremembe, in sicer v dveh zaporednih fazah:

- najprej kot oblikovanje znanstvenega diskurza o kitih, kot mesta, kjer se pokaže odnos »znanje-moč«,
- nato pa z osredotočenjem na Foucaultov koncept *episteme*, ki je po Foucaultovih lastnih besedah: »nekaj podobnega svetovnemu nazoru, izsek splošne zgodovine, ki je poznana vsem vejam znanosti in nalaga vsakomur enake norme, postulate splošnega vedenja ali »zdrave pameti«, ki se jim ni mogoče izogniti (Focault v Epstein 2005, 51).«

V nasprotju s prvim vidikom, ki se bilateralno ukvarja z interakcijo med znanostjo in politiko, se koncept *episteme* spušča v analizo širše kontekstualne dinamike, tako politične aktivnosti (vključujoči aktivizem), kot tudi same »produkcije« znanstvenega vedenja, oboje pa predstavlja zaporedna nivoja analize, pri tem pa *episteme* na koncu združi znanost in politiko v skupno perspektivo (Epstein 2005, 51).

Cetologija je veja zoologije, ki se posveča študiju kitov in delfinov, njen razvoj pa je bil tesno povezan z rastjo industrije kitolova ter nacionalnimi raziskovalno – razvojnimi programi po drugi strani. V Veliki Britaniji je bila cetologija vključena v široko, s strani vlade podprto znanstveno in industrijsko raziskovanje južnega Atlantika in Antarktike. Na Nizozemskem, v ZDA, na Norveškem in Franciji so prav tako poznani nacionalni raziskovalni programi v povezavi z industrijo kitolova iz prve polovice dvajsetega stoletja. Cetologi so bili odvisni od kitolovnih kompanij, saj so jim le-te priskrbele podatke in zaposlitev, raziskave pa so se izvajale na krovih kitolovk, kjer so znanstveniki merili, tehtali in preučevali živali, preden so jih procesirali dalje v olje ali vosek, poleg pa so za omenjene družbe vodili kontrolne knjige. Industrijski proces je bil tako tesno povezan oziroma komplementaren z znanstveno analizo,

znanje o živalih pa je bilo promovirano predvsem z namenom komercialne aplikacije¹³ (Epstein 2005, 53). Leta 1949 je bila ustanovljeno mednarodno telo znanstvenikov, znotraj leta 1946 ustanovljene Mednarodne komisije za kitolov (IWC) ter tako narejeni prvi koraki proti njihovi avtonomiji, kljub dejstvu, da je bila znanost še vedno sekundarna proti političnim in industrijskim interesom. Novoustanovljeni znanstveni komite ni imel virov za izvajanje lastnih programov, znanstvenike pa so predlagale in potrdile nacionalne vlade in med leti 1953–59 se je sestankov komiteja udeleževalo v povprečju sedem znanstvenikov¹⁴.

Ta dinamika se je nadaljevala do leta 1963, ko je bilo upadanje populacije kitov močno opazno, po izgubi dveh pomembnih članic (obe sta se sicer potem spet včlanili) pa je očitno razpadal tudi režim kitolova. IWC je zato imenovala nov komite znanstvenikov (angl. »Committee of Four), ki so jih pritegnili iz drugih institucij (npr. Food and Agricultural Organisation) in iz drugih specializiranih področij (populacijske študije), kar je vdihnilo novo življenje v znanstveni komite, saj se mu je povečalo članstvo, kot tudi tehnične kompetence.

¹³ Glavna tema raziskav prve polovice dvajsetega stoletja je bila kako napraviti kitovo olje za užitno, znanstveniki pa so uporabljali posebno industrijsko enoto merjenja BWU (Blue Whale Unit), ki je merila donos olja na ujetega kita, že sama logika merjenja pa jasno kaže na primanjkljaj zanimanja za biološke karakteristike posamezne vrste.

¹⁴ Ta komite je imel komaj kakšne odnose z ostalimi znanstvenimi telesi (npr. International Union of Biological Sciences, International Council for the Exploration of the Sea, Biometrics Society) in ni izkazal nobenega poročila do l. 1955. Kratko povedano znanstveniki so bili kot ekskluzivni avtorji znanstvenega diskurza praktično brez glasu in čeprav so l. 1955 pričeli opozarjati na padec populacije in reprodukcije med kiti, ter so predlagali restriktivne kvote za kitolov, so bili povsem preslišani ter izključeni iz političnega procesa držav. Nekdanji član znanstvenega komiteja IWC William Aron, se spominja, da je komisija preprosto ignorirala predloge znanstvenikov, zato so poskušali prek uradnih kanalov političnih predstavnikov, kar je vključevalo prepričevanje izbranih delegatov med IWC-ju manj antagonističnih držav – ena izmed njih je bila Norveška, ki je na podlagi znanstvenih alarmantnih spoznanj, v poznih petdesetih predlagala omejitve ulova za posamezne države, kar se je izkazalo za neplodno, saj je večina držav na omejitve njihovih suverenih pravic reagirala z ogorčenim nasprotovanjem (npr. Nizozemska, ki je l. 1959 izstopila iz IWC zaradi Norveškega predloga, isto pa je po neuspehu njenega predloga nato storila tudi Norveška) (Epstein 2005, 54).

Tako se je prvič omejilo kvote oz. prepovedalo kitolov dveh vrst (plavega kita in kita grbavca). Resnični vzrok tega moratorija pa vendarle leži zunaj kitolovnega režima, saj se je v ozadju popularnega okoljevarstvenega gibanja zahodnih industrijskih družb javna zaskrbljenost začela osredotočati prav okrog kitov in kitolova. To je rezultiralo v javnih manifestacijah in pohodih za kite ter omogočilo, da je kit postal simbol prve konference ZN o okolju, l. 1972 v Stockholmu, kar je sprožilo nadaljnje zahteve po znanstvenem vedenju¹⁵, ki je bilo vedno ključnega pomena za institucionalizacijo mednarodnega okoljskega gibanja. Eyerman in Jameson (v Epstein 2005) povežeta kot centralni moment prakso okoljevarstvenikov s konceptom »interesa po znanju«, saj je znanje v tem primeru motiv, porojen iz nuje razumeti okoljsko škodo in politično sredstvo pridobivanja točk za zelena prizadevanja (Epstein 2005, 55).

Gibanje, ki je s simbolom kita na čelu, v sedemdesetih letih doseglo konec kitolova in sprožilo nastanek množice okoljskih NVO, ki so iz ekskluzivnega reševanja kitov (Project Jonah) prešle na širše okoljevarstvo (Greenpeace, Friends of the Earth, WWF, itd.) in novi val okoljevarstva (angl. new environmentalism), kar je prekinilo tradicijo nekdanjih konzervativističnih skupin (angl. conservationism). Prvi predlog za popoln moratorij na kitolov so v Stockholmu sicer podale ZDA, vendar je znanstveni komite IWC-ja na naslednjem letnem srečanju ocenil, da popolni moratorij ni znanstveno upravičen in predlagal omejeni moratorij, ki obsega le posamezne vrste. Kljub temu so bile oči sveta uprte v režim kitolova, kar je dalo velik zagon znanstvenemu komiteju, ki se je postavil na pozicijo srednje poti in si kot branilec »objektivnosti« nasproti pregretemu javnemu mnenju, omogočil več neodvisnosti pri državah znotraj režima (Epstein 2005, 55).

¹⁵ Leta 1973 je bil ustanovljen program ZN za okolje (UNEP), kar je omogočilo rast okoljskih institucij na nacionalni in mednarodni ravni, kjer je bil poudarek predvsem na ustvarjanju ustreznega znanja. Ob tem je treba omeniti še številne mednarodne okoljske konvencije (npr. RAMSAR Convention on Wetlands iz l. 1971, CITES Convention on International Trade in Endangered iz l. 1972, Bonn Convention on Migratory Species iz l. 1979 ter Long-range Transboundary Air Pollution Convention iz l. 1979). Ob teh uradnih agencijah in institucijah, so se pričeli z nalogo zbiranja in razširjanja informacij organizirati tudi okoljski aktivisti, ta funkcija akumulacije znanja pa je jedro procesa pretvorbe neformalnih skupin zelenih aktivistov v kvalificirane nevladne organizacije (Epstein 2005, 54).

Leta 1974 je znanstveni komite pripravil splošen sistem upravljanja t.i. »*New Management Procedure* (NMP)«, ki se je sicer tehnično zgledoval po drugih režimih izkoriščanja naravnih virov (ribištvo). To je vodilo k opustitvi BWU v prid pristopanja k določanju populacijskih zalog (angl. stock-specific approach), pri čemer pa gre za shemo upravljanja, osnovano na aktualnem znanju o vrstah, namesto oljnem donosu. Pod pritiskom javnega mnenja, kanaliziranega prek okoljskih NVO, se je dinamika med znanstveno in politično komponento kitolovnega režima obrnila. V letih 1972–78 se je prvič upoštevalo nasvete znanstvenega komiteja, IWC pa je na letnih srečanjih poskrbel za implementacijo priporočenih kvot. Znanost se je uspela uveljaviti kot osnova za upravljanje in komisija IWC se je pri kreiranju političnega procesa pričela zanašati na znanstvene rezultate (Epstein 2005, 55).

Znanje je bilo torej ključno orožje aktivistov proti kitolovu, od dokazovanja stopnje ogroženosti kitov, do prepričevanja držav o nujnosti ukrepanja. Na začetku so NVO osredotočile pozornost na predloge znanstvenega komiteja IWC ter proti interesom kitolova, ki so prevladovali v komisiji. To zavezništvo je razpadlo, ko se je znanstveni komite izrekel proti popolnemu moratoriju na kitolov, kajti po tem je prav znanstveni komite postal tarča kampanje okoljskih NVO, saj so ga aktivisti dojeli kot primarni obrambni sistem komisije. Leta 1978 so NVO pričele same »proizvajati« znanje in kreirati diskurz o kitih, saj jim je bil olajšan dostop do znanstvenega komiteja in NVO so začele previdno delati na odnosih z njegovimi člani ter jim tudi zaupale izdelave neodvisnih študij za dopolnitev uradnih raziskovalnih programov¹⁶.

Na koncu pa aktivisti bitke niso dobili na znanstveni, temveč na politični fronti. Znanost je bila pri tem nevtralizirana s tem, da se jo je pretirano poudarjalo.

¹⁶ Sidneya Holta, ki je bil leta 1963 član novega znanstvenega komiteja t.i. »Committee of Four«, sta dve NVO zaposlili na takšnem projektu v letih 1978 in 1979. Ob tem neposrednem doprinosu pri delu znanstvenega komiteja IWC, so NVO razvile tudi paralelno mrežo »anti-IWC« raziskav ter organizirale konference in delavnice izven IWC. Seveda pa so NVO delale tudi na skupnih aktivnostih z IWC in sponzorirale konference, npr. »Special Meeting on Cetacean Behaviour, Intelligence and Ethics of Killing Cetaceans« iz l. 1980. NVO so tako prispevale k razvoju znanja na vseh frontah in razvile lasten znanstveni diskurz. NVO pa so imele eno bistveno prednost pred znanstvenim komitejem, saj so bile večje odnose z mediji in javnostjo (npr. več ustanoviteljev Greenpeacea je dolga leta delovalo v novinarstvu in odnosih z javnostmi). To jim je omogočilo, da se je »alternativni« znanstveni diskurz redno pojavljal v medijih in javnosti in negoval sliko velike ogroženosti kitov, medtem ko je drugi znanstveni diskurz znanstvenega komiteja redko prešel meje IWC (Epstein 2005, 56).

V osemdesetih letih se je povprečni obisk srečanj znanstvenega komiteja povečal nad sto oseb, kar je povzročilo, da so bili pogledi članov leta 1982 tako različni, da komite zaradi poplave podatkov, različnih diskurzov, glasov in pogledov ter rastoče kakofonije ni bil več sposoben dati jasnih priporočil, ko je bil ponovno podan predlog popolnega moratorija kitolova.

Ta nejasnost je bila ključ za aktiviste, ki so jo izkoriščali tako, da so dodajali vedno več novih informacij. Pogosto so se ravno v času določanja kvot pojavile nove študije, ki so ob uporabi različnih parametrov dokazovale ogroženost neke vrste, kar je bilo ravno nasprotno situacijam iz petdesetih let, ko so ob določanju omejitev ulova oz. kvot za posamezno vrsto znanstveniki poudarjali, da ni mogoče oceniti stopnje ogroženosti vrste (Epstein 2005, 57).

Z nevtralizacijo znanstvenega komiteja v osemdesetih se je glavna os delovanja preselila na komisijo (IWC) oz. v politično areno. Strategija NVO je poskušala doseči cilje na dveh nivojih: prek nazornih medijskih video posnetkov neposredne akcije, blokiranja kitolovskih ekspedicij in nazornega prikazovanja pokolov kitov ter prek manevriranja znotraj komisije, s ciljem krepitev koalicije proti kitolovu. Grass-roots strategija, ki je bila ena prvih v zgodovini okoljskega aktivizma, se je izkazala za zelo uspešno. Avstralija, katera je leta 1977 gostila srečanje IWC, je kot aktivna kitolovska država, v manj kot letu doživela preobrat javnega mnenja proti kitolovu in tako je predsednik avstralske vlade Malcolm Fraser, izvoljen leta 1978, prekinil državni kitolov¹⁷.

Medtem se je članstvo komisije povečalo iz 17 na 39 držav, med katerimi nekatere nikoli niso bile vpletene v kitolov (npr. Avstrija), nekatere pa so se včlanile (Nemčija, Monako), da eksplicitno okrepijo vrste proti kitolovu. Aktivisti so ves čas igrali zelo

¹⁷ Avstralija je kmalu nato postala velika zaveznica NVO, posebej organizacije Sea Shepherd, ki je v naslednjih desetletjih razvila številne posebne taktike posredovanja proti japonski kitolovni floti z namenom oviranja aktivnosti kitolovk.

pomembno vlogo pri odpiranju IWC, sploh glede razširjanja njenih pravil¹⁸. Moratorij na komercialni kitolov je bil tako dosežen bolj na politični ravni, kot pa na znanstveni in prav ta raven bi ga morala tudi obdržati. Razdor med aktivisti in znanstveniki je zazijal l. 1993 z odstopom predsednika znanstvenega komiteja, Philipa Hammonda. Komiteju je bila l. 1982 zaupana ocena zaloge populacije kitov, katera naj bi postavila temelj za oceno moratorija deset let po njegovi implementaciji.

Leta 1993, ko je bila ocena končana, so znanstveniki prišli na plan z novim sistemom upravljanja »*The Revised Management Procedure*« (RMP), ki naj bi odpravil pomanjkljivosti prejšnjega. Njihovo poročilo je *de facto* potrdilo, da so nekatere populacije oz. vrste kitov okrevale (npr. mali ali ščukasti kiti, ki so jih lovili Japonci, so bili ocenjeni na 760 000 primerkov). Hammondov odstop je bil naperjen proti aktivnemu oviranju udeležbe znanosti znotraj režima kitolova, saj po njegovih besedah ni mogel biti več »organizator in govornik komiteja, ki ne spoštuje telesa, katero ga je ustanovilo« (Epstein 2005, 58). Zeleni aktivisti so tako po eni strani igrali aktivno vlogo pri vrivanju znanosti v srce režima, po drugi pa pri njeni degradaciji kot osnove za upravljanje (Epstein 2005, 58).

4.1 Analiza diskurza NVO v primeru zgodovinske kampanje o kitolovu

V svoji analizi Epstein (2005) povzema teoretsko perspektivo M. Foucaulta, ki znanost opredeljuje kot obliko moči, iz tega pa lahko odnos med aktivizmom in znanostjo vidimo kot povezavo znanja in moči. V konkretnem primeru iz prejšnjega poglavja to pomeni, da je znanost dokazala, da kitom grozi izumrtje, tovrstna uporaba znanja pa

¹⁸ Nekatere nove članice – Sejšeli, Panama, Sv. Lucija, Antigua in Bahami so imele aktiviste v vrstah (namestnikov) komisarjev, ki so bili celo sami znanstveniki. Jean Paul Fortom-Gouin, Francoz iz Bahamov, je prispeval listine za znanstvene debate o kitih, tesno sodeloval z Greenpeaceom in ustanovil lastno NVO proti kitolovu (Whale and Dolphin Coalition). Leta 1980 je bil komisar za Panamo, l. 1982 nadomestni komisar za Sv. Lucijo, ki je tega leta postala nova govorka proti kitolovu – danes se tako Sv. Lucija in Antigua opredelujeta za kitolov, medtem ko so Sejšeli in Panama izstopili iz IWC (Epstein 2005, 57).

je nato postala strategija globalnega okoljskega aktivizma. Tak vpliv okoljskih NVO na države z močjo razvoja znanosti in znanja, ki po Foucaultu ni nikoli »nepristransko«, »objektivno« ali »nevtravno«, seveda izzove spremembe pri posameznih razmerjih moči. Moč in znanje se tako neposredno prekrivata, saj ni odnosa moči brez korelacije na področju znanja, hkrati pa ne obstaja znanje, katero ne predpostavlja in konstituira odnos moči (Epstein 2005, 47).

Razumevanje, kako znanje in z njim povezan diskurz koristi aktivističnim praksam, služi ne le pojasnjevanju moči aktivizma, temveč tudi širšemu razumevanju, kakšni tipi moči se lahko uveljavijo v mednarodnih odnosih, kot tudi v nacionalnih procesih. Prvi val raziskovanja znanosti kot podpornika okoljskega sodelovanja je bil sprožen prav z raziskovanjem pojma t.i. epistemološke skupnosti oziroma znanstvene skupnosti, pri čemer se tak pristop po Haasu (1992) osredotoči na proces, prek katerega se doseže konsenz na nekem področju, to (soglasno) doseženo znanje pa se nato razprši in prenese na vse vključene akterje.

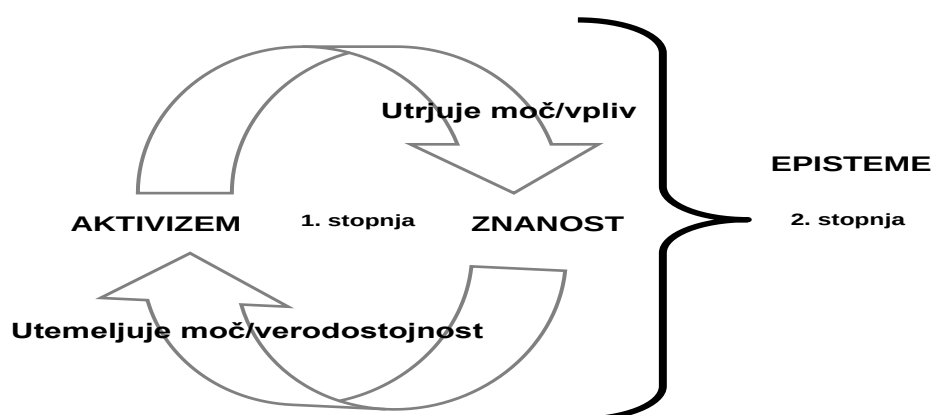
Znanstveno dosežen konsenz postane tako glavno vodilo uspešnega mednarodnega sodelovanja ter ključna sestavina za vitalnost globalnih (okoljskih) režimov. Vseeno je pristop deležen številnih kritik zaradi pretiranega, »slepega« zaupanja v vlogo znanosti, ki je ločena od družbenega konteksta in odnosov moči, v katere je vpeta (Lindskog in Sundqvist 2002). V primeru, ko se koncentriramo le na institucionalizirano znanje in skupnost »uradnih« znanstvenikov, se zapostavlja druge akterje, ki igrajo pomembne vloge v režimih, npr. transnacionalne aktiviste, kateri pa prav tako uporabljajo znanost v lastne namene (Epstein 2005, 49).

Okoljska vprašanja so primarna med področji, kjer je bistveno izpostavljena vloga ne-državnih akterjev v mednarodnih odnosih. Okoljski aktivisti so namreč prepoznani kot faktor, ki lahko spreminja področje mednarodnega sodelovanja in vloge državnih akterjev, kar preoblikuje pomen mednarodnih režimov onkraj mednarodnih institucij in meddržavnih interakcij ter tako spodbuja odprtost koncepta mednarodnih režimov, v katere so vključeni nedržavni akterji. Aktualna prizadevanja akademikov kažejo na povečan interes teh novih agentov na spremembe, predvsem v smislu njihovega usklajevanja in posledične transformacije obnašanja držav. Čeprav je znanost vedno pogostejše uporabljena v mednarodnem kreiranju politik, pa se akademiki večinoma

ne ukvarjajo posebej z analizo znanstvenega delovanja, saj je to najpogostejše visoko specializirano. Analizira se torej predvsem način, kako se znanost uporablja, proces, kako znanost nastaja, pa po Epstein (2005) najpogostejše ostaja neraziskan in prav ta nepovezanost znanosti in politike ustvarja videz, kot da gre za dve popolnoma avtonomni področji. Nasploh Epstein nasprotuje perspektivi, ki vidi znanost in politiko vključeno znotraj istega procesa na osi »moč-znanje«, kar ji omogoča prav *episteme*, ki ne vidi znanosti kot nekaj stalnega in togega, temveč v kontekstu, da je vsaka erupcija neke »nove znanosti« plod posebnega zgodovinskega trenutka (Epstein 2005, 51).

Sprejeti Foucaultov teoretski okvir za preučevanje mednarodnih režimov (v tem primeru IWC) pomeni obrat iz institucionalnega okvira na preučevanje t.i. »diskurza režima«, saj je bil Foucaultov glavni namen demonstrirati, da prav izjave, trditve in ugotovitve glede neke teme določajo vzorce, ki jih imamo lahko za nekakšen »red diskurza«, ki narekuje kaj se lahko govori in naredi glede nekega vprašanja (vključno z mednarodnim sodelovanjem). Ta diskurzivni red pa sedimentira v odnose moči, ki so pogosto rezultat enega dominantnega diskurza, ki nadvladuje ostale diskurze znotraj nekega področja (Epstein 2005, 51).

Slika 4.1: Krožni tok diskurza.

Vir: Epstein (2005, 52).

Analiza teh režimov diskurza vključuje izzvati pravila oblikovanja diskurzov, ki so formirani okrog objekta (npr. kitov) in iskanja posameznih preteklih dominantnih oblik znotraj diskurza. Epistemološko to zahteva sum oz. nezaupanje v »resnico«, ki jo bolj kot vrednato »stvarnega« ali »dokazanega« znanja opredelimo kot utilitarno funkcijo v povezavi z režimom diskurza. Tako lahko v diskurzivnem redu vidimo sposobnost režima, da vzpostavlja »resnico« oziroma bolje povedano, praksa govorjenja in poznavanja neke teme vedno vključuje nek nabor »resnic« ter njihovo partikularno utilizacijo. To nam odkriva, da bo različno pozicioniranje subjektov znotraj režima rezultiralo v različnih resnicah, da bi dosegli neke partikularne resnice (Epstein 2005, 52).

To hkrati ilustrira zakaj se Epsteinova »focaultovsko« manj ukvarja z IWC, kot institucijo in bolj z IWC, kot ključnim mestom režima diskurza o kitih. Aktivisti so torej konstituirali znanost kot orožje in sicer s primernimi kapacitetami za produkcijo znanosti ter učinkovito »demokratizacijo« produkcije znanja, katera pa ni več ekskluzivno sovpadala z vladnimi telesi. Utemeljuje tudi opažanja Andrewa Jamesona v njegovi študiji vloge NVO pri oblikovanju globalne okoljske agende, po kateri so se NVO pojavile, da »zapolnijo, ukrojiijo določene niše v globalnem sistemu proizvodnje znanja« (Jameson v Epstein 2005, 58). Prav s produkcijo »njihovega« znanja so NVO lahko uporabile moč znanosti, kot monopolnega diskurza »resnice«. Moč znanosti po Aronowitzu (v Epstein 2005, 58) sestavlja zlitje znanja in resnice. V primeru IWC so NVO prevzele funkcijo produkcije znanja ter se tako uspele uveljaviti kot izraz »znanstvene resnice« znotraj diskurza režima kitolova. Imelo pa je dve nasprotni posledici: prvič, prispevalo je k avtonomiji znanosti in doprineslo k njeni popularni verodostojnosti; drugič, nasprotni efekt je predstavljala tako obsežna produkcija znanstvenega diskurza z majhno verjetnostjo in nasprotujočimi rezultati, ki so na koncu spodkopali pozicijo znanosti kot osnove za upravljanje (Epstein 2005, 59).

Ta demokratizacija produkcije znanja je v sebi nosila tveganje za fragmentacijo, ki je oslabila znanost, saj so jo izkoriščali za nasprotno dokaze – potrebo po koncu kitolova oziroma njegovem nadaljevanju, kar je imelo za posledico impotenco znanosti. IWC je tako primer neuspeha, propada mednarodnega režima, vzpostavljenega na znanstveni osnovi. V tej luči se režim kitolova predstavlja kot

dinamika znanosti/politike, razpad kooperacije v znanstveno odvisnem režimu pa je primerno za analizo moči znanosti v mednarodnih odnosih. V primeru kitolova vidimo, da je primat prevzela politika, iz česar lahko sklepamo, da je znanje politika oz. da je vsaka produkcija znanja potencialno izražanje moči. Razvijanje znanja v debatah IWC je pokazalo na dve vrsti napetosti, ki odnos znanost/politika postavljajo na preizkušnjo: vprašanje negotovosti in fantazma totalnega znanja. Takoj, ko je bila znanost sprejeta za osnovo oblikovanja politik, so se pojavila vprašanja o obsegu njene vloge v menedžmentu kitolova oziroma kaj sme narediti in kaj ne. V znanstvenem diskurzu je bila negotovost vključena v kalkulacije prek tehnik oziroma statističnih konceptov, kot so npr. »standardna napaka« ali »95/99 odstotni interval zaupanja«. Negotovost se tako izkaže kot integralni del znanstvene prakse, to pa je bilo dovolj za paralizo komisije (IWC) pri oblikovanju politik (Epstein 2005, 57–59).

Dejansko se danes tako NVO, kot tudi delegacije anti-kitolovnih držav (Avstralija, Nova Zelandija, Velika Britanija) odmikajo od znanstvenega argumentiranja in ponovno vzpostavljajo argumentacijo v smislu moralne vrednote kitov. Moderni pogled na znanstveno delovanje je še vedno zaznamovan z iskanjem totalnega nadzora ali fantazije obvladovanja narave. Tovrstno intelektualno prizadevanje za idealom popolnega znanja, pa seveda ne ustreza nalogi upravljanja, ki mora operirati z nepopolnim znanjem, vendar pa hkrati odkriva globljo povezavo med znanostjo in politiko, v obliki zelo podobne volje do moči. Neujemanje znanosti in politike v režimu kitolova si torej lahko razlagamo prej kot tekmovalnost, kot pa nekompatibilnost, saj je na kocki, kdo bo legitimna avtoriteta v IWC. Demokratizacija proizvodnje znanosti namreč po Foucaultu pomeni vrsto "decentralizacije" pozicioniranja subjektov, torej razpršitev možnih mest, od koder znanje izvira. Vsaka NVO, velika ali majhna, lahko proizvaja lastno lokalno cetologijo, kot da so prav njihovi podatki dokaz o stopnji ogroženosti te ali one vrste. Vladno imenovani znanstveniki v znanstvenem komiteju IWC že zdavnaj ne zagotavljajo edine (ekskluzivne) univerzalne avtoritete, ki lahko govori o kitih. To lahko po eni strani ogroža verodostojnost znanosti, po drugi pa je strategija, ki utrjuje moč NVO znotraj režima. Ker pa so NVO neizvoljena telesa, morajo namenjati veliko pozornost lastni verodostojnosti, kar jim navsezadnje sploh daje legitimnost sodelovanja v diskurzu režima (Epstein 2005, 58–60).

4.2 Analiza *episteme* v primeru zgodovinske kampanje o kitolovu

V prvem delu poglavja je bilo prikazano, da aktivizem ni le vzpostavil znanosti kot orožja, temveč je tudi prispeval pri njenem oblikovanju – tako metodologije, kot tudi vsebine. Konceptualno orodje *episteme* nam pomaga razumeti učinkovanje koncepta diskurza, ki ob evoluciji znanstvenega vedenja ne sledi lastni notranji logiki, temveč pade v implicitne okvire pravil, nevidni red, kar oblikuje vse (znanstvene ali neznanstvene) diskurze nekega obdobja. Ta koncept obsega kulturni okvir ali percepcijo znotraj katerega se razvijajo partikularne znanosti – ali po Foucaultu (v Epstein 2005, 61) "vedno obstaja le ena *episteme*, izražena v teoriji ali tiho prakticirana, ki definira pogoje in možnosti vsega, celotnega znanja."

Perspektiva, ki se ukvarja z *episteme*, obravnava znanstvene diskurze, ne kot »*connaissance*«, t.j. povezano celoto specializiranih izjav okrog določenega objekta študije (v tem primeru kitov), temveč kot »*savoir*«, t.j. partikularno diskurzivno prakso ali področje, postavljeno v relacijo z drugimi diskurzivnimi področji znotraj neke dobe. *Connaissance* in *savoir* označujeta razliko med napredovanjem k bistvu znanja »od znotraj« (*connaissance*) in korakom navzven (*savoir*), ki »arheološko« analizira na osi znanje/moč/diskurz (Epstein 2005, 61).

Koncept *episteme* osvetljuje zgodovinsko relativnost, tako znanstvenih, kot političnih praks in naglašá njihov razvoj, ki ni posledica osebnih preferenc, temveč predvsem »duha časa«. Če se navežemo na Foucaulta, je torej zanimiv predvsem način, kako so aktivistične politične prakse modificirale oziroma preoblikovale pravila in potek znanstvenega diskurza (Epstein 2005, 61). Praksa cetologov je napredovala v povezavi z novim političnim pomenom kitov oz. kitolova, ki so bili nekdanj predvsem vir olja in šele nato postali simbol ogroženega planeta. Ta obrat v dožemanju kitov je omogočil način, kako kite raziskujemo – saj so slike nekdanje krvave metode »slice and dice«, t.j. industrijskega razreza kitov na krovih kitolovk, v sedemdesetih letih preplavile svetovne medije. Ta nadzor svetovne javnosti je omogočil nove načine raziskovanja kitov, ko so cetologi nož in računalnik zamenjali za statistiko in populacijske krivulje (Epstein 2005, 62).

Takšen zasuk v *episteme* je omogočil tudi študije humane usmrtitve kitov, ki bi minimizirala trpljenje živali (do poznih šestdesetih je bila to marginalna tema, dominirala je namreč predvsem politika kvot), leta 1975 se je ta tematika pojavila na agendi IWC in od tedaj je standardna tema letnih srečanj komisije IWC. Druga takšna tematika je obnašanje in inteligenca cetacenov, na katero so bile s strani IWC organizirane posebne konference.

Znotraj arene IWC se je leta 1981 pojavilo vprašanje o učinkih kemičnega onesnaževanja na cetacene in tako je leta 1985 znanstveni komite IWC ustanovil posebno delovno skupino, ki se ukvarja z analizo te grožnje za cetacene, katera prihaja iz njihovega življenjskega okolja (Epstein 2005, 62). To kaže na čedalje bolj holističen pristop k proučevanju cetacenov. V devetdesetih letih je IWC v svoj raziskovalni program postopno vključila tudi problematiko globalnega segrevanja in ozonske luknje (posebno poročilo IWC iz leta 2001). Danes pa se v debate IWC uvršča diskurz trajnostnega razvoja (Epstein 2005, 63).

Očitno postaja, da je smer znanosti IWC pod vplivom okoljevarstvene agende, Epsteinova (2005, 63) navaja primere, ko so aktivisti postali znanstveniki – npr. na plenarnih zasedanjih komisije se kot svetovalce delegacij navadno vključi znanstvenike, ki jih angažirajo nacionalne vlade – tako je Velika Britanija nominirala Petra Scotta, ustanovitelja WWF, kar je očitno znak proti kitolovu ali kontroverzna nominacija britanskega državljanca Sidneyja Holta, kot predstavnika Sejšlov (Holt je imel številne povezave z različnimi NVO). Ob tem pa se Epstein (2005, 64) pridružuje mnenju Karen Litfin, ki izvor moči ne vidi v samih znanstvenikih, temveč v t.i. »agentih znanja« (angl. knowledge brokers), t.j. posrednikih med raziskovalci, znanstveniki in oblikovalci politik, ki uporabljajo znanje. Njihova pozicija izhaja iz zanesljivega vira politične moči, ki izvira iz sposobnosti oblikovanja in interpretacije znanstvenega vedenja (Litfin v Epstein 2005, 64).

Takšni »agenti znanja« so seveda lahko obenem tako posredniki, kot tudi politični akterji. Tovrstno pozicioniranje subjekta znotraj nekega režima pa razkriva spremenljivost oz. rotacijo posameznika med pozicijami v režimu, kar odkriva možnosti oblikovanja diskurza (znanstvenega ali aktivističnega) glede na trenutno pozicijo, to pa ilustrira *episteme* na individualni ravni (Epstein 2005, 64).

Epstein na primeru kitolova prikaže, kako so okoljski aktivisti instrumentalno uporabili moč znanosti kot lastno orožje, da so dosegli prepoved kitolova ter po drugi strani utrdili lastne pozicije znotraj IWC¹⁹. Vzajemno delovanje med znanostjo in aktivizmom pa ni bilo le zunanje, saj so aktivisti preoblikovali *episteme*, na kateri je temeljila znanstvena praksa. Režim kitolova je skrajni primer svojevrstne »abolicije« med znanostjo in politiko, saj odkriva tveganje za politizacijo znanosti – tako za samo znanost, kot za sodelovanje v mednarodnih režimih. Obstaja namreč nevarnost, da se s diskreditacijo znanosti prične razpadanje režimov – npr. danes je kitolovni režim brez nekaterih ključnih igralcev (Kanada) in kljub prepovedi komercialnega kitolova, je nereguliran kitolov v (globalnem) porastu (Epstein 2005, 64).

Preden se v naslednjem poglavju seznanimo s trenutno najbolj perečim primerom popolne diskreditacije oziroma politizacije znanosti in posledične kontaminacije globalnega okoljevarstvenega diskurza (prav ta zatohli »duh časa« pa seveda ima vsaj posredno velik vpliv na stanje v domači okoljevarstveni areni), lahko za boljše razumevanje še zadnjič povzamemo bistvo predstavljenih dognanj v pričujočem poglavju. V jedru četrtega poglavja namreč leži kot ključno svarilo Charlotte Epstein (2005), ki opozarja, da diskurza ali znanosti ne smemo (pre)hitro sprejeti kot čistega znanja ali celo resnice, temveč se moramo najprej vprašati, kam sploh meri produkcija diskurza oziroma znanosti in kaj želi dokazati. Že Lomborg (2001) poudarja, da raziskovanje okoljskih problemov ne pride kar samo po sebi, saj mora biti financirano. To najverjetneje pomeni, da obstajajo nesporni interesi po znanju pri tistem, ki take raziskave financira. Pri tem je seveda vsakomur jasno, da so okoljski problemi izjemno kompleksni in je zato težko preverjati veljavnost teorij v kratkem časovnem obdobju, saj lahko globalno segrevanje, izginjanje vrst in podobne probleme pojasni le dolgoročno raziskovanje ter temu primeren proračun, ki to omogoča. Prav slednje pa logično privede do teze Donne Haraway (1991), da je produkcija znanosti aspiracija po totalnem znanju oziroma »absolutni resnici«, temna plat slednjega pa je želja po dominaciji (Haraway v Epstein 2005, 64).

¹⁹ Epstein po drugi strani meni, da so lekcije iz primera mednarodnega režima kitolova relevantne za trenutni trend uveljavljanja znanosti v mednarodni politiki, kjer želi biti znanost (objektivna) podlaga za mednarodno sodelovanje, saj nas opozarja na potrebo menjave premise, ki smatra znanost ali aktivizem, kot nepovezani ali apolitični komponenti procesa oblikovanja politik (Epstein 2005, 64).

5 DISKREDITACIJA ZNANOSTI V GLOBALNEM PODNEBNEM DISKURZU

Medtem, ko že četrto poglavje na primeru zgodovinske kampanje o kitolovu pokaže na obstoj potencialnih tveganj za politizacijo znanosti, pa se peto poglavje usmeri v trenutno najaktualnejši prikaz sodobne politizacije oz. diskreditacije znanosti na primeru dominantnega globalnega podnebnega diskurza, ki ga proizvaja Medvladna komisija za podnebne spremembe (IPCC). Pri nas je za najbolj obširen in luciden uvid v delovanje te razvpite organizacije poskrbel Alkalaj (2010), ki je v svojem prispevku na številnih primerih praktično sesul domače zagovornike teze o škodljivih vplivih človeških izpustov toplogrednih plinov oziroma njihovo teorijo o antropogenem ogrevanju²⁰ t.i. »znanost o podnebnih spremembah«.

Alkalaj postavi pričetek svoje, z neizpodbitnimi dokazi podprte zgodbe, v začetek 70. let 20. stoletja, ko so medijsko najbolj odzivni »podnebni znanstveniki« še napovedovali globalno ohlajanje. Kmalu nato je sledil popoln preobrat in glavni protagonisti globalnega podnebnega diskurza so obrnili ploščo ter pričeli s katastrofično retoriko globalnega segrevanja, kot posledice človeške dejavnosti. Še več – junija 1988 sta Svetovna meteorološka organizacija (WMO) in Program Združenih narodov za okolje (UNEP) ustanovila Medvladno komisijo za podnebne spremembe (IPCC)²¹ z nalogo, da ovrednoti tveganja podnebnih sprememb kot

²⁰ Alkalaj najprej izpostavi dejstvo, da je t.i. "znanost o podnebnih spremembah" postnormalna znanost, ki jo kot tako »ne vežejo vulgarne uzance navadne znanosti, kot na primer, da mora hipoteza temeljiti na verodostojnih podatkih in preverljivih izračunih ali da se morajo njene napovedi dejansko uresničiti, sicer teorija ne velja (Alkalaj 2010, 13).«

²¹ IPCC največ svojega proračuna porabi za plačilo potovanj (npr. za leto 2009 je IPCC porabil dobrih 75 odstotkov proračuna za 809 potovanj in malo več kot 24 odstotkov za stroške centralne administracije). Pri tem se iz proračuna IPCC plačujejo le stroški profesionalnega vodstva IPCC (in trinajstih uslužbencev centralne administracije), drugim, ki sodelujejo v delovnih telesih pa plačajo potne in bivalne stroške vlade, ki jih imenujejo. Stroške sestankov delovnih teles in kongresov IPCC plačujejo države organizatorke, občasno s sodelovanjem vlad drugih držav članic IPCC. Države članice tudi v celoti plačujejo raziskave in analize, ki jih IPCC zbira v svojih poročilih, vključno z delovanjem velikih centrov, kot sta NOAA (National Oceanic and Atmospheric Administration, ZDA) in Hadley CRU (Hadley Climatic Research Center, East Anglia University, Velika Britanija), vendar kot kaže praksa, IPCC objavi le rezultate tistih raziskav in analiz, ki podpirajo tezo o ogrevalnem učinku človeških izpustov toplogrednih plinov (Alkalaj 2010, 23).

posledico človeške dejavnosti. Alkalaj nadalje navaja, da se IPCC pogosto deklarira kot znanstveno telo, vendar v resnici niti ne izvaja, niti ne financira nobenih raziskav: »IPCC ne zbira znanstvenih podatkov o klimatskih spremembah in njihovih vzrokih, ampak (kot piše v ustanovnih načelih) le »... ocenjuje ... informacije ... relevantne za razumevanje tveganja človeških vplivov na podnebne spremembe, njihove možne posledice ... Torej: če bi Medvladna komisija za podnebne spremembe ugotovila, da so človeški vplivi na zemeljsko klimo zanemarljivi, bi s tem dejansko zanikala potrebo po lastnem obstoju« (Alkalaj 2010, 24).

Alkalaj (2010) omenja še svojevrsten paradoks glede priprave poročil IPCC, kjer naj bi bojda sodelovalo več tisoč znanstvenikov in to kljub dejstvu: »da imenujejo vlade večino članov iz vrst politikov, okoljevarstvenih aktivistov, državnih uradnikov in vodij državnih institutov, mnoge s strokovnih področij, ki z znanostjo podnebja nimajo nikakršne zveze. Celo zagovornik antropogenega ogrevanja William Schlesinger priznava, da se jih med člani IPCC le okoli 20 % ukvarja s podnebjem« (Schlesinger v Alkalaj 2010, 24). IPCC je tako izdala vrsto poročil²², v katerih alarmantno napoveduje katastrofalne posledice človeških izpustov toplogrednih plinov, kljub dejstvu, da se je »globalno ogrevanje« leta 1995 ustavilo, do leta 2002 so temperature stagnirale, potem pa so pričele upadati, ne glede na to, da so človeški izpusti in zračna koncentracija CO₂ še naprej naraščali z nezmanjšanim tempom. Posledično se prične v analizah IPCC pojavljati vse več »poprakov«, Alkalaj (2010) pa našteva številne primere zavajanja s strani IPCC, od selektivnega izpuščanja podatkov za 75% svetovnih merilnih postaj, potvorb z namenom zniževanja in zviševanja trenda rasti temperatur (kot to pač ustreza IPCC), ignoriranja zgodovinskih toplih obdobj ter ponovnega širjenja obsega ledenikov in antarktičnega leda po letu 2005 do končne »izgube« surovih temperaturnih podatkov, ki jih tako sploh ni več mogoče preveriti.

²² Gre za poročila:

- IPCC First Assessment Report 1990 (FAR)
- IPCC Second Assessment Report: Climate Change 1995 (SAR)
- IPCC Third Assessment Report: Climate Change 2001 (TAR)
- IPCC Fourth Assessment Report: Climate Change 2007 (AR4)
- IPCC The Fifth Assessment Report 2013 (AR5)

Alkalaj se zato v svojem prispevku sprašuje, kako je mogoče, da majhna skupina »oblikovalcev« poročil Medvladne komisije za podnebne spremembe (IPCC) vleče za nos²³ ves svet ter ob tem ugotavlja, da preprosto zato, ker ji pri tem v prvi vrsti aktivno pomaga interesni lobi poklicnih okoljevarstvenikov, nato pa še mediji, politiki in kapital. Glavni razlog za vse naštetu lahko najdemo v uvajanju novih davkov, stroškov in omejitev, s katerimi naj bi zmanjšali domnevno škodljive izpuste, kar potrjuje, da teze o toplogrednem učinku človeških izpustov CO₂ očitno sploh ni več mogoče označiti kot znanost, temveč le še kot politiko²⁴ (Alkalaj 2010, 29).

5.1 Afera Climategate in propaganda »podnebne znanosti«

Dne 20. novembra 2009 so neznani hekerji vdrli v računalniški sistem Centra za podnebne raziskave Hadley, osrednjega vira analiz temperaturnih trendov, ki jih objavlja IPCC ter prekopirali interno pošto, podatke in dokumente, kateri so se nato dan kasneje pojavili na internetu. Tako je ves svet dobil vpogled v izjave poglavitnih akterjev ter komentarje računalniških programov, iz katerih je očitno, da je zaprta znanstvena sfera, ki služi IPCC, načrtno prirejala rezultate meritev in potvarjala podatke, da bi ubranila teorijo o antropogenem ogrevanju (Alkalaj 2010, 107).

Na spletu namreč kar mrgoli virov, ki razkrivajo perfidno delovanje v smislu senzacionalističnega pretiravanja z IPCC povezane znanstvene skupnosti, zato so po izbruhu afere Climategate tudi številni znanstveniki izven krogov IPCC pričeli bolj

²³ Alkalaj ugotavlja, da za IPCC in znanstvenike, ki zagovarjajo tezo o antropogenem ogrevanju, očitno ne veljajo enaka pravila kot za druge družbene ali poslovne dejavnosti, saj bi se v nasprotnem primeru morali mnogi glavni udeleženci znajti na sodišču, ker so si s potvarjanjem podatkov – za katere naj bi skrbeli v okviru javne službe – in z zavajanjem javnosti pridobili precejšnje premoženjske koristi (Alkalaj 2010, 28).

²⁴ Alkalaj v svojem prispevku med drugim razgalja tudi t.i. "načelo previdnosti", ki ga pogosto poudarjajo poklicni okoljevarstveniki. Ob katastrofičnih napovedih skrajno nezanesljivih računalniških modelov klimatologov, ki niti niso znanstveno utemeljeni, poklicni okoljevarstveniki namreč zagovarjajo, da je treba takoj storiti vse (t.j. radikalno zmanjšati izpuste CO₂), da se takšni, sicer povsem hipotetični scenariji, v prihodnosti preprečijo. Alkalaj opozarja, da je proti tovrstnemu argumentiranju težko ugovarjati z orodji normalne znanosti - ker gre v resnici za politiko (Alkalaj 2010, 13).

natančno preverjati, kaj sploh piše v poročilih Medvladne komisije za podnebne spremembe in hitro ugotovili, da so polna napačnih napovedi ter znanstvenih »napak« oziroma bolje rečeno namernih zavajanj. Novozelandski kemik Vincent R. Gray, sicer član IPCC od njegove ustanovitve, je v pismu ekonomistu Davidu Hendersenu o perspektivah za revizijo dela IPCC zapisal: »Odpor proti vsem prizadevanjem, da bi poskusili razpravljati ali odpraviti te probleme, me je prepričal, da IPCC ne le zavrača normalne znanstvene postopke, ampak da je taka praksa vsesplošna in je bila del organizacije že od njenega samega začetka. Menim, da je IPCC v temelju pokvarjen. Zato je ukinitev edina "reforma", ki si jo lahko zamislim. Celoten proces je goljufija« (Gray v Alkalaj 2010, 56).

Seveda so številni znanstveniki tudi javno izstopili iz IPCC in zahtevali, da IPCC odstrani njihovo ime iz poročil, v nasprotnem primeru pa celo zagrozili s tožbami. Alkalaj (2010) navaja primer Kevina Trenbertha, enega najbolj vidnih znanstvenikov IPCC, ki je jeseni 2004 na novinarski konferenci o podnebnih spremembah izjavil, da bo globalno ogrevanje (še) povečalo število in moč orkanov. Ker so njegovo izjavo mediji seveda množično povzemali, je Christopher Landsea, strokovnjak za orkane v NOAA, ki je bil takrat še član IPCC, protestiral in zahteval, da Trenberth svojo znanstveno neutemeljeno trditev umakne ter se opraviči. Vendar je znanstvena srenja IPCC podprla Trenbertha in Landsea je zato izstopil iz IPCC, v svojem pismu znanstveni skupnosti pa je zapisal: »Ker je delo IPCC postalo spolitizirano ... ne morem več v dobri veri prispevati k procesu, ki je po mojem mnenju motiviran z vnaprejšnjimi odločitvami in je znanstveno neustrezen« (Landsea v Alkalaj 2010, 57).

Nekdanji član IPCC, britanski strokovnjak za tropske bolezni Paul Reiter, je za četrto poročilo IPCC (AR4) pripravil članek o povezavi med malarijo in globalnim ogrevanjem. Reiter tedaj sicer ni dvomil o tezi o ogrevanju ozračja, vendar je poudaril, da se malarija širi predvsem zato, ker se prebivalstvo naseljuje v malarične predele, ki se jih je prej izogibalo in zaradi vse slabše higiene v hitro rastočih revnih predelih (kot so npr. južnoameriške favele). Za ilustracijo, da malarija ni izključno tropska bolezen, je Reiter podal primer največje epidemije malarije v človeški zgodovini, ki se je pripetila v Sovjetski zvezi v letih 1922-23, okuženih pa je bilo preko 10 milijonov ljudi vse do Arktike, od tega jih je vsaj 60.000 umrlo. Po objavi četrtega poročila IPCC je Reiter presenečeno odkril, da so njegovo analizo izpustili, njegovo

ime pa obdržali v spisku sodelujočih znanstvenikov, v AR4 pa objavili alarmantno ugotovitev, kako naj bi globalno ogrevanje še dodatno povečalo število obolelih za malarijo. Paul Reiter je zato izstopil iz IPCC in v uradni izjavi za britanski parlament med drugim zapisal: »IPCC-jeva obravnava tega vprašanja (širjenja tropskih bolezni zaradi podnebnih sprememb) temelji na pomanjkljivih podatkih, je pristranska in znanstveno nesprejemljiva« (Reiter v Alkalaj 2010, 57).

Nadalje IPCC pogosto svari pred katastrofalnimi posledicami dviga morske gladine, ker naj bi se zaradi ogrevanja stopili ledeniki. Alkalaj (2010) pri tem poudarja, da meritve kažejo le, da morska gladina zaradi termične ekspanzije (in ne zaradi dodatne vode od taljenja ledenikov) raste in upada v 10-letnih ciklih ter da v 20. stoletju ni mogoče opaziti nobene pospešene rasti. Alkalaj (2010) omenja še primer otočja Maldivi, ki se v alarmantnih novicah o globalnem ogrevanju najpogosteje izpostavljajo kot ogroženi zaradi domnevnega naraščanja morja, čeprav je švedski znanstvenik Nils Axel Morner prav na Maldivih nesporno izmeril, da je bila v ne tako daljni preteklosti voda 20 cm višja, kot je danes. Grožnje o skorajšnjem zalitju otočja so tako popolnoma iz trte zvite, vendar pa jih turistično naravnani Maldivi seveda izrabljajo v svoj prid in sicer predvsem v smislu promocije turistične destinacije.

Vsi naštet primeri v petem poglavju seveda predstavljajo le vrh ledene gore potvarjanj in zavajanj komisije IPCC, ki jih v svojem prispevku natrese Alkalaj. Ta nadalje opozarja, da imajo maloštevilni znanstveniki, ki sploh še sodelujejo v telesih IPCC, na vsebino objavljenih publikacij te razvpite komisije zelo malo vpliva. Alkalaj tako ugotavlja, da najpomembnejši del poročil IPCC²⁵ namreč piše le ozek krog članov centralnega urada in ga uskladi z vladami članicami (ne z znanstvenimi člani) – in samo ta del preberejo politiki ter povzamejo mediji. Tako ostaja nesporno žalostno dejstvo, da IPCC mirno ignorira prispevke znanstvenikov, ki v svojih raziskavah ne potrjujejo teze o vplivu človeških izpustov v ozračje, kar je seveda znak zaskrbljujoče politizacije sodobne t.i. »podnebne znanosti« (Alkalaj 2010, 55).

²⁵ Gre za t.i. povzetke za oblikovalce politike (angl. Summary for Policymakers - SPM) (Alkalaj 2010, 55).

Ob koncu poglavja si lahko spričo povedanega ter ob upoštevanju mase okoljskih NVO, ki so neposredno vpletene oziroma imajo celo velike finančne koristi od globalnega podnebnega diskurza IPCC in z njim povezanega procesa mednarodnih podnebnih pogajanj oziroma letnih mednarodnih konferenc pogodbenic UNFCCC²⁶, zastavimo še vprašanje, koliko nas takšen etično močno vprašljiv politični podnebni diskurz ter vsakoletno »ocenjevanje napredka pri spopadanju s podnebnimi spremembami« stane? Številke zagotovo postanejo osupljive, sploh če upoštevamo samo skoraj dvajsetletno konferenčno zgodovino, od prve konference ZN o podnebnih spremembah (COP1), ki je potekala leta 1995 v Berlinu ter podatek, da je deset let kasneje na konferenci ZN o podnebnih spremembah (COP11), leta 2005 v kanadskem Montrealu, sodelovalo že več kot 10.000 delegatov. Pri tem lahko upravičeno pomislimo na svojevrsten novodobni »podnebni turizem«, ki ga (večinoma) za davkoplačevalski denar zganjajo države, skupaj z nacionalnimi in mednarodnimi okoljskimi NVO.

5.2 Vloga poklicnih okoljevarstvenikov v podnebnem diskurzu

Alkalaj (2010) kot posebej sporno izpostavlja vlogo t.i. »poklicnih okoljevarstvenikov«, pri tem pa navaja kanadskega ekologa, dr. Patrick Moora, enega izmed ustanoviteljev mednarodne okoljevarstvene skupine Greenpeace, ki je leta 1984 izstopil iz organizacije Greenpeace, saj se je ta po njegovih besedah razvila »v organizacijo skrajnežev in politično motiviranega delovanja«. Dr. Patrick Moore govori o tem, da je Greenpeace zavrgel znanost v prid senzacionalizmu, nadalje pa opisuje še posledice »profesionalizacije« okoljevarstvenih organizacij, ki se niso profesionalizirale v smislu, da bi bolj strokovno izvajale znanstvene raziskave okolja

²⁶ Gre za konference: 1995: COP 1 (Berlin); 1996: COP 2 (Ženeva); 1997: COP 3 (Kyoto), 1998: COP 4 (Buenos Aires); 1999: COP 5 (Bonn), 2000: COP 6 (Haag); 2001: COP 6 (Bonn); 2001: COP 7 (Marakeš); 2002: COP 8 (New Delhi); 2003: COP 9 (Milan); 2004: COP 10 (Buenos Aires); 2005: COP 11/CMP 1 (Montreal); 2006: COP 12/CMP 2 (Nairobi); 2007: COP 13/CMP 3 (Bali); 2008: COP 14/CMP 4 (Poznan); 2009: COP 15/CMP 5 (København); 2010: COP 16/CMP 6 (Cancun); 2011: COP 17/CMP 7 (Durban); 2012: COP 18/CMP 8 (Doha); 2013: COP 19/CMP 9 (Varšava); 2014: COP 20/CMP 10 (Lima).

ali bolj strokovno utemeljeno oblikovale svoja stališča do okoljskih fenomenov (Alkalaj 2010, 30). Alkalaj tako ugotavlja:

Greenpeace, World Wildlife Federation (WWF) in tudi nekaj slovenskih okoljevarstvenikov se je profesionaliziralo le v smislu, da so si omislili poklicna vodstva, plačano administracijo, prostore, za razširjanje svojih idej najemajo profesionalne službe za stike z javnostmi itd. Tako so postali poklicne organizacije s stalnimi stroški, ki zahtevajo stalen pritok dohodkov. Edini razlog za njihov obstoj (in financiranje) so okoljski problemi, na katere »opozarjajo« - in če ni problemov, ni prihodkov (Alkalaj 2010, 30).

Alkalaju se zato zdi povsem razumljivo, da je poglavitna motivacija poklicnih okoljevarstvenikov senzacionalizem:

Ni pomembno, ali je domnevni okoljski problem znanstveno utemeljen, pomembno je le, ali je mogoče javnost z izkoriščanjem medijev prepričati, da problem obstaja in ogroža naše zdravje, življenje, bodočnost. Ne gre se čuditi, če npr. Greenpeace »opozarja« na »podnebne spremembe« tako, da se skupinsko goli slikajo na ledeniku na Novi Zelandiji ali plezajo na streho britanskega parlamenta. Seveda take in podobne »akcije« o domnevnih »podnebnih spremembah« ne povedo ničesar, vendar neizogibno pritegnejo pozornost medijev. In medijska poročila potem razširjajo razloge za protestno akcijo (Alkalaj 2010, 31).

Alkalaj (2010) tovrstne akcije oziroma pritegovanje pozornosti s kakršnimikoli sredstvi, ki ga izvajajo poklicni okoljevarstveniki, označi kar kot »medijski terorizem«, vendar hkrati priznava, da očitno deluje, saj sicer povsem razvrednotena teorija dalje vztraja v medijih, kot tudi v politiki. Pri nas je tako v letu 2010 Vlada RS z namenom priprave zakonodaje²⁷ za obdavčitev domnevno škodljivih izpustov CO₂ celo ustanovila Službo vlade RS za podnebne spremembe, ki jo je vodil direktor Jernej Stritih. Tovrstna zakonodaja, ki je bila sicer na hitro pripravljena po britanskem

²⁷ Predlog zakona o podnebnih spremembah - redni postopek - predlog za obravnavo; Služba vlade RS za podnebne spremembe, Številka: 007-1/2010/1, 2.6.2010

zgledu, bi bila tako med prvimi v Evropski uniji, pri čemer Alkalaj njeno utopičnost pokaže z znanstveno povsem razvrednotenimi trditvami, ki jih predlog Zakona o podnebnih spremembah navaja že v oceni stanja: »Od začetka industrijske revolucije pa smo ljudje z izpuščanjem toplogrednih plinov v ozračje povzročili podnebne spremembe na globalni ravni. Koncentracija CO₂ v atmosferi je že višja kot kadarkoli v zadnjih 600.000 letih oz. v obdobjih ledenih in medledenih dob. Podnebje se v zadnjih desetletjih spreminja hitreje, kot se je kdajkoli v zgodovini človeštva« (Alkalaj 2010, 29).

Seveda je žalostno, da si prezadolžena slovenska država, ki že dalj časa tone v recesiji in v kateri pod pragom revščine živi že skoraj četrtina prebivalcev, sploh še lahko privošči eskapade v smislu ustanavljanj in ukinjanj takšnih nepotrebnih vladnih služb. Povsem utemeljeno se lahko tudi vprašamo o etiki zapravljanja davkoplačevalskega denarja za vladni »podnebni« turizem oziroma obiskovanje takšnih in drugačnih podnebnih konferenc, ki jih obiskujejo naše nacionalne delegacije, sestavljene iz že omenjenih vladnih birokratov ter predstavnikov »elitnih« domačih okoljskih NVO. Takšno pomanjkanje občutka za realno stanje v državi, v civilni družbi in v gospodarstvu, nato hitro kulminira še v »prepisovanju« britanske zakonodaje, ki sicer nima nobene zveze s slovensko realnostjo. Vlogo domačih poklicnih okoljevarstvenikov in njihove neverjetne apetite lahko na hitro ilustriramo s pripombami, ki jih je na drugi osnutek Zakona o podnebnih spremembah, dne 14. januarja 2011, podala skupina domačih okoljskih NVO²⁸ pod vodstvom Umanotere, slovenske fundacije za trajnostni razvoj. Prav pripombe te skupine NVO predstavljajo glavni izraz dominantnega domačega okoljskega diskurza ter njegove »potence«, ki pa je, kot poudarja že Alkalaj (2010), za navadne državljane in domače gospodarstvo lahko bolj kot ne škodljiva. Ta od države izbrana selekcija NVO tako v svojih pripombah najprej ugotavlja, da je drugi osnutek Zakona o podnebnih spremembah

²⁸ Omenjeno skupino so sestavljale NVO: Focus, društvo za sonaraven razvoj; Umanotera, slovenska fundacija za trajnostni razvoj; Greenpeace Slovenija; Mladinsko združenje Brez izgovora in Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.

»še vedno oziroma še bolj pomanjkljiv v temeljnih in bistvenih točkah, to je: jasnih in konkretnih ciljih, zavezancih, konkretnih ukrepov za doseganje teh ciljev ter nadzoru nad izpolnjevanjem ciljev« (Umanotera 2011a). Dotične nevladnike tako najbolj skrbi, da se želi zakon izogniti vsem finančnim posledicam. Obenem računajo, da bodo na zastavljene cilje vplivala »nova znanstvena spoznanja«, zato želijo v zakon vključiti možnost redefinicije splošnega cilja v skladu z »novimi znanstvenimi spoznanji«. Kaj pomenijo »nova znanstvena spoznanja« na področju globalnega podnebnega diskurza in z njim povezane »podnebne znanosti«, si lahko predstavljamo iz vsebine začetka tega poglavja.

Nadalje omenjena »elitna« domača selekcija NVO zahteva, da bi pri obravnavi cene ogljika morali razlikovati med vsaj štirimi konceptualno različnimi cenami ogljika²⁹, pri čemer se brez večjih pomislekov sklicujejo na Sternovo poročilo. Očitno jim namreč še po več letih ni jasno oziroma nočejo razumeti, da je metodologija, uporabljena v Sternovem poročilu, milo rečeno zavajajoča in počiva na napačno uporabljenih parametrih. Zato mnogi avtorji, med drugimi tudi profesor ekonomije Nordhaus (2007), kličejo po nujnosti takojšnjega popravka teh parametrov, saj šele potem

²⁹ Te štiri cene so po navedbah domačih nevladnikov, ki se sklicujejo na Sternovo poročilo:

- družbeni stroški ogljika (Social Cost of Carbon, SCC) upoštevajo skupno svetovno škodo enote današnjih izpustov ogljika kot seštevek vseh globalnih škod, ki jih bodo izpusti povzročili v času svoje celotne prisotnosti v ozračju. Družbeni stroški ogljika napovedujejo ceno, ki bi jo družba teoretično morala plačati danes, da bi se izognila prihodnjim škodam izpustov ogljika. Po Sternu je vsaka tona CO₂, ki je bila izpuščena v ozračje leta 2001 povzročila globalno škodo v vrednosti \$85. Ta vrednost narašča s stopnjo 2-3 % na leto. Škoda, ki jo je 1 tona CO₂ povzročila leta 2008 je dosegla \$100, leta 2020 bo ta vrednost \$135. Hkrati Stern navaja, da bodo ob bolj zaostrenih omejitvah za emisije ogljika družbeni stroški vsake tone izpustov manjši, zaradi manjše intenzivnosti podnebnih sprememb;
- tržna cena ogljika (Market Price), ki odraža vrednost izmenjanih emisijskih kuponov (pravic do izpustov) na trgu, po načelu ponudbe in povpraševanja (npr. ETS);
- robni stroški zmanjševanja izpustov oz. blaženja (Marginal Abatement Costs) – stroškov ukrepov za preprečevanje izpustov (namesto škod, ki jih izpusti povzročajo);
- pričakovana cena ogljika ali »senčna cena ogljika« (Shadow Price of Carbon, SPC) je cena ogljika, ki jo določa britanska vlada in je uporabljena za vrednotenje pričakovanih povečanih ali zmanjšanih izpustov toplogrednih plinov, ki so posledica predlagane politike oz. odločitve. Ta cena se giblje med pričakovanimi družbenimi (zunanji) stroški, pričakovanimi tržnimi cenami in robnimi stroški blaženja, ob določenih predpostavkah koncentracije CO₂ in ukrepov politike (Umanotera 2011a).

dobimo realne podatke za izračune davka na ogljik in zmanjšanje emisij, ki pa povsem sovpadajo s standardnimi ekonomskimi modeli. Tako Sternovo poročilo in njegovi alarmantni zaključki glede potrebe po nujnem takojšnjem ukrepanju, v nobenem primeru ne morejo biti relevantna podlaga za kakršnokoli uvajanje davkov, sploh pa ne v primeru opotekajočega se slovenskega gospodarstva kar zagotovo predstavlja absurd brez primere, ki si ga očitno lahko privoščijo le omenjeni domači nevladniki. Nasploh Nordhaus (2007) opozarja, da osrednja vprašanja globalne podnebne politike, torej – koliko, kako hitro in ob kakšnih stroških – ostajajo odprta. Slednje seveda ni sposobna vzeti v obzir domača »elitna« selekcija nevladnikov, ki tako »bolj papeško od papeža« lahkotno natrese predloge s še strožjimi ukrepi na sicer očitno impotenten osnutek podnebne zakonodaje, ki ga je SVPS po britanskem zgledu pripravila za domače potrebe. Posebej zanimiv je npr. njihov predlog za vzpostavitev novega neodvisnega nadzornega organa – podnebnega pooblaščenca. Nevladniki ugotavljajo, da namreč ni dopustno, da bi organ, ki pripravlja podlage, hkrati tudi nadziral izpolnjevanje. Nadzorno funkcijo bi moral izpolnjevati podnebni pooblaščenec s statusom, smiselno podobnim, kot ga ima informacijski pooblaščenec. Če bodo edini zavezanci ostala ministrstva oziroma drugi državni organi, bi lahko podnebni pooblaščenec svojo nadzorno funkcijo izvajal podobno kot računsko sodišče v smislu: »ugotavljanja pravilnosti izvajanja doseganja ciljev v skladu z zakonom, strategijo in operativnim načrtom in izdajanjem mnenja, ki ga mora organ spoštovati« (Umanotera 2011a). Torej, poleg nepotrebne vladne službe, ki je v času svojega obstoja za davkoplačevalski denar po tujih zgledih pripravila predlog sicer impotentne podnebne zakonodaje, si je elita domačih »poklicnih okoljevarstvenikov«, kot jih imenuje Alkalaj (2010), zaželela še nov, nepotreben javni organ – podnebnega pooblaščenca – po možnosti iz lastnih vrst. To za konec poglavja predstavlja nazoren izraz dominantnega domačega okoljskega diskurza, ki se sicer še vedno vrti okoli do skrajnosti spolitiziranega vprašanja podnebnih sprememb. Ob tem se lahko zamislimo nad izrazito tehnokratsko naravo tega diskurza in vlogo izbranih, »elitnih« okoljskih NVO, ki jim jo namenja njihov veliki mecen – država. Na srečo nič hudega slutečih državljanov Slovenije je predlog zakona naletel na hladen, odklonilen sprejem, tako pri civilni družbi, kot gospodarstvu – denimo Gospodarska zbornica Slovenije je ocenila, da zakon v predlagani vsebini povečuje administrativno in finančno obremenjenost gospodarstva – še več, Alenka Avberšek, izvršna direktorica GZS za zakonodajo in politiko, se je skupaj z ostalimi

upravičeno vprašala: »ali glede na to, da imamo v Sloveniji množico slabo delujočih, neusklajenih, neizvajanih zakonov, operativnih programov, akcijskih načrtov, res potrebujemo zakon o podnebnih spremembah. Nismo prepričani, da bi morala Slovenija med prvimi v Evropi sprejeti zakon« (GZS 2011).

6 PROJEKT ECOGUERRILLA

V šestem poglavju se naloga iz globalnih okvirov preusmeri na domačo okoljsko areno, v ta namen pa se najprej poglobljeje spoznajmo s projektom EcoGuerilla, ki je avtorju magistrske naloge sploh omogočil »insajderski« vpogled na splošno stanje domačega okoljskega gibanja, dominantni diskurz in z njim povezane okoljske NVO. Večletno vodenje projekta okoljske NVO, praktične izkušnje s področja pridobivanja nepovratnih sredstev, priprave razpisnih dokumentacij in izvedbe okoljskih projektov ter dobro poznavanje nekaterih zanimivih specifik domačega nevladniškega okolja, je namreč eden izmed (pred)pogojev za nadaljnjo poglobljeno analizo diskurza, ki ga generirajo vodilne domače okoljske NVO.

Statut Združenja za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti – EcoGuerilla (v nadaljevanju EcoGuerilla) je bil sprejet 9. novembra 2008 na prvi seji ustanovne skupščine društva, ki je bilo nato 24. novembra 2008 tudi uradno vpisano v register društev³⁰, pod matično številko 4005023000. Ob svoji ustanovitvi je društvo EcoGuerilla štelo 10 članov, za predsednika društva je bil izvoljen Jurij Grobovšek, podpredsednica društva je postala Zoja Brejc. Po sami formalnosti registracije se je

³⁰ Ob ustanovitvi leta 2008 je organizacija EcoGuerilla vstopila v relativno zasičeno in predvsem v celoti oblikovano areno domačih okoljskih NPO. To potrjuje Lukšič (1998), ki že v »poskusu zarisati prve portretne poteze domačega okoljskega gibanja« ocenjuje, da so obstoječi okoljevarstveni potenciali v Sloveniji v glavnem že dobili svojo organizacijsko formo, dodatne strukturne korekcije pa zahtevajo aktivnejšo finančno politiko države. V nadaljevanju prispevka avtor izpostavi, da se domače okoljske NPO največ posvečajo izobraževanju in usposabljanju ter okoljskemu delu na terenu, čistilnim akcijam, monitoringu, manj pa zbiranju in posredovanju okoljskih informacij, izdelovanju javnih/alternativnih okoljskih ekspertiz, zelo malo pa organiziranju okoljskih protestov.

združenje prvo leto dni največ ukvarjalo z vzpostavitvijo notranje kulture prostovoljstva, močno osredotočene predvsem na delovne naloge v zvezi s pripravo bodočih projektov, med katerimi je bila glavna prioriteta postavitev spletnega portala v slovenskem jeziku *ecoguerilla.si* (in njegove angleške različice *ecoguerilla.org*). Spletno mesto *ecoguerilla.si* je bilo v celoti postavljeno z lastnimi sredstvi in zastavljeno kot moderna spletna platforma, temelječa na unikatni avtorski okoljski vsebini, kar je bilo sicer časovno zamudno a nujno glede na cilje, ki si jih je zadalo društvo. EcoGuerilla je spletni portal *ecoguerilla.si* objavila dne 2. novembra 2009, s tem dnem pa se je tudi dejansko pričelo javno udejstvovanje organizacije, posvečene okoljskemu komuniciranju. Za izvajanje uredniške politike spletnega mesta *ecoguerilla.si* je bil odgovoren glavni urednik. Spletni medij *ecoguerilla.si*, ki je bil zastavljen po vzoru najsodobnejših pristopov t.i. ekološkega komuniciranja, je ponujal spletnemu uporabniku oz. obiskovalcu dnevno sveže, vizualno zanimive in poučne novice o raznoliki okoljski problematiki ter ga prek primerov neposredno spodbujal k pozitivni okoljski participaciji. Spletni medij *ecoguerilla.si* je bil tako v svojem času po obsegu in kvaliteti vsebine edinstven neprofiten okoljski medijski projekt v slovenskem prostoru, ki je opozarjal na različne aktualne, toda v domačih medijih še vedno pogosto prezrte okoljske teme in dosežke s področja trajnostnega razvoja.

Uredniška politika je obsegala vsakodnevno pripravo vsebine ekoloških novic in zasnovo ter pripravo podpornih projektov portala namenjenega splošni in strokovni javnosti, kar priča o visoko zastavljenih ciljih društva EcoGuerilla. Organizacija je cilje striktno zasledovala ter uspešno izvedla praktično vse do prenehanja svojega delovanja, seveda v celoti in izključno na osnovi osebnega angažmaja in (neplačanega) prostovoljnega dela članov. Uredništvo spletnega medija *ecoguerilla.si* je tako v obdobju od 1. oktobra 2009 do 1. oktobra 2012 ustvarilo prek 3.000 avtorskih ekoloških člankov ter zasnovalo in izvedlo prek 25 projektov.

Poleg upravljanja in trženja spletnega medija prek pomoči zasebnih partnerjev se je organizacija v kar največji možni meri posvetila področju pridobivanja nepovratnih sredstev iz razpisov, torej pripravi projektov in z njimi povezanih razpisnih dokumentacij. Vstop v areno pridobivanja domačih razpisnih nepovratnih sredstev je bil namreč naslednji nujen korak, ki naj bi organizaciji omogočil dolgoročno preživetje

in delovanje v skladu s njenimi cilji in poslanstvom. Logično je, da vsaka organizacija za svoj obstoj potrebuje profesionalizacijo v smislu razvoja kadrov in njihove zaposlitve. Delovanje izključno na osnovi prostovoljnega dela namreč ne zagotavlja dolgoročne stabilnosti že zaradi same narave dela in posledične fluktuacije prostovoljcev, v katere mora organizacija vedno znova vlagati določene napore v smislu ustreznih usposabljanj iz različnih tehnično-vsebinskih področij dela organizacije. V nadaljevanju poglavja so predstavljeni nekateri projekti organizacije EcoGuerilla v letih 2010 in 2011.

6.1 Projekti EcoGuerille v letu 2010

Urad Vlade RS za komuniciranje (UKOM), je na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje informativno-komunikacijskih in izobraževalnih dejavnosti nevladnih organizacij o evropskih zadevah v letu 2010 (Ur. list RS št. 96/2009, z dne 27. 11. 2009) uvrstil projekt Združenja EcoGuerilla, med projekte, ki se jih bo sofinanciralo iz proračunskih sredstev za leto 2010. Projekt je spadal v razpisni sklop D: Biotska raznovrstnost in podnebne spremembe, za katerega je sredstva za sofinanciranje prispevalo Ministrstvo za okolje in prostor (MOP). V okviru projekta »*Ekološke novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na ecoguerilla.si*« je združenje EcoGuerilla med 20. februarjem in 30. oktobrom 2010 predstavilo unikatno vsebino v obliki 100 izvirnih ekoloških novic o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb, ki so bile na portalu *ecoguerilla.si* na voljo najširši domači javnosti.

V nadaljevanju je za kratek opis projekta predstavljen seznam izvedenih projektnih aktivnosti:

- priprava 100 ekoloških avtorskih člankov v slovenskem jeziku o projektni tematiki;
- oblikovna priprava člankov glede na format (tekst, video), z ustreznimi povezavami in vnos člankov v sistem za urejanje vsebine na portalu *ecoguerilla.si*;
- modifikacija ekoloških novic za formo GEM in vnos člankov v spletni vmesnik

javnega multimedija GEM;

- skrb za objavo projektne vsebine na EcoGuerilla.si in javnem multimediju GEM ter objava povezav na straneh socialnih omrežij Facebook in Twitter;
- priprava spletnih oglasov, ki bodo obiskovalce portala usmerjale na predstavitev projekta;
- priprava avtorskega posterja in video oglasa »*Izumrtje je zaključek evolucije!*« ob Svetovnem dnevu biotske raznovrstnosti;
- priprava spletne igre ob dnevu Sava in izvedba dogodka Sava Extreme;
- udeležba na dogodkih in promocija projekta;
- priprava spletnih oglasov (pasic) za partnerske povezave;
- priprava e-novic za registrirane uporabnike EcoGuerilla.si (N=1.700), sporočil za javnost in sodelovanje z mediji;
- priprava pisma za direktno pošto OŠ in SŠ (N=553);
- priprava vabila na dogodek Sava Extreme za potapljaške klube (N=100)
- priprava dvomesečnih poročil za UKOM o realizaciji člankov ter obisku spletnih strani (po e-pošti);
- priprava končnega poročila o projektu za UKOM.

Vsebina projekta je na področju voda obravnavala tematike zakisanja oceanov, ohranjanja največjih sladkovodnih jezer, problem virtualne vode, aktivistične iniciative za vodo iz pipe, zagotavljanje pravice do dostopa do čiste pitne vode, animacije in filme s področja ohranjanja vodnih virov, problematiko pomanjkanja vode ter ekološke umetniške projekte s področja voda. Na področju biotske raznovrstnosti je bila prek unikatne vsebine predstavljena problematika ogroženih vrst, ilegalnega kitolova, problematika morskih zavarovanih območij, dosežki aktivistov in mednarodnih NVO na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti, predstavljeni so bili zadnji izsledki raziskav s področja biotske raznovrstnosti, novoodkritih in invazivnih vrst. Posebno mesto je bilo namenjeno analizi dogajanja na ključnem dogodku mednarodnega leta biotske raznovrstnosti 2010 – konferenci Združenih narodov o biodiverziteti v japonski Nagoyi.

Posebno pozornost je EcoGuerilla namenila še poročanju in kronološkemu pregledu ekološke katastrofe v Mehiškem Zalivu, ki je zaznamovala prihodnje upravljanje okoljskih tveganj na področju globokomorskega vrtnja nafte po eksploziji na BP-jevi

ploščadi in izlitju nafte ter pregled številnih aktivističnih iniciativ civilne družbe. V sklopu vsebinskega področja je vodja projekta Zoja Brejc opravila 5 intervjujev z:

- dr. Meto Povž, ihtiologinjo
- dr. Janezom Potočnikom, evropskim komisarjem za okolje
- mag. Martinom Šolarjem, direktorjem Triglavskega narodnega parka
- dr. Lidijo Globevnik, predsednico Društva vodarjev Slovenije
- Igorjem Povšnarjem, saturacijskim potapljačem iz Mehiškega zaliva

Tabela 6.1: Deleži vsebine pri projektu *»Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu ecoguerilla.si«*.

Obravnavana vsebinska področja projekta	Delež vsebine projekta v %
Biotska raznovrstnost	36 %
Voda	45 %
Ekološka katastrofa v Mehiškem zalivu	14 %
Intervju	5 %
SKUPAJ	100 %

Vir: EcoGuerilla.

Projekt *»Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si«* je v obdobju od 10. marca do 30. novembra 2010 znatno presegel prvotna pričakovanja glede dosega. EcoGuerilla je ob pričetku projekta podpisala pogodbo o sodelovanju z Javnim multimedijem GEM, ki je bil tedaj v lasti podjetja Prumaro d.o.o., kar je močno povečalo končni doseg projekta, pri katerem smo poleg ozaveščanja spletnih uporabnikov prek ekologičnih novic na *ecoguerilla.si* dodatno intenzivno nagovorili tudi uporabnike javnega prevoznega sredstva v mestu Ljubljana. Ti so lahko posebej prilagojene povzetke ekologičnih novic iz projekta brali na zaslonih javnega multimedija GEM (mreža LPP).

Slika 6.1: Oglas multimedijske kampanje ob Svetovnem dnevu biotske raznovrstnosti, »Izumrtje je zaključek evolucije!« ter digitalni zasloni javnega multimedija GEM na javnem prevoznem sredstvu, na katerih je bil oglas predvajan.

Vir: Javni multimedij GEM.

Prek mreže javno dostopnih zaslonov, podprtih s sistemom GEM, je združenje EcoGuerilla sodelovalo pri uvajanju novega načina podajanja informacij v javnem prostoru, ki je temeljil na optimizaciji sporočanja, prilagojeni mestu in času ter končnemu uporabniku. Projekt »*Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu ecoguerilla.si*« lahko tako izpostavimo kot prvi tovrsten pilotni multimedijski okoljski projekt pri nas, ki je v kombinaciji spleta in inovativnega outdoor oglaševanja, t.j. javnih zaslonov multimedija GEM, informiral splošno javnost ter prek kvalitetne, unikatne in zanimive ekologične vsebine spodbujal pozitivno okoljsko participacijo, s poudarkom na mlajši populaciji.

Projekt je torej glede dosega že v času trajanja projekta presegel pričakovanja, saj je bila projektna vsebina od začetka projekta prisotna tudi na javnem multimediju GEM (mreža LPP), kjer je bilo v osmih mesecih doseženih več kot 500.000 kontaktov oziroma ogledov projektna vsebine.

Poleg uvrstitve vsebine projekta na GEM smo po dogovoru z MOP RS še dodatno promovirali projekt prek zasnove in izvedbe naslednjih multimedijskih kampanj:

1. multimedijske kampanje ob Svetovnem dnevu biotske raznovrstnosti

Za kampanjo je EcoGuerilla zasnovala avtorski poster z naslovom »*Izumrtje je zaključek evolucije!*« in ga animirala v ustrezen video format (AVI/MPEG4, dolžina videa 30 sek), prirejen za javni multimedij GEM. Zanimiv animiran oglas na temo biotske raznovrstnosti je nagovarjal uporabnike javnega prevoznega sredstva v Ljubljani in jih usmerjal na podporno vsebino v zvezi z biotsko raznovrstnostjo na spletnem mediju *ecoguerilla.si*.

2. multimedijske kampanje ob dnevu Donave

Kampanja je obsegala animiran oglas (AVI/MPEG4, dolžina videa 30 sek), prirejen za javni multimedij GEM, ki je uporabnike javnega prevoznega sredstva v Ljubljani usmerjal na podporno vsebino v zvezi z dnevom Donave na spletnem mediju *ecoguerilla.si*.

3. multimedijske kampanje ob dnevu Save

Kampanja je bila namenjena ozaveščanju javnosti o pomenu čistih rek in posvečena dnevu reke Save. EcoGuerilla je z namenom promocije kampanje zasnovala spletno aplikacijo oz. spletno igro, s katero je promovirala dogodek Sava Extreme, pri katerem je šlo za 11 km dolgo plavanje po reki Savi (od Žirovnice do Globokega), ki ga sicer tradicionalno organizira Društvo za podvodne dejavnosti Kranj. Dogodka se je udeležilo prek 20 plavalnih parov in prek 100 udeležencev spremljevalcev.

Projekt »*Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si*« je v mednarodnem letu biotske raznovrstnosti opozoril na okoljske-socialno-ekonomsko dimenzije projektne problematike. V sklepni fazi projekta je bil predstavljen nov akcijski načrt za zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti v naslednjem desetletju, ki je bil sprejet na ključnem dogodku leta 2010, konferenci o biotski raznovrstnosti v Nagoyi.

Slika 6.2: Spletni portal »ecoguerilla.si« in slika spletne igre za promocijo dogodka plavanja po reki Savi - Sava Extreme 2010.

Vir: EcoGuerilla.

Projekt »*Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si*« je po napotkih UKOM nastal v koordinaciji z ga. Mileno Janežič in ga. Ireno Rejec Brancelj, iz Ministrstva za okolje in prostor. EcoGuerilla je s projektom sodelovala v mednarodni pobudi za ohranjanje biotske raznovrstnosti Countdown 2010, ki je potekala v organizaciji Mednarodne zveze za ohranitev narave (IUCN). Vodja projekta Zoja Brejc se je udeležila številnih srečanj nevladnih organizacij s področja okolja, konferenc in strokovnih srečanj, kjer je osebno promovirala projekt.

Vse opisane projektne aktivnosti prikazujejo filozofijo delovanja EcoGuerille in t.i. ekologičen način okoljskega komuniciranja, ki se ga je organizacija posluževala s produkcijo kakovostnih okoljskih vsebin in podpornimi projekti. EcoGuerilla je stremela k temu, da z dinamičnim multimedijem prikazovanjem in organizacijo zanimivih dogodkov nadgradi statične oblike sporočanja, s čemer je želela vzpostaviti visoko raven pozornosti o projektni okoljski problematiki. Za uspešno izvedbo projekta v skupni vrednosti 24.520,00 EUR je združenje prejelo priznanje MOP RS, ki ga je EcoGuerilli na sklepnem dogodku natečaja Oglas za mojo reko podelil tedanji minister za okolje in prostor RS, dr. Roko Žarnić.

6.2 Nagrada Netko 2010 in ostali projekti EcoGuerille v letu 2010

Deset dni po zaključku projekta »*Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si*«, dne 10. novembra 2010, je bil spletni medij *ecoguerilla.si* razglašen za finalista izbora nagrade Netko 2010 in sicer v kategoriji »*Mediji in informativni portali*«, kjer se po izboru strokovne komisije oceni spletne projekte medijskih hiš, neodvisnih ustanov in skupin ter jih vrednoti po prepletenosti medijskih modelov, poglobljenosti informacije ter vključevanju uporabnikov. Netko je nagrada za najboljšo poslovno in upravno spletno stran v Sloveniji, namenjena podjetjem, ustanovam, uradom, skupnostim ter posameznikom, ki izstopajo s kakovostjo svojih spletnih strani. Nagrado podeljuje Gospodarska zbornica Slovenije - Združenje za informatiko in telekomunikacije v sodelovanju z Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Za nagrado Netko 2010 se je tedaj v sedmih kategorijah potegovalo prek 110 spletnih strani.

Omenjeni uspeh EcoGuerille in njenega spletnega medija *ecoguerilla.si* ob koncu leta 2010 je bilo tako svojevrstno priznanje kvaliteti projektnih vsebin ter potrdilo, da lahko medijski projekt neprofitne organizacije (vsaj po kvaliteti vsebin) enakovredno nastopa v družbi velikih komercialnih medijev in založnikov, ki so kot tržni velikani sodelovali v isti kategoriji z združenjem EcoGuerilla. Vsekakor je organizacija prejeto priznanje idealistično sprejela kot dobro popotnico za prihodnost in potrditev pravilnosti svojega pristopa do okoljskega komuniciranja.

Med ostalimi projekti EcoGuerille je bil v letu 2010 najodmevnejši javni dogodek »Gverila Darila«, ki je v naslednjih letih zato postal tradicionalni decembrski dogodek organizacije. Pri dogodku je šlo za alternativo predbožični nakupovalni mrzlici oz. za tritedensko kampanjo ozaveščanja proti pretirani potrošnji na *ecoguerilla.si*, ki se je zaključila z dogodkom »Gverila Darila«, na katerem so imeli udeleženci priložnost zamenjati darila, ki so ostala še od lani, torej po principu kar se praši v omari, se lahko podari naprej. Nekatera z blagovno menjavo pridobljena darila so bila podarjena Varni hiši osrednjeslovenske regije. Dogodka »Gverila Darila« se je udeležilo prek 100 udeležencev in je postal med javnostjo precej priljubljen zaradi spontanega druženja in stand-up komikov, ki so sodelovali v naslednjih letih pri

izvedbi dogodka. Kmalu so podobne dogodke bolj ali manj uspešno pričele posnemati in organizirati tudi druge domače okoljske NVO, kar lahko zagotovo štejemo v prid razvoja koncepta alternativnega obdarovanja ali menjave različnega blaga, ki je v (zgolj) potrošniško naravnani družbi zagotovo lahko pozitiven zgled.

6.2.1 Ostale prijave projektov EcoGuerille na javne razpise v letu 2010

EcoGuerilla je precej svojih zmogljivosti in znanja posvetila tudi pripravi novih projektov in z njimi povezanih razpisnih dokumentacij. V letu 2010 je namreč poleg izvajanja sofinanciranega projekta *»Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu ecoguerilla.si«* prijavila na razpise še dva nova projekta in sicer na razpis Veleposlaništva ameriške ambasade in t.i. »Švicarski razpis«, v okviru Sklada za NVO za financiranje malih projektov v okviru partnerstva. Slednji javni razpis je sofinanciral slovensko – švicarski program sodelovanja za zmanjševanje gospodarskih in socialnih razlik v razširjeni Evropski uniji. Omenjeni »Švicarski razpis« je bil zaradi dejstva, da je šlo za financiranje projektov nevladnih organizacij na področjih varstva okolja in narave tako potencialno izjemno pomemben in bi v primeru morebitne uspešnosti pri kandidiranju za sredstva lahko pomenil prelomnico v smislu profesionalizacije in zagotovitve dokaj obsežnih sredstev za delovanje sleherne, na razpisu uspešne organizacije. Seveda je bilo prav iz tega vidika pričakovati tudi močno konkurenco med prijavljenimi projekti NVO, posebej pa gre poudariti, da praktično v celotnem dvoletnem obdobju 2010/11 razen omenjenega »Švicarskega razpisa«³¹ ni bilo na obzorju več (za obdobje dveh let) nobenega primerne javnega razpisa, na katerem bi s projektom sploh lahko

³¹ Švicarski razpis oz. Švicarski prispevek je bil iz vidika dolgoročnega delovanja okoljske NVO ključen razpis, saj je v letih 2010-13 v treh razpisnih rokih ponujal financiranje malih projektov v višini od 20.000 CHF do 100.000 CHF, do 90% upravičenih stroškov za projekte NVO oziroma od 10.000 CHF do 50.000 CHF, do 85 % upravičenih stroškov, v obsegu trajanja projektov do 18 mesecev. Vrste upravičenih projektov znotraj sklada za nevladne organizacije so bili mali projekti za civilno družbo/nevladne organizacije, ki prispevajo predvsem k zagotavljanju storitev socialnega varstva in k okoljskim zadevam ter omogočajo krepitev organizacijskih zmogljivosti nevladnega sektorja na teh področjih.

kandidirala manjša neprofitna okoljska organizacija s proračunom pod 15.000 evri, kakršna je bila EcoGuerilla. Kar je sledilo po prijavi projekta EcoGuerille v zakonitih razpisnih rokih, je na podlagi izkušenj z več kot štiriletnim vodenjem okoljske NVO mogoče opisati kot neke vrste »standarden postopek selekcije«, značilen za dodeljevanje sredstev v domačem okolju, ki pa žal temelji na netransparentnosti, subjektivni favorizaciji in ekskluzivnosti določenih okoljskih NVO. Prav zaradi tega je v luči aktivne participacije civilne družbe in z njo povezane odgovornosti, ki jo kot vrednoto deklarira naša demokratična družba, v primeru t.i. »Švicarskega razpisa« EcoGuerilla na pristojne osebe v ustreznih rokih podala pisno pritožbo zaradi dejstva, da je prišlo pri vsebinskem ocenjevanju vloge do očitnih nekorektnosti, saj vloga ni bila obravnavana v celotnem obsegu projekta. Kot predsednik in zakoniti zastopnik organizacije EcoGuerilla sem tako odgovorne osebe pozval k reviziji utemeljitve zavrnitve naše vloge s strani vmesnega organa, v kateri so bile očitne nepravilnosti in pojmi, ki jih organizacija EcoGuerilla sploh ni navajala v vlogi za donacijo.

Pričakoval sem, da imam kot zastopnik organizacije pravico do korektnega odgovora na našo pisno pritožbo (podano v ustreznih rokih), vendar odgovora najprej sploh nisem prejel (niti potrditve prejema pritožbe), prav tako pa so bili tedaj s spletne strani švicarskega prispevka nenadoma umaknjeni že objavljeni potrjeni projekti. Vse navedeno je bilo po moji oceni znak, da gre za način dodeljevanja sredstev, ki je daleč od transparentnosti, ampak prej obratno.

Ker pa je civilno družbena dejavnost neprofitnih NVO v demokratični družbi odvisna predvsem od transparentnosti delovanja tovrstnih razpisov in ker tudi po večmesečnem čakanju še vedno nisem prejel odgovora oz. pojasnil o zavrnitvi naše vloge, sem se bil prisiljen obrniti direktno na direktorico Pitija, d.o.o., go. Tatjano Božinac Mohorčič. Seveda pa sem v želji in upanju na morebitni odgovor vse skupaj poslal tudi v vednost tedanjemu vodji resorja, ministru za gospodarstvo g. Mitju Gaspariju.

Kmalu potem je dne 5. januarja 2011 omenjeni direktorici res končno uspelo napisati odgovor:

V vašem primeru je bila vloga ocenjena dvakrat. Prvi ocenjevalec je vašo vlogo ocenil s 67 (pod pragom), drugi pa s 77 točkami. Tako ste prejeli skupno

presečno oceno 72 točk, kar je bilo premalo za umestitev med projekte, katerim je bilo financiranje odobreno. Namreč odobrene vloge/projekti na prednostnem vsebinskem področju varovanja okolja in narave so dosegali med 89,5 in 95,5 točk. Spodaj vam podajam prerez vaših točk po posameznih skupinah kriterijev:

Tabela 6.2: Ocenjevanje projekta organizacije EcoGuerilla v okviru prvega javnega razpisa za Švicarski prispevek.

REFERENČNA ŠTEVILKA	OČENJEVALCI	ustreznost projekta (20)	ustreznost projekta	metodologija (20)	metodologija	finančni načrt in stroškovna učinkovitost (15)	finančni načrt in stroškovna učinkovitost	primernost in sposobnost prijavitelja oz. projektne skupine (20)	primernost in sposobnost prijavitelja oz. projektne skupine	prispevek k horizontalnim temam in upravljanje s tveganji (15)	prispevek k horizontalnim temam in upravljanje s tveganje	širši učinki in trajnost projekta (10)	širši učinki in trajnost projekta	skupaj (100)	skupaj
NVO/033	Ocenjevalec 1	16	16	17	16,5	11	9	17	15	8	7,5	8	8	77	72
	Ocenjevalec 2	16		16		7		13		7		8		67	

Vir: EcoGuerilla.

Vaš ugovor na oceno projekta je tehnični sekretariat prejel 1.12.2010. Vaš ugovor smo ocenjevalcema posredovali 2.12.2010. Medtem, ko je prvi ocenjevalec svoj delni odgovor že posredoval, čakamo še na odgovor drugega ocenjevalca. Oba ocenjevalca smo ponovno pozvali k odgovoru v ponedeljek, 3.1.2011. V okviru prvega javnega razpisa za Švicarski prispevek nismo predvideli roka za odgovore na ugovore prijaviteljev, saj je objektivnost zagotovljena z dvema oziroma tremi ocenami. Dokončno odločitev o projektih, ki so sprejeti v financiranje, sprejme usmerjevalni odbor. Glede na izkušnjo z vami, pa bomo v drugem javnem razpisu tovrstni rok postavili. Glede na prve odzive ocenjevalcev, oba kljub vašim ugovorom še vedno stojita za svojimi ocenami in bosta utemeljitve svojih ocen dodatno zagovarjala. Njune odgovore pričakujemo najkasneje do 15.1.2011.

Iz odgovora je lahko vsakomur jasno, da so projekte točkovali (menda neodvisni) »zunanji svetovalci«, ki torej razporejajo točke po posameznih postavkah, kakor pač nanese ali bolje rečeno, kakor mora nanesti za (njim) ustrezen končni rezultat. Seveda me tovrsten odgovor direktorice ni niti presenetil, niti mi ni pojasnil zakaj so »neodvisni zunanji svetovalci« očitno načrtno spregledali pomemben del projekta.

Tako sem direktorici Pitija, d.o.o., nemudoma, dne 5. januarja 2011, poslal zahvalo za njen odgovor, ki ga je uspela pripraviti po večmesečnih pripravih:

Najprej hvala za vaš odgovor in pojasnila. Če sklepam iz odgovora se je torej naša pisna pritožba na zavrnitev vloge zaustavila pri odgovoru drugega t.i. neodvisnega zunanjega ocenjevalca, ki od 2.12. 2010 ni uspel pripraviti odgovora na našo utemeljeno pritožbo (domnevam, da gre za isto osebo, ki je našo vlogo ocenila s 67 točkami, pod pragom). Menim, da je že samo iz tega vidika upravičeno, da vlogo natančno oceni še tretji ocenjevalec. Naš projekt je bil namreč diskvalificiran na podlagi neustrezne obravnave vloge, kar postavlja pod vprašaj ne le etično in profesionalno ravnanje, temveč tudi strokovnost t.i. neodvisnega zunanjega ocenjevalca.

Vsekakor pa pričakujem najmanj argumentiran odgovor po točkah v naši pisni pritožbi iz strani obeh t.i. neodvisnih zunanjih ocenjevalcev, v katerem me zanimajo tudi profesionalne reference t.i. neodvisnih zunanjih ocenjevalcev iz področja, ki ga obravnava naša vloga, saj so le te nujno potrebne za korektno oceno vloge.

Povsem upravičeno me je namreč pričelo zelo zanimati, kdo sploh so t.i. »neodvisni zunanji ocenjevalci«, ki očitno zelo ležerno, predvsem pa pavšalno, odločajo o usodi okoljskih NVO, katere se prijavljajo na razpise. Vse do danes mi namreč tega ni uspelo izvedeti, sem pa trdno prepričan, da zasebno podjetje, kot je Pitija, d.o.o., ali zavod Regionalni center za okolje – REC, ki sta vodila Vmesni organ za izvajanje Sklada za NVO za financiranje malih projektov v okviru partnerstva, nimata nikakršne pravice prikrivati zainteresirani javnosti, kdo konkretno ocenjuje vloge in kakšne so njegove reference in kvalifikacije, saj pri dodeljevanju sredstev razpolagajo z javnim denarjem in ne njihovimi zasebnimi finančnimi sredstvi.

Seveda sem z zgornjim odgovorom in iskanjem pojasnil očitno »izzval« omenjeno direktorico, ki ji je nato kar naenkrat že v enem samem dnevu uspelo pridobiti »strokovno mnenje« in odgovor na pritožbo, ki mi ga je dne 7. januarja 2011 posredovala v priponki elektronskega sporočila:

Pripeto vam pošiljam odgovor na vaš ugovor glede objektivnosti in korektnosti ocenjevanja. Vašo prijavnico si je ogledalo kar nekaj sodelavcev vmesnega

organa kot tudi nacionalnega koordinacijskega organa. Čeprav nekateri nismo strokovnjaki s področja varovanja okolja in narave, smo si bili enotni, da v vaši prijavi ne obravnavate specifične problematike s področja financiranja. Iz prijave ni razvidno kaj bi s projektom sploh radi dosegli in kaj boste z njim rešili. Dodatne komentarje smo vam podali v luči, da projektno vlogo ob morebitni ponovni prijavi na drugi javni razpis lahko izboljšate. S tem sporočilom in odgovori na vaš ugovor zaključujemo z izmenjavo mnenj o vašem projektne predlogu.

Nikakor ni odveč omeniti, da je bila priponka z odgovorom le na hitro sestavljeno površno pisanje, kjer so bile zaradi meni neznanega razloga celo dodani in z urejevalnikom besedila prečrtani celotni odstavki iz predložene razpisne dokumentacije. Iz prebranega sem zaključil, da očitno nekdo ne želi prevzeti odgovornosti za svoje napake in namerno prezrta dejstva v razpisni dokumentaciji o projektu ter z avreolo »neodvisne strokovnosti« in življenjsko logiko premoči uveljavlja svojo domnevno nezmotljivost. Dejansko me je zmotilo tudi dejstvo, da je direktorica, kot navaja v sporočilu, našo vlogo oz. prijavnico kar tako povprek kazala »kar nekaj sodelavcem«, saj gre za projektno dokumentacijo, ki je označena kot zaupna in se vsaj glede na domnevno strokovnost in etičnost omenjene osebe, kot tudi profesionalnost t.i. Vmesnega organa, to res ni spodobilo. Dejansko je šlo namreč v dokumentaciji za projektno vsebino, ki vsaj v tej fazi ni bila namenjena očem javnosti (po možnosti pa celo očem uveljavljenih konkurenčnih okoljskih NVO), kar enostavno kaže le na nizek nivo profesionalnosti domnevno kompetentnih oseb. Zaradi vsega navedenega sem direktorico, kljub njenemu mnenju, da »smo sedaj zaključili«, dne 7. januarja 2011, ponovno opozoril na nekatera dejstva in kršenje osnovnih načel tajnosti, pri tem pa v vednost vpletel še pristojne uradnike nekdanje Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR), ki so bili člani t.i. Usmerjevalnega odbora, saj bi v nasprotnem primeru glede na vso izkazano ignoranco pristojnih oseb resnično (pre)zgodaj zaključili :

Najlepša hvala za vašo ažurno obravnavo, ki pa sem jo bil žal deležen šele po mojem urgiranju glede naše pritožbe. Vaš odgovor bomo temeljito preučili, saj nas zelo zanima kako odpraviti domnevne šibkosti naše vloge. Pravite, da si je našo vlogo ogledalo kar nekaj sodelavcev vmesnega organa kot tudi

nacionalnega koordinacijskega organa, pri čemer lahko le upam, da so vsi vpleteni uslužbenci usposobljeni za varovanje tajnih podatkov.

Mislim, da subjektivno oceno, ki jo podajate s tem, ko trdite, da v naši prijavi ne obravnavamo specifične problematike s področja financiranja, enostavno ovrže dejstvo, da vloga ni bila zavrnjena že v začetku razpisa, kar bi bilo potemtakem edino možno in pravilno strokovno ravnanje Vmesnega organa. Glede na bojda množično obravnavo naše vloge oz. pritožbe na oceno Vmesnega organa me močno preseneča že hiter pregled vaših odgovorov na našo pritožbo, v katerih ste med učinki znova popolnoma prezrli pripravo in objavo 135 ekologičnih novic na spletnem mediju EcoGuerilla.si, ki bodo trajno dostopne na spletu (kar je med drugim naloga vodje projekta, za katerega trdite, da ni upravičeno, da se v celoti posveča projektu). To dodatno potrjuje utemeljenost naše pritožbe ter nekorektno obravnavo projektne vloge. Navajate, da iz prijave ni razvidno, kaj bi s projektom radi dosegli, kar me glede na bojda temeljito obravnavo naše vloge resnično žalosti, saj očitno ne veste, da je med ukrepi doseganja ciljev trajnostnega razvoja odločilnega pomena okoljsko ozaveščanje oz. krepitev zavesti o skupni odgovornosti za stanje v okolju in vzpodbujanje pripravljenosti za spreminjanje sistema vrednot in življenjskega sloga vseh prebivalcev Republike Slovenije. Že zgolj iz navedenega lahko utemeljeno sklepam, da naša vloga ni bila in ne more biti ustrezno strokovno obravnavana, saj tovrstne subjektivne diskvalifikacije ob vseh nepravilnostih, ki vam jih naštevam v zadnjih dneh, enostavno ne morem sprejeti. Pravite, da z odgovorom enostransko zaključujete izmenjavo mnenj o našem projektnem predlogu, pri čemer naj vas opozorim na etos demokratičnosti in participacije, ki se ga pogosto promovira s strani slovenske vlade ter po katerem si ljudje na utemeljena vprašanja zaslužimo vsaj odgovore v razumnih rokih. Ob tem se sprašujem ali je bila z vašimi napori pri reševanju naše pritožbe torej izkoriščena tudi naša možnost obiska Vmesnega organa za dodatna pojasnila, ki nam po vašem pisanju pripada.

Temu je ponovno sledil odgovor direktorice Pitija, d.o.o.:

Vmesni organ izvaja preverjanje administrativne ustreznosti vlog in ne vsebinskega. Vsebinska presoja je naloga zunanjih ocenjevalcev. V samem

postopku ocenjevanja je naloga vmesnega organa, da zagotavlja spoštovanje načel objektivnosti (da je vsaka vloga ocenjena s strani dveh, oziroma treh ocenjevalcev). To je vmesni organ zagotovil. Ker ste podali ugovor na oceno in v kasnejšo pisno komunikacijo vključili tudi nacionalni koordinacijski organ, sta obe instituciji preverili, ali sta ocenjevalca ustrezno utemeljila svoje ocene, kar pa ni mogoče storiti, ne da bi si ogledali vašo vlogo. Ocenjevalca smo pozvali, da preučita vaše pripombe v ugovoru in podata svoje mnenje. Na podlagi odzivov ocenjevalcev smo zaključili, da so njune utemeljitve ustrezne. Vsakemu prijavitelju je bila dana možnost, da se podrobneje seznani s pripombami, ki so jih ocenjevalci podali ob utemeljevanju svojih ocen, in na osnovi pripomb ocenjevalcev izboljša svojo prihodnjo projektno vlogo. V vašem primeru smo vam vse pripombe in utemeljitve ocenjevalcev podali v pisni obliki v odgovoru na vaš ugovor. K našim pisnim pojasnilom, ki so vam že bili posredovani, nimamo več kaj dodati. Čeprav vam na osebnem sestanku ne moremo ponuditi dodatnih informacij kot tistih, ki ste jih že prejeli, ste vsekakor dobrodošli.

Po tem zadnjem odgovoru s strani direktorice Pitija, d.o.o., žal ni imelo več smisla karkoli dodajati, niti za to ni več obstajala potrebna energija, ki sem jo kot predsednik in odgovorna oseba neprofitne organizacije namesto brezplodnih dopisovanj z dobro plačanimi birokrati raje usmeril v iskanje drugih virov financiranja za organizacijo. Vse navedeno pa lahko za potrebe magistrske naloge predstavlja praktični primer obravnave manjših okoljskih neprofitnih organizacij z manj kot 15.000 evri letnega prometa na javnih razpisih, katerih vsebinsko raznolikost projektov in programe naj bi vsaj po deklariranju uradnih institucij spodbujali prav taisti razpisi. Ob tem je t.i. Vmesnim organom, Usmerjevalnim odborom, »neodvisnim strokovnim svetovalcem« in drugim državnim birokratom zagotovljena popolna osebna anonimnost, čeprav se v zadnjem času v družbi čedalje pogosteje zastavljajo vprašanja tako o korupciji, kot o strokovnosti, etičnosti ali avtonomnosti njihovih odločitev.

Odveč je omeniti, da EcoGuerilla po tem »dopisovanju« s pristojnimi birokrati iz omenjenih institucij ni nikoli več prijavljala, niti ni imela namena prijavljati projektov v okviru t.i. »Švicarskega razpisa«, niti sodelovati v razpisih, v katerih nastopata v kakršnikoli vlogi organizaciji kot sta Pitija, d.o.o., ali Regionalni center za okolje –

REC, saj je bil rezultat lahko vnaprej pričakovan. Zanimivo so bile na prvem t.i. »Švicarskem razpisu« po pričakovanjih izjemno uspešne okoljske NPO (s precej več kot 15.000 evri letnega prometa) povezane okoli interesnih skupin Okoljskega centra oziroma Članice mreže plan B za Slovenijo: Društvo Ekologi brez meja, Inštitut za trajnostni razvoj, Focus društvo za sonaravni razvoj, v nadaljevanju, t.j. v drugem »Švicarskem razpisu« pa se jim je najbrž ne po naključju pridružila še Umanotera - Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.

6.3 Projekti EcoGuerille v letu 2011

V letu 2011 je EcoGuerilla nadaljevala z zastavljenimi projekti in delom ter dalje spoznavala značilnosti domače arene okoljskih NVO. Čedalje jasneje je namreč postajalo, da je nivo pozitivnega sodelovanja med domačimi okoljskimi NVO v resnici zaskrbljujoče nizek, kar je bilo v neki meri najverjetneje posledica dejstva, da pač te iste organizacije med seboj tekmujejo na zelo omejenem konkurenčnem »trgu« razpisov z nepovratnimi sredstvi. Vsekakor je bilo tudi vedno bolj očitno, da je strategija »deli in vladaj« popolnoma aktualna in pravzaprav edina realnost znotraj domače arene okoljskih NVO, ostajalo je le še vprašanje, kdo jo pravzaprav v praksi izvaja.

Spričo aktualnih izkušenj s »Švicarskim razpisom« je hitro postalo jasno, da ni primerno polagati kakršnihkoli upanj in energije v pripravo projektov in prijavo na razpise, za katere je obstajala velika verjetnost, da so celo vnaprej dogovorjeni oziroma se razpisna sredstva razdelijo s tihim dogovorom med določenimi NVO, ki imajo ustrezne vzvode in kapacitete za uspešno lobiranje pri razdeljevalcih.

Vsekakor je v našem združenju prevladalo mnenje, da vseeno ne gre prehitro vreči puške v koruzo in je zato treba znova poizkusiti s prijavi projektov na razpise z nepovratnimi sredstvi, seveda tokrat še na drugih naslovih oziroma institucijah. Ob tem se je že tedaj znova pokazal jasen problem iz leta 2010 in sicer, da primernih razpisov (za neprofitno okoljsko organizacijo z manjšim proračunom), na katere bi se bilo v letu 2011 mogoče prijaviti, praktično sploh ni bilo. V celotni družbi je namreč

pričel prevladovati defetizem recesijske klime, vse naštetu je bilo logično slab obet za prihodnje delovanje in morebitno profesionalizacijo mlade neprofitne organizacije, vendar je v EcoGuerilli še vedno prevladovala pozitivna »start-up« energija, ki je bila potrebna za nadaljevanje zastavljenih projektov in dela.

Glede na te utemeljene sume glede objektivnosti in transparentnosti pri dodeljevanju javnih sredstev, opisanih v podpoglavju 6.2.1, se je združenje v letu 2011 osredotočilo predvsem na pridobivanje sredstev pri zasebnih partnerjih, med katerimi so številni izkazali zanimanje za udeležbo v projektih EcoGuerille, kot tudi prisotnost na spletnem mediju, v smislu pokroviteljstva kvalitetnih in unikatnih spletnih vsebin, ki smo jih pripravljali. EcoGuerilla je tako v obdobju 2010/11 kljub čedalje hujši recesiji v gospodarstvu uspešno sodelovala s prek tridesetimi domačimi podjetji.

Kot uspešne primere sodelovanja lahko na tem mestu med vsemi podjetji posebej izpostavimo podjetja Fitolab d.o.o., Stillmark d.o.o., Urba d.o.o., Egerija d.o.o. in Bogart d.o.o., prav slednje podjetje je na primer v letu 2011 med drugim podprlo dva večja projekta EcoGuerille, in sicer kampanjo ozaveščanja z naslovom »*Pijem vodo iz pipe*«, ki je potekala na spletnem mediju *ecoguerilla.si* od 14. do 29. marca 2011 ter sodelovanje EcoGuerille v okviru natečaja U4energy.

6.3.1 Sodelovanje s Službo vlade RS za podnebne spremembe

Po uspešni izvedbi in zaključku projekta »*Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si*« je organizacija na priporočilo UKOM-a pričela sodelovati s tedanjo Službo vlade RS za podnebne spremembe. V ta namen smo se s predstavniki SVPS prvič sestali že konec leta 2010, v letu 2011 pa je nato sledilo še več sestankov. Vsekakor je EcoGuerilla imela interes za sodelovanje v morebitnih projektih SVPS, ki so nam jih tedaj predstavili njihovi visoki uslužbenci, katere je zelo zanimal koncept delovanja EcoGuerille in medijski projekt *ecoguerilla.si*, predvsem pa ideje za projekte organizacije v prihodnosti.

Zanimivo je, da sta nas najvišja predstavnika SVPS, direktor g. Jernej Stritih in sekretarka ga. Darja Piciga že na prvem sestanku eksplicitno opozorila, da sta »osnovna stebra« njihovega delovanja organizaciji Slovenska fundacija za trajnostni razvoj - Umanotera in Društvo za sonaraven razvoj, Focus. V tem oziru se je zdelo tedanjim visokim predstavnikom SVPS zelo primerno, da se tudi organizacija EcoGuerilla včlani v njihovo mrežo slovenskih okoljskih nevladnih organizacij, v t.i. Plan B za Slovenijo. V okviru Plana B v tistem času ni bilo včlanjenih veliko organizacij (manj kot deset), vendar je bilo spričo povedanega s strani predstavnikov SVPS očitno, da gre za klico daleč najbolj vplivnih okoljskih organizacij v Sloveniji, ki ne le oblikujejo domačo okoljsko agendo, temveč imajo v rokah ustrezno moč in vzvode, da svoje člane z lahkoto postavljajo na vodilna mesta vladnih organizacij, kot je bilo to možno ugotoviti tudi v primeru SVPS.

Predstavniki SVPS so želeli, da jim torej EcoGuerilla pošlje nekaj idej za projekte ter se vključi v proces promocije (po mnenju organizacije EcoGuerilla tedaj zelo spornega) osnutka Zakona o podnebnih spremembah (glej poglavje 5.2), ki je bil v tistem času ena izmed prioritet SVPS. Vsakomur, vsaj malo poučenemu, je namreč lahko hitro postalo jasno, da je osnutek Zakona o podnebnih spremembah, ki ga je imela na mizi SVPS, le še en dokument domačega okoljevarstvenega lobija, sicer temelječem na dominantnem podnebnem diskurzu, ki ga oblikuje t.i. mreža Plan B za Slovenijo pod vodstvom organizacije Umanotera.

Ob koncu dogovarjanj glede projektov in sodelovanja s SVPS si je tako EcoGuerilla po pričakovanjih uspela zagotoviti le marginalen projekt za sodelovanje pri natečaju »U4energy« v skupni vrednosti 1.000 evrov, ki jih je organizacija za svoje skoraj celoletno sodelovanje prejela s strani SVPS. Evropska komisija si je namreč v letu 2011 z vseevropskim šolskim natečajem »U4energy« prizadevala spodbuditi energetske učinkovito ravnanje med mladimi generacijami v Evropi. Združenje EcoGuerilla je tako v letu 2011, v okviru natečaja »U4energy«, nudilo prijaviteljem podporo pri komunikacijskih kampanjah iz natečajnega sklopa C.

Dne 3. oktobra 2011 je v mariborskem Koloseju potekala slavnostna podelitev nacionalnih nagrad zmagovalcem natečaja »U4energy« v Sloveniji, v sklopu katere se je podelila tudi nagrada EcoGuerilla glas ljudstva, ki jo je prejela šola z največ

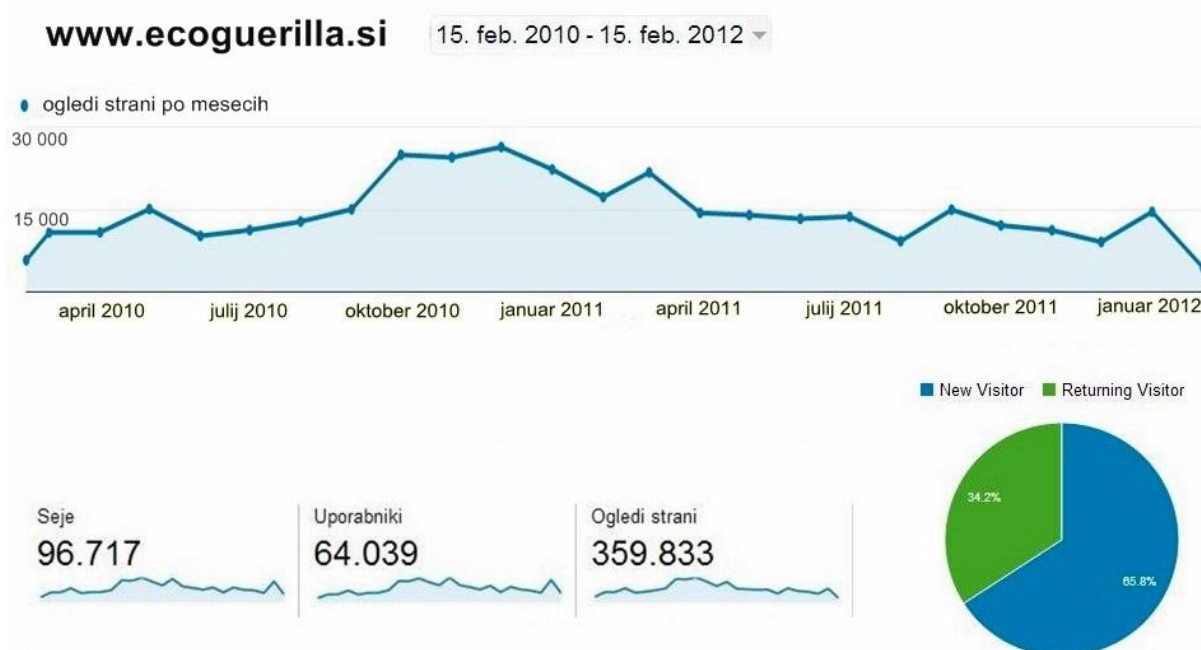
prejetimi glasovi uporabnikov na ecoguerilla.si. Med petimi finalisti natečajnega sklopa C je zmagala prisrčna kampanja šolarjev OŠ Šmartno pri Slovenj Gradcu z naslovom EKO DVOJČKI – ENERGIJA JE V NAŠIH DLANEH, ki je slavila tudi po izboru nacionalne komisije. Učenci OŠ Šmartno pri Slovenj Gradcu so si z zmago priborili vozovnico do slavnostne podelitve nagrad »U4energy« v Bruslju ter prejeli nagrade EcoGuerille, ki jih je prispevalo podjetje Bogart d.o.o., zastopnik blagovne znamke BRITA v Sloveniji. Projekt »U4energy« v Sloveniji je tako finančno podprla Služba vlade RS za podnebne spremembe, ki si je na ta način prizadevala energetske učinkovito ravnanje kar najbolj razširiti med mladimi v Sloveniji.

6.4 Ostali dosežki in diskurz EcoGuerille v letih 2010/11

Če ob koncu petega poglavja strnemo dosežke EcoGuerille, lahko morda kot prvo navedemo dejstvo, da ji je uspelo ostati avtonomna organizacija od začetka do konca svojega delovanja. Tovrstno avtonomijo delovanja pa si v domači okoljski areni ne more privoščiti kar vsaka neprofitna organizacija, sploh pa ne taka, ki želi imeti nekoč v prihodnosti redno zaposlen profesionalni kader, po možnosti financiran iz kakega (tako ali drugače) vnaprej dogovorjenega javnega razpisa z nepovratnimi sredstvi. Kljub temu lahko glede na predstavljeni pregled projektov v petem poglavju ugotovimo, da je EcoGuerilla v prikazanem dvoletnem obdobju v letih 2010 in 2011 dobro opravila svoje delo in sicer v skladu s cilji in poslanstvom organizacije, kljub nenavadnemu modelu financiranja okoljskih NVO s strani države.

Organizacija je namreč praktično izključno z lastnimi (zelo omejenimi) finančnimi sredstvi ter obilico vloženega dela in znanja postavila zanimiv sodoben okoljski spletni portal ecoguerilla.si, na katerem je že v letu 2010 v sodelovanju z MOP RS uspešno izvedla projekt *»Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si«*, za katerega je prejela priznanje s strani MOP RS. Če pogledamo statistiko obiskov spletne strani ecoguerilla.si v dveletnem obdobju od pričetka prej omenjenega projekta ekologičnih novic dalje, torej v obdobju od 15. februarja 2010 do 15. februarja 2012, je bilo zabeleženih prek 64.000 unikatnih uporabnikov, 96.000 obiskov ter okrog 360.000 ogledov strani, kar pomeni v povprečju 48.000 obiskov na leto.

Slika 6.4: Statistika obiska spletne strani ecoguerilla.si v obdobju od 15. februarja 2010 do 15. februarja 2012.

Vir: Google Analytics.

V kolikor upoštevamo, da je šlo pri *ecoguerilla.si* za popolnoma nov spletni portal, javnosti do tedaj popolnoma neznane organizacije, lahko to iz vidika potencialne nadaljnje rasti portala ocenimo kot relativno soliden podatek, sploh, če ga primerjamo z obiskom spletne strani Umanotere (*www.umanotera.org*), ki je v letu 2011 zabeležila 33.000 obiskov (Umanotera 2012), saj gre v tem primeru po mnenju Fain (2011) za spletno stran »najbolj prepoznavne domače okoljske organizacije« z več kot dvajsetletno tradicijo delovanja.

Glavni projekt organizacije v letu 2010 »*Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si*« (glej poglavje 6.1) je močno presegel pričakovani doseg tudi zaradi kombinacije predvajanja njegove vsebine na zaslonih javnega multimedija GEM na javnem prevoznem sredstvu v Ljubljani. Na ta način je bilo v časovnem obdobju osmih mesecev doseženih več kot 500.000 dodatnih kontaktov oziroma ogledov projektne vsebine. Tovrsten inovativni pristop pri outdoor oglaševanju je v tistem obdobju od okoljskih NVO prva uporabila prav EcoGuerilla, s pilotnim projektom predvajanja okoljske vsebine in okoljskih

kampanj na mreži avtobusov LPP. V letu 2010 je EcoGuerilla za svoj spletni nastop prejela še priznanje finalista nagrade Netko 2010 za najboljšo spletno stran, ki jo na nacionalni ravni podeljuje GZS, česar v omenjenem obdobju ni uspelo nobeni drugi domači okoljski NVO, čeprav so se nekatere v tej želji prijavljale na natečaj Netko še več let kasneje.

EcoGuerilli je tako razmeroma zgodaj (in seveda brez brezplačnih medijskih oglasov v bruto vrednosti nekaj stotisoč evrov) uspelo vzpostaviti obraz organizacije v areni domačih okoljskih NVO kar so bili dobri temelji, na katerih bi bilo mogoče nadalje graditi identiteto mlade organizacije. EcoGuerilla je bila zelo pozitivno sprejeta pri domačih medijih (časopis Delo, brezplačnik Dobro jutro, revije Gea, Cosmopolitan, Elle, RTV Slovenija, Pop TV), ki so predstavnike EcoGuerille ob različnih priložnostih vabili na intervjuje. Novinarji in predstavniki medijev se tako pogosto pohvalili aktualnost spletne strani *ecoguerilla.si* ter še posebej nekatere projekte in dogodke, od katerih je glede na število objav v domačih medijih očitno postala medijsko najbolj popularna tritedenska kampanja ozaveščanja proti pretirani porabi »*Gverila darila za božič brez nakupov*«, ki se je vsako leto zaključila s tradicionalno decembrsko zabavo. Popularnost omenjenih projektov EcoGuerille se je poznala tudi na spletnem omrežju Facebook, kjer je skupina podpornikov v obdobju 2010/11 zrasla na prek 15.000 članov.

Predsednik EcoGuerille je bil v obdobju 2010/11 mentor dvema članoma EcoGuerille, ki sta za svoje delo prejela nagrado za prispevek k trajnostnemu razvoju družbe, ki jo podeljuje Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije. Tudi na področju izvajanja projektov z zasebnimi podjetji je organizacija dosegla solidne rezultate glede na negotovo obdobje gospodarske recesije, saj se je po zaključku glavnega projekta organizacije v letu 2010, sofinanciranega s strani države (t.j. projekt »*Ekologične novice o vodah v luči biotske raznovrstnosti in podnebnih sprememb na portalu EcoGuerilla.si*«), financirala izključno samo še iz zasebnih virov oziroma iz projektov, ki jih je izvedla v sodelovanju s privatnimi podjetji. EcoGuerilla je dokaj hitro vzbudila zanimanje pri različnih državnih organih ter bila v obdobju 2010/11 k njim tudi večkrat vabljena na pogovore o možnostih sodelovanja pri različnih projektih (glej poglavje 6.3.1). Prav to sodelovanje s predstavniki ministrstev in vladnih služb je predstavnikom EcoGuerille dalo boljši uvid v realni način financiranja okoljskih NVO s

strani države ter predvsem v miselnost in življenjski modus državnih birokratov, ki odločajo o delitvi nepovratnih sredstev za delovanje neprofitnih organizacij. Ob koncu je treba omeniti, da je EcoGuerilla videla svoje poslanstvo in priložnost za delovanje na nacionalni ravni prav na področju okoljskega komuniciranja, kjer je logično kmalu prišla v stik z dominantnim okoljskim diskurzom, katerega področja si je domači okoljevarstveni interesni lobi že zdavnaj razdelil na posamezne vrtičke, ki jih »obdelujejo« za to »posvečene« okoljske NVO.

7 FINANCIRANJE DISKURZA DOMAČEGA OKOLJSKEGA LOBIJA

Preden se poglobljeje spoznamo z domačim okoljevarstvenim interesnim lobijem in posledično izjemno zanimivim sistemom financiranja okoljskih NVO oziroma razdeljevanja javnih sredstev, ki smo se ga deloma že dotaknili (glej poglavje 6.2.1), si je smiselno ogledati še kratke povzetke raziskav iz leta 1996 in leta 2011, kateri govorita o splošnem stanju na področju okoljskega tretjega sektorja.

Že Lukšič (1998) na podlagi raziskave iz leta 1996 ugotavlja, da domače okoljske NVO občutijo kot daleč najbolj aktualen problem pomanjkanje virov financiranja, temu pa sledi problem nepovezanosti in nesodelovanja med domačimi NVO, ki ga je mogoče povezati z možnostjo obstoja trenda splošne slabitve okoljskega gibanja. Konkretno o finančnem stanju NPO Lukšič (1998, 887) navaja, da je ocena NVO glede finančnega stanja zaskrbljujoča, saj zgolj petina NVO razpolaga s takšno količino finančnih sredstev, da ne trpi njihova programska dejavnost, t.j. izvajanje projektov ali programov. Nekoliko manj kot polovica ima finančne težave pri večini svojih projektov, kar vnaša v izvajanje projektov elemente negotovosti.

Dvig finančne stabilnosti NVO je torej predpogoj za to, da se bo dvignila profesionalnost izvajanja projektov (možnost profesionalizacije vodij projektov), bolj bodo izrabljeni strokovni potenciali okoljskih NVO, krepila se bo njihova moč in vpliv v odločevalnih procesih, itd.. Lukšič meni, da je zaradi tega treba razviti strategijo kanaliziranja finančnih sredstev iz različnih potencialnih virov v nevladni okoljski sektor. Velike možnosti vidi pri tujih virih in v podjetjih, bistveno več, vsaj v višini kot

je značilno za razvite države (60%), pa bi morala prispevati država (Lukšič 1998, 887). Ko petnajst let kasneje omenjeno raziskavo iz leta 1996 ponovi Fain (2011), ta pokaže, da se je stanje na področju financiranja okoljskih NVO v tem času celo poslabšalo. Nezadostne vire financiranja namreč kot zelo pomemben dejavnik tokrat izpostavlja že alarmantnih 74 odstotkov vseh sodelujočih v raziskavi. Fain (2011, 93) tudi navaja, da je po podatkih raziskave iz leta 1996 v celotnem neprofitnem sektorju prevladoval model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti, medtem ko od leta 2004 dalje prevladuje model dominacije javnih virov. Raziskava, ki jo Fain izvede v letu 2011 pokaže, da je prevladujoči model financiranja okoljskih NVO financiranje iz javnih virov, pri čemer javni viri iz Slovenije in EU predstavljajo 39% prihodkov, prihodki iz lastne dejavnosti 29,3%, zasebni viri iz Slovenije in tujine 23,2% ter drugi viri 8,5% vseh prihodkov (Fain 2011, 94).

Zagotovo se lahko na podlagi predstavljenih podatkov iz omenjenih raziskav na tem mestu najprej vprašamo, kdo ali kateri interesni lobi ima dolgoročni interes, da ostaja 4/5 slovenskega okoljskega gibanja nezadostno financiranega, brez ustreznih organizacijskih pogojev in tako v odsotnosti angažmaja profesionalnih strokovnih moči? Morda je v tem oziru najbolj smiselno, da pogledamo, kako stvari potekajo v praksi in za začetek izpostavimo le eno izmed sicer mnogih zelo umestnih priporočil glede nadaljnjega razvoja domače okoljske arene NVO, ki jih v zaključku svoje študije poda Lukšič (1998) in v katerem navaja: »Ob krepitvi profesionalizacije organizacijskega dela pri izvajanju okoljevarstvenih projektov se bo odprl tudi prostorski problem, kjer naj bi ti kadri delali. Ta problem je treba razumeti kot vzpostavljanje osnovnih pogojev za institucionalno krepitev NVO in okoljskega mrežja in ga zato začeti čim prej sistematično reševati (Lukšič 1998, 893).«

Lukšičevo »preroško« priporočilo iz leta 1998 se je sicer realiziralo konec leta 2007, ko je v Ljubljani začel delovati t.i. Okoljski center, seveda pa na način, ki lepo ilustrira življenjski modus domačega okoljevarstvenega lobija ter njegovo prepletenost z državo. Za ilustracijo slednjega si lahko preberemo javno pismo predsednika Mednarodnega društva za varstvo okolja in narave, Alpe Adria Green (v nadaljevanju AAG), Vojka Bernarda, iz 14. aprila 2008, v katerem opozarja na številne anomalije v domači okoljski areni NVO. Bernard v odprtem pismu med drugim izraža zaskrbljenost nad zniževanjem nivoja demokratičnih standardov, zlasti možnosti

sodelovanja javnosti pri urejanju javnih zadev in povečevanje razkoraka med deklariranimi vrednotami in vsakodnevno prakso. Bernard (2008) v pismu še navaja:

Tako vse večkrat naletimo na podobne primere, ko si država tako rekoč sama izbira, s katerim delom civilne družbe želi sodelovati in s tem, kako želi izpolniti svoje minimalne obveznosti odprtosti. S tem si država vzgaja povšečen ji sloj neformalne 'nevladniške' elite in s tem prispeva novo kuliso k slovenski različici Potemkinove demokracije, v kateri je javni prostor vse bolj podržavljen. Zadnji v vrsti takšnih primerov je nedavno odprtje Okoljskega centra v Ljubljani s strani konzorcija nevladnih organizacij, ki so v zadnjih letih največ sodelovale z Ministrstvom za okolje, ki ta projekt tudi financira. Številne nevladne organizacije in društva o možnosti, da se potegujejo za ta sredstva ministrstva, niso bila niti obveščena. Izbrane nevladne organizacije bodo prostore in svoje storitve lahko oddajala zunanjim uporabnikom oz. trgu in s tem pridobila trajne vire financiranja, kar jim zagotavlja, da bodo svojo izhodiščno prednost trajno obdržale. Ne gre le za očitno diskriminatoren odnos ministrstva do civilnih organizacij in ustvarjanje razkola v civilni družbi, ampak za vzpostavljanje strukture privilegiranih in vse manj nevladnih organizacij s prednostnim dostopom do javnih sredstev in zadev s področja sodelovanja javnosti pri projektih Ministrstva za okolje. To, da je del civilne družbe sprejel odvisen položaj pri sodelovanju z ministrstvom niti ni toliko sporno, če je sprejemljivo za zadevne organizacije, sporno je, da še naprej ohranjajo izpostavljeno mesto v nevladnem okviru. Zato zahtevamo, da se odvisnim organizacijam takoj odvzame možnosti pridobivanja projektov in javnih sredstev za nevladne organizacije in kakršnokoli pravico zastopati javnost na področju okolja. Novoustanovljena okoljska info točka mora dobiti nadzorni organ, ki ga bodo sestavljali predstavniki vanj ne vključenih nevladnih organizacij, ki bodo preprečevale, da bi se koristna navezava med izvajalci programa Okoljske info točke in financerjem ne prevedla v nadaljnjo degradiranje inštrumentov vključevanja javnosti. Naslednji primer zlorabe instituta sodelovanja javnosti pri uresničevanju javnih interesov na področju okolja je Svet za varstvo okolja pri DZ. Ta institucija se je prvič sestala in konstituirala na prvi seji 23. maja 1994 in odtlej ostala v praktično nespremenjeni sestavi. To je organizacija obrobne pomena sama v svoji službi samovšečne nezamenljivosti večine njegovih članov. Ni poznan

mehanizem, še najmanj demokratičen, ki bi spremenil sestavo sveta, preveril njegov program in smotrnost porabe sredstev. Tako ostaja v svoji nedoločenosti in nepogrešljivosti še naprej pomemben s stališča države pri onemogočanju državljanov, da uporabljajo obstoječe mehanizme participativne demokracije.» (Alpe Adria Green, 2008a)

Bernard tako ob koncu odprtega pisma od pristojnega ministrstva upravičeno zahteva transparentno delovanje s predstavitvijo seznama vseh predstavnikov javnosti v organih in projektih Ministrstva za okolje ter navedbe, po kakšnem postopku so bili izbrani. Poleg tega zahteva, da se po 14 letih na novo določi sestava Sveta za varstvo okolja³², ki naj se na novo oblikuje vsaka 4 leta. Bernard meni še, da mora razdelitev sredstev nevladnim organizacijam opravljati neodvisno telo, v katerem bi imele nevladne organizacije večino, predstavniki pa bi bili vanj izvoljeni in bi jih bilo tudi mogoče zamenjati. Zanimivo pri tem je predvsem načelno mnenje št. 141, ki ga je kot odgovor v zvezi z Bernardovo prijavo leta 2008 podala Komisija za preprečevanje korupcije. Med drugim Komisija za preprečevanje korupcije v zaključku pojasni:

Po Zakonu o javnem naročanju (ZJN-2, Uradni list RS, št. 128/2006), ki je zakonska podlaga za tovrstno ravnanje, je postopek zbiranja ponudb opredeljen kot postopek, v katerem naročnik pozove k predložitvi ponudb najmanj tri ponudnike, če je na relevantnem trgu zadostno število ponudnikov. Naročnik izvede javno naročanje po postopku zbiranja ponudb, če je vrednost predmeta javnega naročila v primeru naročanja blaga in storitev enaka ali višja od 10.000 EUR in nižja od 40.000 EUR. Če pa je vrednost javnega naročila v primeru naročanja blaga in storitev enaka ali višja od 40.000 EUR pa naročnik izvede javno naročanje po postopku zbiranja ponudb po predhodni objavi ali kateremkoli drugem postopku iz 1. do 5. točke 1. odstavka 24. člena ZJN-2 (odprti postopek, postopek s predhodnim ugotavljanjem sposobnosti,

³² Svet za varstvo okolja je bil nato ukinjen s sprejetjem novele zakona o varstvu okolja 26.6.2012. Ta državni organ je v svoji zgodovini delovanja porabil več sto tisoč evrov proračunskih sredstev.

konkurenčni dialog, postopek s pogajanjem brez predhodne objave, postopek s pogajanjem po predhodni objavi). Med temi postopki pa ni vključen postopek zbiranja ponudb, torej postopek, ki ga je uporabilo ministrstvo. Pri tem je potrebno tudi poudariti, da je v 2. odstavku 12. člena (mejne vrednosti za objavo) Zakona o javnem naročanju (ZJN-2) določeno, da mora naročnik poslati v objavo portalu javnih naročil tista naročila, katerih vrednost je brez DDV enaka ali večja od naslednjih vrednosti: a) v primeru naročanja blaga in storitev: 40.000 EUR in b) v primeru naročanja gradenj: 80.000 EUR. Na podlagi zgoraj ugotovljenega Komisija zaključuje, da so odgovorne uradne osebe ministrstva kršile določbe Zakona o javnem naročanju (ZJN-2), saj bi morale glede na ocenjeno vrednost naročila izvesti postopek zbiranja ponudb po predhodni objavi ali po kateremkoli drugem postopku iz 1. do 5. točke 1. odstavka 24. člena ZJN-2 ter ga po določbah 2. odstavka 12. člena ZJN-2 (glede na ocenjeno vrednost) objaviti. Odgovorne uradne osebe pa so izvedle javno naročilo po postopku zbiranja ponudb (7. točka 1. odstavka 24. člena ZJN-2) in tako kršile tudi interno Navodilo o oddaji javnih naročil male vrednosti, saj se, kot že opisano zgoraj, predmetno Navodilo nanaša na postopke javnih naročil manjše vrednosti, torej na naročila, katerih vrednost je nižja od 40.000 EUR brez DDV, vrednost predmetnega naročila pa je bila (brez DDV) natanko 40.000 EUR. Z ugotovljenimi kršitvami zakonodaje so tako uradne osebe ministrstva omogočile prednost desetim ponudnikom in posledično izbiro edinega prijavljenega ponudnika, ki je izpolnjeval vse razpisne pogoje, mu s tem pridobile korist v obliki pridobitve posla in tako izpolnile znake iz definicije korupcije v smislu 3. alineje 2. člena ZPKor. (Alpe Adria Green, 2008b)

Ne glede na predstavljeno načelno mnenje Komisije za preprečevanje korupcije, po katerem so torej izpolnjeni znaki po definiciji korupcije, pa Okoljski center od svojega sumljivega nastanka konec leta 2007 nemoteno funkcionira dalje kot ekskluzivna točka konzorcija okoljskih NVO, med katerimi najdemo organizacije:

- Cipra Slovenija (ohranjanje naravnega, kulturnega in življenjskega prostora Alp);
- Focus, društvo za sonaraven razvoj (podnebne spremembe, energetika, transport, zeleni davki);

- Inštitut za trajnostni razvoj (ekološko kmetijstvo in trajnostni razvoj podeželja, eko in zdrav življenjski slog, GSO);
- Slovenski E-forum, Društvo za energetske ekonomiko in ekologijo (energetika, naravni viri, ekonomski instrumenti varstva okolja);
- Umanotera, slovenska fundacija za trajnostni razvoj (trajnostni razvoj: politike, prakse, ozaveščanje).

7.1 Analiza pridobivanja javnih sredstev okoljskih NVO

Za potrebe magistrske naloge je bila s pomočjo spletne aplikacije Supervizor za spremljanje izdatkov javnih institucij, ki jo je predstavila Komisija za preprečevanje korupcije, pripravljena analiza prihodkov s strani države za šest posebej izbranih organizacij, razdeljenih v dve skupini.

V skupini A so predstavljene organizacije:

- Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, ustanovljena leta 1994;
- Focus, društvo za sonaraven razvoj, ustanovljeno leta 2003;
- Društvo Ekologi brez meja, ustanovljeno leta 2009.

V skupini B so predstavljene organizacije:

- Zveza ekoloških gibanj Slovenije (ZEG), deluje od leta 1992, v obliki zveze ustanovljena leta 2003;
- Alpe Adria Green, Mednarodno društvo za varstvo okolja in narave, ustanovljeno leta 2000;
- Združenja za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti – EcoGuerilla, ustanovljeno leta 2008.

Skupino A sestavljajo NVO, ki so vodilne članice mreže Plan B za Slovenijo ter glavni protagonisti prej omenjenega projekta Okoljski center, pri katerem gre za s strani države podprt projekt konzorcija »elitnih« okoljskih NVO. Največjo kontinuiteto delovanja izkazuje fundacija Umanotera, sledi jih društvo Focus, kot najmlajši predstavnik skupine A pa je leta 2009 ustanovljeno društvo Ekologi brez meja.

Skupino B sestavljajo NVO z zelo podobno časovno kontinuiteto delovanja kot organizacije v primeru skupine A. V skupini B je torej najstarejša Zveza ekoloških gibanj Slovenije (ZEG), pri kateri gre za zvezo društev, v katero se prostovoljno povezujejo okoljska društva, občinska in območna okoljska združenja. Sledi ji mednarodno društvo za varstvo okolja in narave, Alpe Adria Green, ki ima po podatkih na njihovi spletni strani svoje podružnice v državah bivše Jugoslavije in Italiji. Najmlajši predstavnik skupine B je v magistrski nalogi že obširno predstavljena organizacija EcoGuerilla, ki je bila ustanovljena leta 2008.

Iz povedanega sledi, da sta skupini A in B zelo primerljivi po času delovanja vključenih okoljskih NVO. Obstaja tudi podobnost glede področij delovanja, saj je praktično cilj vseh naštetih organizacij sodelovanje pri razvoju nacionalnih okoljskih programov in politik ter izvajanje različnih okoljskih projektov. Po dve najstarejši članici v vsaki skupini se ponašata z največjim številom izvedenih okoljskih projektov in temu primernimi izkušnjami pri izvajanju okoljskih projektov. Kljub številnim podobnostim med skupinama A in B pa obstaja velika razlika pri uspešnosti pri pridobivanju sredstev s strani države, ki bo podrobneje predstavljena v naslednjih podpoglavjih.

7.1.1 Pridobivanje sredstev s strani države – skupina A

V tem poglavju so podrobneje predstavljene NVO skupine A oz. njihovo pridobivanje sredstev iz strani države in sicer v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014. Z enajstletnim intervalom želimo prikazati kontinuiteto organizacij pri pridobivanju javnih sredstev, pri NVO v skupini A pa je tudi močno opazen izrazit trend rasti pri pridobivanju sredstev, predvsem v obdobju od leta 2009 dalje.

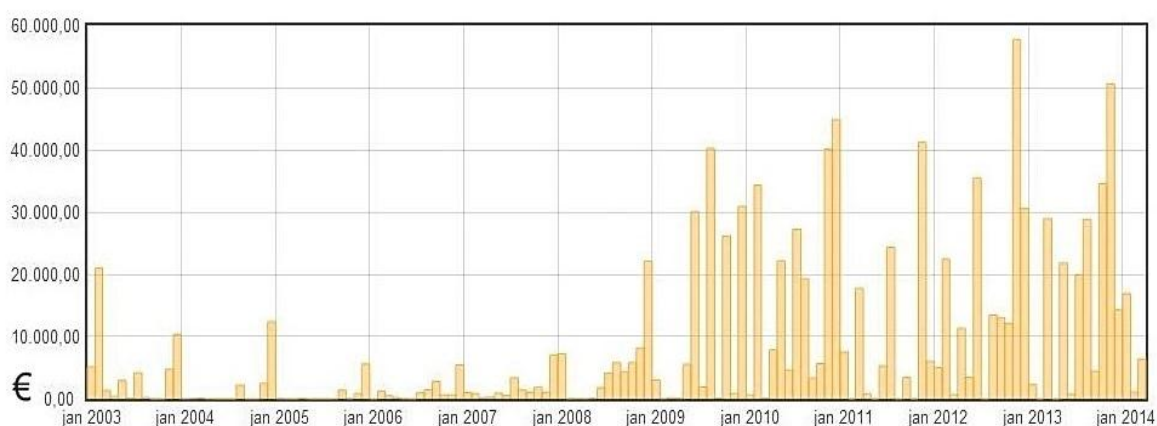
7.1.1.1 Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj

Fain (2011) v svojem prispevku kot primer finančno najuspešnejše organizacije v domači okoljski areni navaja Umanotero, ki jo opisuje kot zelo prepoznavno okoljsko NVO, ki je samo v letu 2010 povečala prihodke za 24,9% glede na prejšnje leto, kar

potrjuje pravilno zastavljeno strategijo njihovega delovanja. Fain (2011, 91) navaja: »Umanotera je pri iskanju svojih sredstev zelo sposobna, saj se ne oklepa enega vira, ampak vedno išče nove priložnosti. Verjetno je to razlog za njeno uspešnost, saj je vedno pripravljena na nove izzive, vendar vedno v skladu s poslanstvom.«

Morda je iskanje »*vedno novih priložnosti*« in »*pripravljenost na vedno nove izzive*« res pokazatelj izjemnih sposobnosti Umanotere, vsekakor pa graf transakcij z javnimi

Graf 7.1: Transakcije javnih organov z Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

organi jasno kaže na izrazito povečanje uspešnosti organizacije Umanotera pri pridobivanju sredstev s strani države po letu 2009. V obdobju med leti 2009 do konca 2013 je organizacija Umanotera prejela 12 transakcij v višini prek 30.000 evrov, od tega pet transakcij prek 40.000 evrov in eno transakcijo prek 50.000 evrov. Po podatkih spletne aplikacije Supervizor je šlo v treh primerih za sredstva prek javnega naročanja.

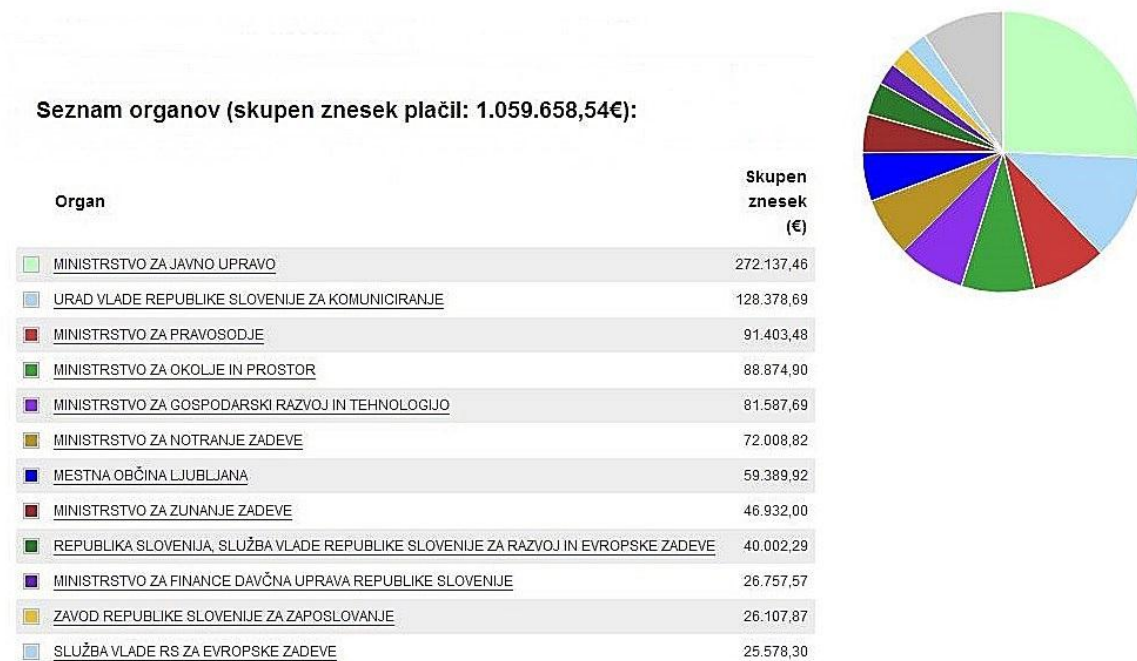
Iz prikazanega lahko predpostavljamo, da ima fundacija Umanotera resnično dovolj spretnosti v svojem delovanju, sploh pa idej, kako unovčiti svojo kontinuiteto delovanja ter izjemno dober dostop do razdeljevalcev javnega denarja, kar ji omogoča dolgoročen monopol nad črpanjem javnih nepovratnih sredstev v okoljski areni.

Kljub temu, da fundacija Umanotera v letnem poročilu 2011 med ključnimi deležniki navaja državo, pa v isti sapi navaja lastno »drznost«, »pogum« in predvsem »spretnost« pri svojem lotevanju projektov: »Umanotera je neodvisna ustanova, katere odločitve niso nikakor povezane s financerji in odločevalci. Vodijo jo načela neodvisnosti od politike in interesov kapitala in tako sledi svoji viziji po lastni poti brez vplivanja drugih na svoje odločanje in delovanje« (Umanotera 2011, 5).

Sicer že prastare modrosti govorijo o tem, da lastnega bistva ni potrebno posebej poudarjati, sploh pa ne v primeru, če to resnično drži. Fundacija Umanotera tako nadalje navaja, da s povezovanjem in svetovanjem podpira napredna podjetja in javne ustanove, ki so varstvo okolja in trajnostni razvoj s prostovoljno pobudo umestili v svoje delovanje na operativni ali strateški ravni (Umanotera 2011, 6).

V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 je Umanotera s strani javnih institucij za svoje delovanje prejela 1.059.658,54 evrov.

Slika 7.1: Seznam javnih organov in njihove transakcije z Umanotero, Slovensko fundacijo za trajnostni razvoj v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

V tem obdobju med petimi največjimi financerji Umanotere najdemo Ministrstvo za javno upravo (272.137,46 evrov), Urad Vlade RS za komuniciranje (128.378,69 evrov), Ministrstvo za pravosodje (91.403,48 evrov), Ministrstvo za okolje in prostor (88.874,90 evrov) in Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (81.587,69 evrov).

7.1.1.2 Društvo za sonaraven razvoj, Focus

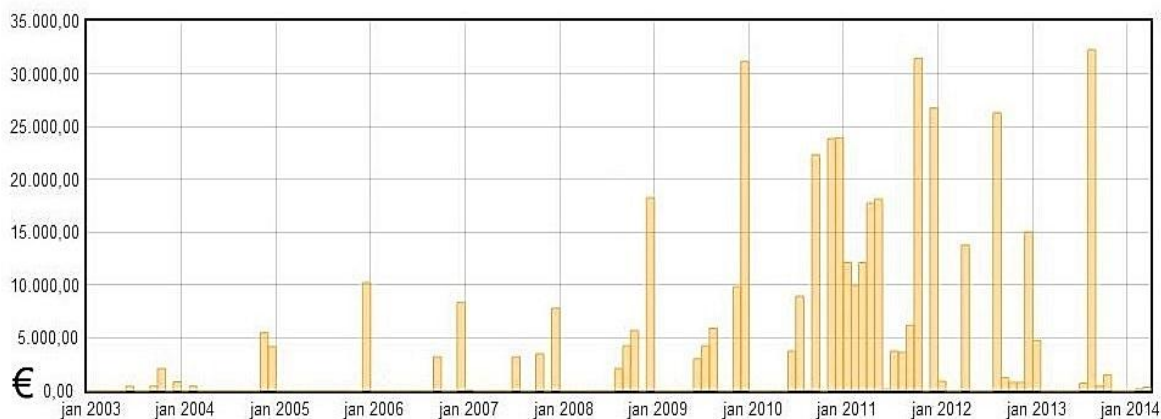
Podoben trend, kot v primeru organizacije Umanotera, se kaže tudi v primeru društva Focus, kjer je prav tako očitno občutno povečanje uspešnosti organizacije pri pridobivanju sredstev s strani države od začetka leta 2009 dalje.

Zanimivo pa kljub tem povečanim prihodkom organizacija v letnih poročilih (2011-13), ki jih objavlja na svoji spletni strani, ugotavlja, da v omenjenih letih ni prišlo do »velikih novosti v temah ali načinih dela Focusa«.

Organizacija Focus se umešča v t.i. Mrežo Plan B oziroma omrežje pod okriljem Umanotere in tako lahko zunanji opazovalec hitro ugotovi, da se ta »podaljšek« večinoma ukvarja s produkcijo diskurza podnebnih sprememb, prirejenega za domače potrebe ter posledično črpanje razpoložljivih javnih sredstev.

Vsekakor drži, da je organizacija uspešna pri pridobivanju javnega denarja kar se odraža na poklicnem vodstvu, med osnovnimi dejavnostmi pa organizacija na spletni strani navaja klasične okoljevarstvene nevladniške »podjeme«: t.j. organiziranje okroglih miz in delavnic, izvajanje projektov, ozaveščanje javnosti, sodelovanje s podobno usmerjenimi društvi in organizacijami, vlado, vladnimi in lokalnimi ustanovami, podjetji in mediji, vključevanje javnosti v procese odločanja ipd.

Graf 7.2: Transakcije javnih organov z Društvom za sonaraven razvoj, Focus v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

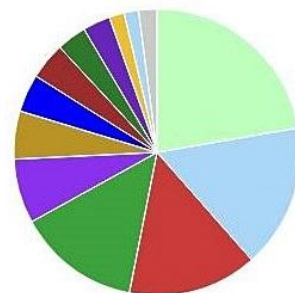
Vir: SUPERVIZOR.

V obdobju med leti 2009 in do konca 2013 je društvo Focus prejelo 8 transakcij v višini prek 20.000 evrov, od tega pet transakcij prek 25.000 evrov in tri transakcije prek 30.000 evrov. V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 je društvo Focus s strani javnih institucij prejelo 458.524,01 evrov.

Slika 7.2: Seznam javnih organov in njihove transakcije z društvom Focus v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Seznam organov (skupen znesek plačil: 458.524,01€):

Organ	Skupen znesek (€)
URBANISTIČNI INŠTITUT REPUBLIKE SLOVENIJE	102.087,01
URAD VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KOMUNICIRANJE	74.450,74
MINISTRSTVO ZA ZUNANJE ZADEVE	66.949,86
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR	63.529,12
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA LOKALNO SAMOUPRAVO IN REGIONALNO POLITIKO	33.418,85
MINISTRSTVO ZA PROMET	24.840,00
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA PODNEBNE SPREMEMBE	19.600,00
ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE	19.103,41
Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad	15.466,60
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO	14.246,81
MESTNA OBČINA LJUBLJANA	7.838,34
CENTER REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MOBILNOST IN evropske programe izobraževanja in usposabljanja V angl.j.:Centre of the RS for Mobility and European Educational and Training Programmes	7.500,00
REPUBLIKA SLOVENIJA	4.798,86

Vir: SUPERVIZOR.

V tem obdobju med petimi največjimi financerji društva Focus najdemo Urbanistični inštitut RS (102.087,01 evrov), Urad Vlade RS za komuniciranje (74.450,74 evrov), Ministrstvo za zunanje zadeve (66.949,86 evrov), Ministrstvo za okolje in prostor (63.529,12 evrov) in Službo Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (33.418,85 evrov).

7.1.1.3 Društvo Ekologi brez meja

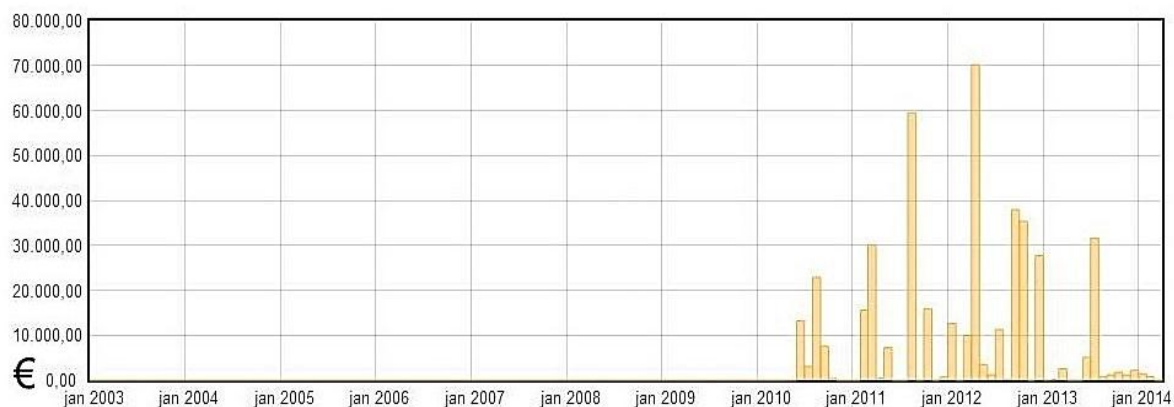
Izrazito uspešna med članicami kontrolne skupine A je tudi najmlajša organizacija, društvo Ekologi brez meja (EBM), sicer ustanovljena šele leta 2009. Tej članici t.i. Mreže Plan B je v okviru dominantnega tehnokratskega okoljskega diskurza očitno zaupana vloga proizvajalca diskurza o odpadkih. Pričetek delovanja organizacije zaznamuje sicer dokaj »arhaičen« pristop k ohranjanju okolja, v smislu izvedbe nacionalne čistilne akcije.

V tem lahko vidimo tendenco ponovnega »odkrivanja« okoljevarstva, ki izhaja še iz »konzervativistično« naravnanih sedemdesetih let, tokrat seveda novi dobi primerno podkrepljena še s spletno aplikacijo oziroma registrom črnih odlagališč. Predvsem slednje zna biti ključna pridobitev za administratorje tovrstne baze, saj jo bo v prihodnje najbrž treba vzdrževati s pomočjo javnega denarja.

Malce problematično je sicer, da se zgodba o smislu in uspehu takšnega koncepta okoljevarstva »čistilnih akcij« konča že kmalu po poteku brezplačnih medijskih oglasov in pri golem dejstvu, da v Sloveniji po podatkih komunalnih podjetij konča na odlagališčih nerecikliranih prek 50 odstotkov vseh odpadkov.

Vendar pa to ni bistveno, saj organizacija EBM postreže še s paleto zanimivih projektov, med katerimi lahko posebej izpostavimo projekt zbiranja papirja, ki so se ga osnovne šole, sicer brez večjih »okoljskih« razglabljanj ali pripisovanj zaslug, posluževale že v davnih časih nekdanje države Jugoslavije.

Graf 7.3: Transakcije javnih organov z društvom Ekologi brez meja v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

Kljub vsemu pa je organizaciji EBM uspelo že v prvih treh letih delovanja, v obdobju od leta 2010 do konca 2013, nabrati rekordnih 8 transakcij prek 20.000 evrov, od tega šest prek 30.000 evrov, eno prek 50.000 evrov in eno transakcijo prek 70.000 evrov.

Po teh, za slovenske »neprofitne« razmere relativno visokih zneskih, ki jih je prejela ta »gazela« med slovenskimi okoljskimi NVO, lahko sklepamo, da je »reinvencija« okoljevarstva čistilnih akcij v smislu diskurza enodnevnega pobiranja smeti, vsaj finančno gledano, dejavnost, ki se daleč najbolj izplača.

Organizacija EBM je sicer po malce bolj mlačni drugi ponovitvi čistilne akcije s projektom zaključila, koncept pa je bojda tako uspešen, da ga organizacija celo »izvaža« v tujino. V obdobju od januarja 2003 oziroma do januarja 2014 je društvo Ekologi brez meja s strani javnih institucij prejelo 434.311,44 evrov. Glede na že omenjeno dejstvo, da je bila organizacija ustanovljena šele leta 2009, pomeni to tudi, da je svojevrsten »rekorder« po prejemkih javnega denarja.

Verjetno se vodstveni kader teh »poklicnih okoljevarstvenikov« tega dobro zaveda, zato ima na svoji spletni strani celo objavljeno pojasnilo³³ o transparentnosti v zvezi z aplikacijo Supervizor.

Slika 7.3: Seznam javnih organov in njihove transakcije z društvom Ekologi brez meja v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

Vsekakor pa to pojasnilo žal ne zmore pojasniti ozadja, po katerem ključu, referencah, točkovanjih in transparentnosti pristojni birokrati iz ministrstev ali različnih t.i. »Vmesnih organov« v praksi delijo projekte ekskluzivni peščici izbranih okoljskim NVO, medtem ko 4/5 domačih okoljskih NVO nepojasnjeno ostaja odrinjenih brez primerne financiranja.

³³ Pojasnilo na spletni strani organizacije EBM se glasi: »Komisija za preprečevanje korupcije je izdelala servis, kjer lahko vsak vidi poslovanje pravnih oseb z javnimi organi. Na tem seznamu je tudi naše društvo, saj so ministrstva pogosto vmesni organi pri evropskih projektih. To pomeni, da EU nakaže denar državi (vmesnemu organu), ta pa naprej upravičencem, torej nima dodatnih stroškov, čeprav na Supervizorju izgleda, kot da so sredstva šla iz državnega proračuna. Gre samo za prenos, transfer sredstev. Podobno je v seznamu zaveden celoten znesek, ki ga kot prijavitelj projekta prejmemo od vmesnega organa in ga nato prerazporedimo med partnerje na projektu – torej nismo vedno končni prejemniki celotnega zneska. Podrobni pogled pokaže namene plačil, ponekod pa tudi podkonto. Tako je npr. pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter bivši Službi Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko jasno, da gre v celoti za transferje (Evropski socialni sklad). Skupaj predstavljata približno 73% vsega našega poslovanja z državo (avgust 2014). Drugi največji delež ima Zavod RS za zaposlovanje, kjer pogosto koristimo subvencije za zaposlovanje prvih iskalcev zaposlitve in ranljivih skupin (Ekologi brez meja, 2014).«

Namreč, sploh ni problematično, ali se deli domači ali evropski javni denar, pač pa način, kako ta delitev (sicer zelo omejenih vsot) denarja v praksi poteka. V tem obdobju med petimi največjimi financerji društva Ekologi brez meja najdemo Republiko Slovenijo - Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (249.064,85 evrov), Zavod RS za zaposlovanje (75.418,27 evrov), Službo Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (70.460,52 evrov), Ministrstvo za okolje in prostor (20.400,00 evrov) in Mestno občino Koper (4.000,00 evrov).

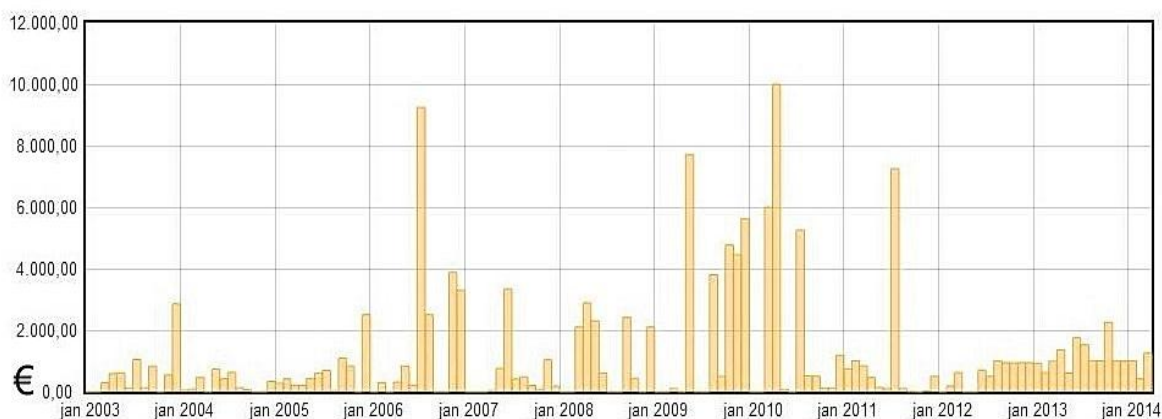
7.1.2 Pridobivanje sredstev s strani države – skupina B

V tem poglavju so podrobneje predstavljene NVO skupine B oz. njihovo pridobivanje sredstev iz strani države in sicer v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

7.1.2.1 Zveza ekoloških gibanj Slovenije (ZEG)

Graf transakcij ZEG za 11-letno obdobje prikazuje relativno uspešnost organizacije (vsaj v primerjavi z ostalima dvema članicama skupine B) pri pridobivanju sredstev s strani države. Kljub dolgi in bogati kontinuiteti delovanja ZEG pa organizacija na podlagi podatkov aplikacije Supervizor pridobiva izključno javna sredstva nižje vrednosti.

Graf 7.4: Transakcije javnih organov z Zvezo ekoloških gibanj Slovenije (ZEG) v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 je organizacija ZEG le enkrat prejela transakcijo v vrednosti okrog 10.000 evrov, enkrat transakcijo prek 8.000 evrov ter dvakrat transakciji prek 6.000 evrov.

Po podatkih spletne aplikacije Supervizor je mogoče ugotoviti, da gre pri veliki večini transakcij ZEG za transakcije v vrednosti pod 2.000 evrov (prek 60 transakcij). Po podatkih spletne strani ZEG se organizacija v zadnjem času zelo uspešno posveča konceptu ponovne uporabe s pridihom socialnega podjetništva in odpiranju t.i. Centrov ponovne uporabe ter mednarodnem sodelovanju v EU mreži REUSE centrov. V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 je Zveza ekoloških gibanj Slovenije (ZEG) s strani javnih institucij prejela skupaj 142.396,97 evrov.

Slika 7.4: Seznam javnih organov in njihove transakcije z Zvezo ekoloških gibanj Slovenije (ZEG) v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

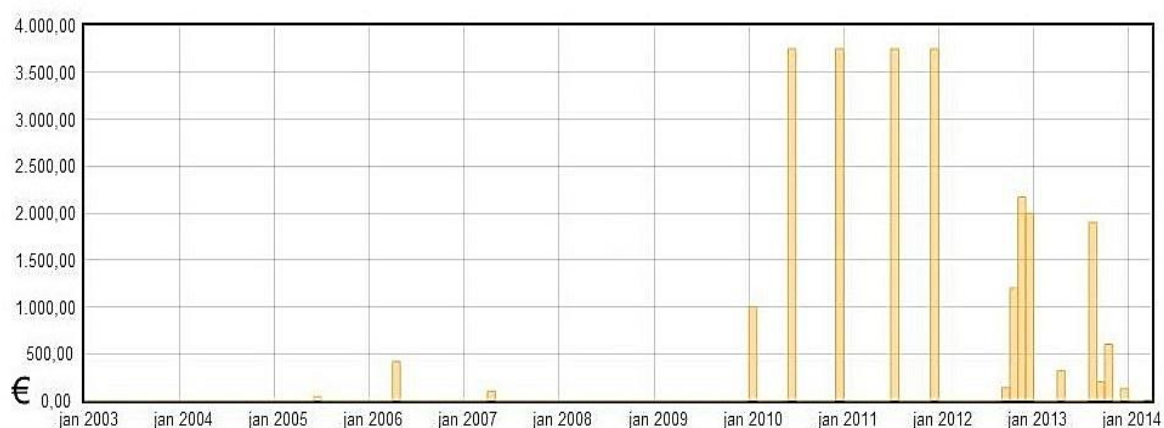
Vir: SUPERVIZOR.

V tem obdobju med petimi največjimi financerji ZEG najdemo Državni zbor RS (43.150,00 evrov), ARAO – Agencijo za radioaktivne odpadke, Ljubljana (24.598,26 evrov), Zavod RS za zaposlovanje (20.318,58 evrov), Mestna občina Ljubljana (18.606,70 evrov) in Urad RS za kemikalije (4.000,00 evrov).

7.1.2.2 Mednarodno društvo za varstvo okolja in narave, Alpe Adria Green

Graf transakcij društva Alpe Adria Green za 11-letno obdobje prikazuje skromno udeležbo organizacije pri pridobivanju sredstev s strani države. V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 ni organizacija Alpe Adria Green (AAG) praktično nikoli prejela transakcije v vrednosti prek 4.000 evrov.

Graf 7.5: Transakcije javnih organov z Mednarodnim društvom za varstvo okolja in narave, Alpe Adria Green v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

Iz grafa je očitno, da je organizacija kljub relativno bogati kontinuiteti aktivističnega delovanja v korist splošne javnosti praktično prepuščena izključno financiranju iz zasebnih virov. Ne glede na to organizacija AAG v skladu z lastnimi možnostmi ter v duhu Aarhuške konvencije vztrajno izvaja svoj program ter državo neprestano opozarja na njeno dolžnost spodbujanja izobraževanja in ozaveščanja javnosti o okolju, zlasti glede možnosti dostopa do informacij, udeležbe pri odločanju ter dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah.

Že v začetku tega poglavja je bilo predstavljeno javno pismo predsednika AAG, Vojka Bernarda, v katerem ta izpostavlja zelo utemeljene zahteve po transparentnosti ter enakem obravnavanju civilne družbe, vključene v domačo areno okoljskih NVO. Spričo predstavljenih podatkov iz aplikacije Supervizor, Bernardovega pisanja in načelnega mnenja Komisije za preprečevanje korupcije o razpisu za Okoljski center iz leta 2008, najbrž ni veliko presenečenje, da država v skladu z lastnimi interesi

praktično že skoraj dve desetletji finančno podpira izključno izbrano peščico okoljskih NVO, kar omogoča dolgoročno hegemonijo tehnokratskih okoljevarstvenikov in tehnokratskega okoljskega diskurza.

V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 je društvo Alpe Adria Green s strani javnih institucij prejela skupaj pičlih 25.217,67 evrov.

Slika 7.5: Seznam javnih organov in njihove transakcije z društvom Alpe Adria Green v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

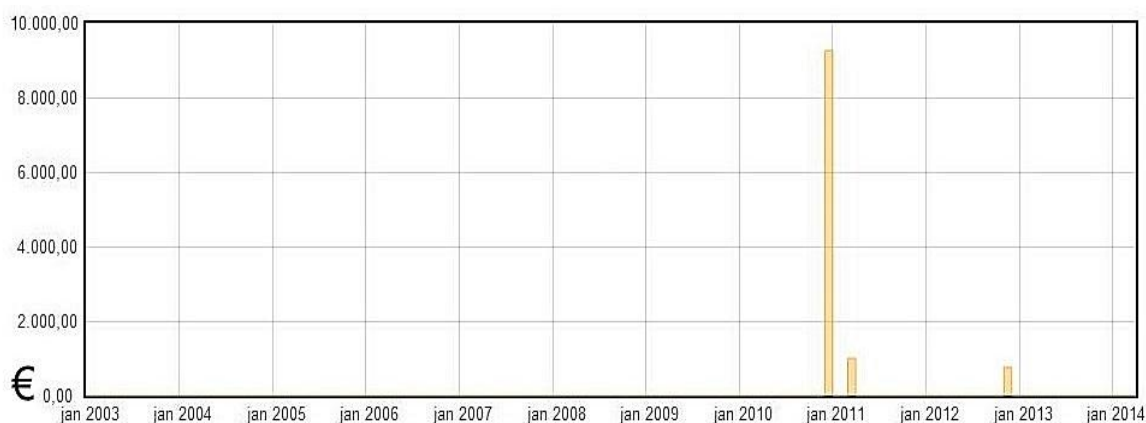
V tem obdobju je tako največji posamezni državni financer društva AAG Ministrstvo za okolje in prostor (15.000,00 evrov), med prvimi petimi organi pa z nekaj tisočaki najdemo še Mestno občino Koper, Univerzo v Mariboru, Občino Jesenice in Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

7.1.2.3 Združenje za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti - EcoGuerilla

Zadnja in najmlajša organizacija v skupini B, Združenje za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti – EcoGuerilla, je bila ustanovljena leta 2008. O problematiki udeležbe organizacije pri pridobivanju javnih sredstev oziroma izkušnjah predsednika organizacije s financiranjem projektov nevladnih organizacij na področjih varstva

okolja in narave je bilo praktično že vse povedano v šestem poglavju, zato bomo na tem mestu prešli le na kratko predstavitev finančnih podatkov s pomočjo aplikacije Supervizor. Graf transakcij društva EcoGuerilla za 11-letno obdobje prikazuje skromno udeležbo organizacije pri pridobivanju sredstev s strani države. V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 je organizacija EcoGuerilla s strani javnih institucij prejela skupaj 3 transakcije, od tega eno transakcijo prek 9.000 evrov.

Graf 7.6: Transakcije javnih organov z Združenjem za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti – EcoGuerilla v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

V obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 je društvo EcoGuerilla s strani javnih institucij prejelo skupaj 11.010,00 evrov.

Slika 7.6: Seznam javnih organov in njihove transakcije z društvom EcoGuerilla v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

V tem obdobju je največji posamezni državni financer organizacije Urad Vlade RS za komuniciranje (9.260,00 evrov), poleg tega sta na seznamu še Služba Vlade RS za podnebne spremembe in Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije.

7.2 Primerjava skupin A in B po višini prejetih javnih sredstev

V sedmem poglavju smo s pomočjo aplikacije Supervizor preverjali višino prejetih sredstev in število transakcij izbranih organizacij z državnimi organi in javnimi institucijami. Po analizi pridobljenih podatkov iz aplikacije Supervizor so NVO v skupini A, v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014 tako skupaj prejele sredstva v višini 1.952.493,99 evrov, medtem ko so v istem 11-letnem obdobju NVO v skupini B, skupaj od državnih organov in javnih institucij prejele le 178.624,64 evrov.

Tabela 7.2: Primerjava članic skupin A in B po prejetih sredstvih oz. skupnem znesku plačil (transakcij) s strani javnih institucij v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

	Skupina A	Skupina B	
Umanotera	1.059.658,54	142.396,97	ZEG
Focus	458.524,01	25.217,67	Alpe Adria Green
Ekologi brez meja	434.311,44	11.010,00	EcoGuerilla
SKUPAJ v EUR	1.952.493,99	178.624,64	SKUPAJ v EUR

Vir: SUPERVIZOR.

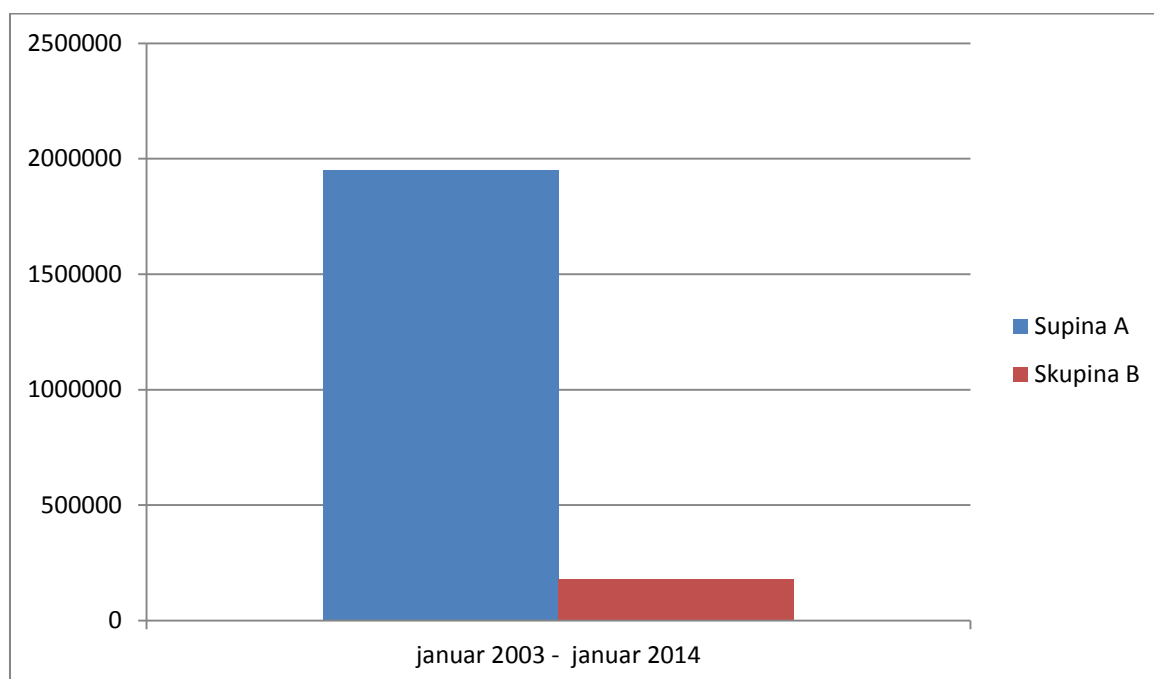
Tabela 7.2 tako nazorno prikazuje ogromne razlike v obsegu financiranja okoljskih NVO s strani javnih institucij v 11-letnem primerjalnem obdobju. Sicer že Lukšič (1998) v svoji študiji opozarja, da je treba v prihodnosti podpreti »tiste tokove med okoljskimi NVO, ki želijo izvajati projekte širšega javnega pomena na osnovi večje profesionalizacije in v pogojih finančne stabilnosti, ker se le tako lahko začne proces krepitve institucionalne in organizirane javnosti na odločitve, ki se tičejo okolja in narave« (Lukšič 1998, 894).

Nedvomno je Lukšičevo opozorilo zelo na mestu, vendar lahko glede na prikazana dejstva, več kot desetletje in pol kasneje, upravičeno sklepamo najmanj na veliko verjetnost obstoja dveh hitrostih financiranja v zgornjem odstavku omenjenih »tokov med okoljskimi NVO«.

Procesa krepitev institucionalne in organizirane javnosti namreč v pravni državi, kjer naj bi bil demokratično-participativni etos civilne družbe vrednota, ne more biti deležna izključno manjšina, v smislu od države izbrane »selekcije« okoljskih NVO.

Žal pa tako Lukšič (1998) kot Fain (2011) v svojih študijah o okoljskih NVO v Sloveniji, opisujeta splošno finančno stanje okoljskih NVO kot zaskrbljujoče, če ne že alarmantno. Jasno je namreč, da le petina NVO pod pokroviteljstvom države, razpolaga s takšno količino sredstev, da ne trpi njihova programska dejavnost t.j. izvajanje projektov in programov.

Graf 7.7: Primerjava skupin A in B po višini prejetih sredstev v evrih s strani javnih institucij v obdobju od januarja 2003 do januarja 2014.

Vir: SUPERVIZOR.

V nadaljevanju vzemimo za iztočnico navedbe, ki jih Umanotera navaja v svojih letnih poročilih in sicer, da se organizacija zavzema za demokracijo na »najvišji ravni«, pri kateri ima visoko mesto prispevek civilne družbe. Spričo prikazanega razkoraka med skupino A in B pri dodeljevanju sredstev s strani države se namreč lahko upravičeno vprašamo, če ni tak prispevek (s strani države dobro plačane) »civilne družbe« močno precenjen in mestoma mnogo bolj podoben dominaciji koncepta lobijev nad konceptom pravne države oz. uzurpacije manjšine (t.j. paradržavne nevladniške

okoljske oligarhije) nad večino (t.j. odrinjeno civilno družbo)? To potrjuje že kratka študija, ki raziskuje, kako učinkovita je Umanotera pri vplivanju na okoljsko politiko Republike Slovenije oziroma analizira učinkovitost projektov Umanotere na zakonodajo Republike Slovenije, pri čemer se izkaže popolno neujemanje med cilji in rezultati. V študiji Šajn (2011) preko indikatorjev policy procesa³⁴ raziskuje uspešnost nevladne okoljske organizacije Umanotera na sprejemanje političnih odločitev, od začetka delovanja organizacije pa do leta 2010. Šajn tako izbere naslednjih 11 projektov Umanotere, od leta 1995 dalje:

1. Agenda 21;
2. Ogledalo vladi 2000-2002;
3. Trije vidiki delovanja nevladnih organizacij na treh področjih zakonodaje;
4. Za boljše informiranje, integriranje okolja in izvajanje zakonodaje v procesu širitve EU (ENLA);
5. Dobra družba: Pobuda za prihodnost NVO;
6. Operativni program odstranjevanja odpadkov (nacionalni program varstva okolja);
7. Nova evropska kemična zakonodaja REACH;
8. Ogledalo vladi 2006-2007;
9. Plan B za Slovenijo;
10. Akcija Ukrepaj zdaj;
11. Ogledalo vladi: Zeleni nevladni monitor 2009-2010.

Šajn (2011, 45-47) nato v tabeli razvrsti omenjene projekte glede na doseženo stopnjo policy procesa, pri tem pa se izkaže, da noben projekt po tedaj dostopnih podatkih ni dosegel zadnje, pete stopnje evalvacije. Med navedenimi 11 projekti Umanotere sta le dva projekta dosegla tretjo fazo policy procesa, en sam projekt četrto fazo policy procesa, niti en projekt Umanotere pa ni dosegel pete faze policy procesa t.j. evalvacije, pri kateri gre za fazo vrednotenja učinkov javnih politik.

³⁴ Ti indikatorji policy procesa so: 1. javno opozarjanje na probleme; 2. proces oblikovanja političnih dnevnih redov; 3. proces oblikovanja javnih politik; 4. proces izvajanja javnih politik (implementacija); 5. proces vrednotenja učinkov javnih politik (evalvacija). Pri čemer se kot uspešno šteje, da projekt NVO doseže zadnjo, torej peto fazo policy procesa.

Šajn (2011, 50) ugotovi, da je uspešnost projektov določena z izvedeno peto fazo policy procesa, kar pa se pri izbranih projektih Umanotere v obdobju 15 let nikoli ne zgodi. Šajn zato sklene, da Umanotera ne dosega pogoja za uspešnost pri vplivanju na sprejemanje političnih odločitev na področju okoljske problematike.

Šajn (2011) pri analizi omenjenih izvedenih aktivnosti Umanotere in njihovega vpliva na sprejemanje političnih odločitev na področju okoljske problematike opazi, da je učinek teh aktivnosti skoraj nemogoče ugotoviti, saj kljub opravljenih intervjujih z namestnico direktorice Umanotere, go. Breclj, namreč ne dobi ustreznih podatkov. Šajn meni, da preprosto zato, ker se učinki delovanja ne morejo meriti v številkah, niti ni mogoče ugotoviti, kaj je v postopku policy procesa vplivalo na rezultat.

Sodelavci Umanotere so avtorici raziskave lahko pomagali le pri prvih dveh fazah policy procesa, za ostale faze pa menda nimajo vpogleda v zakulisje odločanja. Šajn tako kot enega izmed problemov navaja odsotnost evalvacije projektov, ki je ne izvaja niti vlada niti pristojna ministrstva, saj so pravzaprav edina konstantna evalvacija, ki se izvaja na področju okoljske politike, t.i. Poročila o okolju na vsake štiri leta (Keuc v Šajn 2011, 69).

Vsekakor lahko iz vsega skupaj razberemo očitno protislovje, tako v delovanju celotnega sistema, ki že več kot dve desetletji (finančno) podpira reprodukcijo izključno tehnokratskega okoljskega diskurza, kot v delovanju »najpogumnejše, najdrznejše ter najspretnейše« domače okoljske NVO.

Ta »svetilnik« mreže Plan B za Slovenijo je torej namreč po vseh zbranih podatkih izrazito neuspešen pri vplivanju na sprejemanje (nacionalnih) političnih odločitev na področju okoljske problematike a po drugi strani spet izrazito uspešen pri dominaciji nad pridobivanjem javnega denarja. Ob tej nenavadni »impotenci« tega, sicer dobro plačanega, glavnega (so)igralca državne birokracije v okoljski areni in posledični dvajsetletni hegemoniji tehnokratskega diskurza se lahko vprašamo komu ali kateremu interesnemu lobiju to najbolj koristi?

Najbrž tistemu, ki se mu na račun splošne slabitve domačega okoljskega gibanja debeli lasten proračun, dolgoletni privilegiji sodelovanja z državo pa mu omogočajo primerno akumulacijo sredstev, da financira »okoljevarstveno hobotnico«, sestavljeno iz poslušnih »satelitskih« NVO, namensko ustanovljenih za črpanje javnega denarja prek s korupcijo prežetih javnih razpisov.

To ostaja bistveni razlog za obstoj domačega tehnokratskega diskurza v sedanji obliki, ki temelji na zavajajočih »znanstvenih« predpostavkah in rigidni nevladniški eliti, močno podobni neučinkovitemu javnemu sektorju. Seveda se lahko le sprašujemo o legitimnosti takšnega početja, sploh v luči opozoril številnih avtorjev, izpostavljenih v tretjem poglavju. Ti opozarjajo, da NVO niso izvoljene na periodičnih volitvah in pogosto zastopajo nek parcialen interes organizacije ali ustanovitelja, ki tudi v domačem primeru ni niti najmanj identičen javnemu interesu.

8 ZAKLJUČEK

Pričujoča magistrska naloga je v veliki meri posledica potrebe po refleksiji skoraj petletnega vodenja neprofitne organizacije v domači okoljski areni ter precejšnje količine informacij s področja globalnega okoljskega aktivizma in dejavnosti mednarodnih okoljskih NVO, ki sem jih kot predsednik društva in glavni urednik spletnega portala *ecoguerrilla.si* »sprocesiral« v tem obdobju. V deželi, kjer je (volontersko) okoljevarstvo in ustanavljanje tovrstnih organizacij samo eden izmed priljubljenih športov državljanov, namreč zagotovo ne more biti odveč še ena izmed različic (samo)refleksije nekdanjega udeleženca okoljskega nevladniškega »cirkusa«.

Prav osebna udeležba v areni okoljskih NVO in poznavanje njenih glavnih akterjev je namreč botrovala k odločitvi, da je nujna podrobnejša predstavitev nekaterih temeljnih značilnosti dominantnega t.i. tehnokratskega okoljskega diskurza, saj prav ta diskurzivni red sedimentira v ključne odnose moči ter nadvladuje vse ostale prisotne diskurze v domači okoljski areni. To je tudi glavni razlog, zakaj se v nalogi kritično lotevam fundacije Umanotere³⁵ in njenega mrežja, kot ključnega mesta produkcije dominantnega tehnokratskega okoljskega diskurza. V nalogi se raziskovanje okoljskega diskurza prične z analizo kontekstualne dinamike v primeru prve resnične zmage globalnega okoljskega aktivizma, t.j. zgodovinske kampanje proti kitolovu.

³⁵ Ustanova Umanotera - slovenska fundacija za trajnostni razvoj je bila ustanovljena leta 1994 z namenom, da bi podprla izvajanje in uresničevanje mednarodno sprejetih načel trajnostnega razvoja. Sam naziv fundacija se zdi sicer nekoliko zavajajoč, saj se organizacija očitno manj posveča osnovni dejavnosti »fundacije« t.j. financiranju ali sofinanciranju (npr. 4/5 pomoči potrebnih domačih okoljskih NVO) več pa izvajanju lastnih projektov. V letnih poročilih Umanotera tako navaja, da je času svojega obstoja izvedla mnogo projektov na različnih področjih, kot so podnebne spremembe, pravična trgovina, vplivanje na odločevalce, nevladni sektor, ravnanje z odpadki, itd. (Umanotera 2009). Prvi projekt organizacije je bila Agenda 21 za Slovenijo, ki so ga pripravili skupaj z nevladnimi organizacijami. Pri projektu je sodelovalo 24 predstavnikov 19 nevladnih organizacij, na dveh delavnicah pa so razpravljali o problematiki okolja in o morebitnih odgovorih na vprašanja, ki so se porajala tekom debate. Leta 1995 so izdali publikacijo s tem naslovom in v njej predstavili, kako bi izgledala Slovenija kot trajnostna družba. Namen knjižice je bil predstaviti optimistični koncept človeške družbe kot samouravnajočega sistema, ki se bo sposoben sam uravnotežiti z ostalo naravo, ne da bi morali žrtvovati gospodarski razvoj in kvaliteto življenja (Umanotera 2010).

V središče je postavljen Foucaultov koncept *episteme*, kar omogoča razširitev analize v smislu hkratnega raziskovanja aktivizma, politične aktivnosti ter razvoja znanstvenega vedenja, ki ju Epstein (2005) s pomočjo Foucaulta odlično poveže v skupno perspektivo. S tem želim na zanimiv način predstaviti zgodovinsko evolucijo odnosa med okoljskim aktivizmom in znanostjo. Ta naveza med znanjem, močjo in posledičnim diskurzom je namreč fascinantna predvsem iz vidika pojasnjevanja tipov moči, ki se uveljavljajo v vsakodnevni praksi na različnih nivojih.

Pri tem je po Haasu (1992) ključen koncept *epistemološke skupnosti* ter proces doseganja konsenza na nekem področju, kar nas pripelje do petega poglavja, ki se ukvarja z danes najdominantnejšim diskurzom podnebnih sprememb. Problem slednjega diskurza je ravno njegovo glavno vodilo, t.j. »znanstveno« dosežen konsenz. Po mojem mnenju namreč ta trenutno (globalno gledano) dominantna konstrukcija diskurza podnebnih sprememb v prihodnje ne bo sposobna obdržati svoje sedanje podobe zaradi neskončnega boja za prevlado med dominantnimi in alternativnimi diskurzi. V ta namen v petem poglavju predstavljam le delček alternativnih diskurzov, ki nasprotujejo dominantnemu diskurzu IPCC ter predvsem njegovi »znanosti« kot izvoru moči. Že Foucault (2001) namreč zanika identifikacijo določene institucije (v našem primeru IPCC) ali njenih praks kot stalnega izvora moči, ter opozarja na nepredvidljivost večnega boja za moč oziroma vpliv. Zaradi dejstva, da IPCC v svojih poročilih in publikacijah stroške zmanjševanja izpustov CO₂ vedno podcenjuje, negativne posledice napovedanega ogrevanja in podnebnih sprememb pa močno precenjuje, lahko ponovno priključimo v spomin Foucaulta (2001), ki opozarja, da so prav vsi alternativni diskurzi pravični, medtem ko so prav vsi dominantni diskurzi vedno sumljivi. To je tudi glavni razlog, zakaj ta magistrska naloga ni in ne more biti zgrajena na predpostavki o antropogenih vzrokih podnebnih sprememb ter predpostavki, da se iz tega naslova v prihodnje celotnemu ekosistemu na planetu obeta velika ekološka kriza.

V prvem delu magistrske naloge torej na teoretičnem nivoju razmišljam o pravi naravi globalnega okoljskega aktivizma, ki se je prav zaradi trenutno dominantnega diskurza podnebnih sprememb močno oddaljil od svoje sicer navdihujoče zgodovine. Ta prevladujoča konstrukcija diskurza podnebnih sprememb, ki jo danes zagovarja institucija IPCC ter kateri brez pomislekov sledi neverjetna masa okoljskih NVO (med

drugim seveda tudi vodilna klika domačih poklicnih okoljevarstvenikov), za sedaj še ostaja privilegirana pred ostalimi možnostmi. Tako Foucault kot Fairclough se strinjata, da diskurzi vedno delujejo ideološko, torej predpostavljajo določene »resnice«, te pa imajo največjo moč, kadar skozi njih ljudje postanejo del diskurza, ga torej »živijo«, reproducirajo ter poskušajo na ta način osmisлити realnost, razmišljanje in videnje sveta. Posledično ideologija diskurza IPCC teži k ohranjanju nemotenega delovanja institucije same, kot univerzalne, samoumevne ter k vzpostavljanju verodostojnosti njene domnevne »znanstvene resnice«. Podobno ideološko ravnanje, pogojeno z željo po vzpostavitvi določenega načina razmišljanja oziroma z željo po politični moči, lahko vidimo tudi v primeru domačega lobija tehnokratskih okoljevarstvenikov. Te praviloma »odlikuje« še obvezni »javnoupravni« pedigree ter vsaj v avtobiografskem smislu zelo spretno balansiranje med funkcijami v domačem vladnem in nevladnem sektorju. Takšno tehnokratsko »bogatenje« domače civilne družbe v smislu vzpostavljanja in vodenja operacij mrežja »avtonomnih« paradržavnih okoljskih NVO, ki že dve desetletji dominira na domači okoljski sceni, pa še najbolj spominja na definicijo ideologa ameriškega »Wise-use« gibanja Arnolda (1987), ki okoljevarstvo reducira le na institucionalizirano gibanje nekaterih ljudi z željo po politični moči, ki reproducira določeno ideologijo o človeku in naravi.

Seveda je pričakovano, da bo država zaradi lastnih interesov finančno podpirala predvsem tovrstne tehnokratske okoljevarstvenike, saj je že v tretjem poglavju nakazano, da globalni karakter okoljske problematike zahteva bolj mednarodno in manj domače ukvarjanje z njo, kar je spričo rastoče kompleksnosti mednarodnih okoljskih sistemov idealno gojišče za razraščanje domačih tehnokratskih tendenc. Te najboljše ponazarja graf 7.7, iz katerega je razvidno, da so organizacije v skupini A od leta 2003 dalje skupaj prejele kar 10-krat več sredstev kot organizacije v skupini B. Takšna diskrepanca v smislu pridobivanja javnih sredstev med (vsaj glede na kontinuiteto delovanja organizacij) sicer zelo primerljivima skupinama NVO odpira tudi možnost debate o svojevrstni okoljski oligarhiji, ki že desetletja lepo živi od privilegijev sodelovanja z državo. Iz tega vidika se mi zdi Bernardovo pisanje ter njegove zahteve po takojšnjem odvzemu možnosti pridobivanja projektov in javnih sredstev za te privilegirane tehnokratske okoljske NVO popolnoma legitimno in je pomemben del pravičnega, alternativnega diskurza, ki ga v domači okoljevarstveni »skupnosti« še kako primanjkuje. Prav z vidika spodbujanja pravice civilne družbe do

aktivne svobode, ki jo v zadnjih dveh desetletjih, milo rečeno, nehigienično omejuje monopolni domači tehnokratski okoljski lobi, lahko v prihodnje upravičeno pričakujemo ali vsaj upamo na zagon takšnih in drugačnih novih alternativnih diskurzov, ki bodo spodbujali prebujanje in povezovanje 4/5 zapostavljenih okoljskih NVO, v legitimni želji pravičnejše redistribucije javnih virov.

Med najbolj eklatantnimi primeri omejevanja aktivne svobode delovanja, poleg vnaprej dogovorjenih razpisov, seveda ostaja t.i. Okoljski center, za katerega Bernard upravičeno zahteva, da dobi »nadzorni organ, ki ga bodo sestavljali predstavniki vanj ne vključenih NVO, ki bodo preprečevale, da bi se koristna navezava med izvajalci programa Okoljske info točke in financerjem ne prevedla v nadaljnjo degradiranje inštrumentov vključevanja javnosti« (Alpe Adria Green, 2008). Seveda pa se v praksi dogaja ravno obratno, od leta 2008 dalje namreč okoljske NVO v sferi tehnokratskega okoljskega lobija (čeprav nekatere celo brez resne kontinuitete delovanja in projektov) konstantno povečujejo svojo uspešnost pri pridobivanju sredstev s strani države, kar je razvidno tudi iz primerjave skupin A in B v sedmem poglavju. Vendar je problem financiranja NVO v resnici še mnogo bolj kompleksen, kot pa sama hegemonija s strani države sponzoriranega tehnokratskega diskurza.

Namreč, poleg očitnega pomanjkanja politične volje za pravično porazdelitev javnih sredstev in subjektivnosti oseb vpletenih v proces, nikjer ne obstajajo enotna navodila glede meril in kriterijev za dodeljevanje javnih sredstev, kar omogoča »kavbojsko« dodeljevanje sredstev s strani različnih ministrstev, vladnih služb oziroma takšnih in drugačnih »vmesnih organov«. Čeprav je večini organizacij v neprofitni areni že popolnoma jasno, da je projektni način financiranja popolnoma neprimeren (in nepregleden), pa država vztraja pri njem. Država na ta način načrtno onemogoča razvoj alternativ tehnokratskemu diskurzu, torej razvoj predvsem mlajših in manjših okoljskih NVO, saj financiranje projektov poteka na podlagi izredno nerednih objav razpisov. To pomeni, da morajo NVO projekte financirati vnaprej iz lastnega žepa, denar pa dobijo oziroma jim ga financerji odobrijo šele v primeru uspešne končne revizije po zaključku projektov, kar zna biti precejšnja ovira za NVO, ki nimajo akumuliranih sredstev, primerljivih z uveljavljenimi tehnokratskimi NVO. Poglavje zase ostaja še časovna dinamika razpisov, v času skoraj petletnega delovanja EcoGuerille je bilo ustreznih razpisov za manjšo okoljsko NVO mogoče

prešteti na prste ene roke, z zelo zanimivim načinom razdeljevanja sredstev pa smo se podrobneje seznanili že v podpoglavju 6.2.1.

Zato vidim zahtevo, da država spremeni financiranje NVO iz projektnega financiranja v financiranje na podlagi letnih subvencij, kot eno izmed bistvenih, za prihodnost aktivne svobode marginalizirane civilne družbe na okoljskem področju. Tovrstno kanaliziranje pozornosti večine okoljskih NVO na vprašanje pravičnejše ureditve sistema razdeljevanja sredstev oziroma redistribucije javnega denarja mora postati glavna tema alternativnega diskurza okoljskih NVO. Takšno financiranje okoljskih NVO bi bilo bolj transparentno, pravično in primerno, glede na trenutno stanje na podhranjenem neprofitnem področju, s čemer se posredno strinja tudi večina avtorjev, ki se ukvarja s tem vprašanjem (Kolarič in drugi 2002).

Z izdatno predstavitvijo izvedenih projektov EcoGuerille v šestem poglavju sem želel prikazati, da kljub aktualni hegemoniji tehnokratskega diskurza obstajajo in bodo obstajali alternativni okoljski diskurzi. Na podlagi lastnih izkušenj sem prepričan, da so s strani države odrinjene okoljske NVO prav tako sposobne izvajati široko paleto odličnih projektov tako na lokalni, nacionalni kot mednarodni ravni, ki so po kakovosti povsem primerljivi s projekti »elitnih« tehnokratskih NVO. Financiranje okoljskih NVO na podlagi transparentnih letnih subvencij bi poleg pravičnejšega razdeljevanja javnega denarja omogočilo tudi nadaljnjo »strokovno evolucijo«, od države marginalizirane skupine 4/5 domačih okoljskih NVO, kar bi sčasoma omogočilo veliko večjo raznolikost projektov in bogastvo diskurzov.

Ob tem lahko kot zanimivost navedem, da so mi določeni predstavniki z oddelka za sodelovanje z NVO na MOP, ki jih v svojem prispevku intervjuja tudi Šajn (2011), potrdili, da so sicer osebno dokaj naklonjeni ponuditi priložnost in posledično sofinanciranje projektov novim okoljskim organizacijam, saj opažajo, da so se uveljavljene tehnokratske NVO zaradi dolgoročnih in vnaprej dogovorjenih projektov močno »polenile«. To se po njihovem mnenju odraža predvsem v nizki kakovosti projektov, ki so večinoma osredotočeni na že precej izpete delavnice brez udeležbe ter vsakoletna tiskanja raznih zloženek na recikliranem papirju, ki pa po koncu projektov po najkrajši možni poti romajo v koš za smeti.

Po drugi strani pa taisti birokrati iz ministrstev zaradi lagodnosti lastnega položaja težko razumejo potrebe odrinjenih okoljskih NVO, ki so se zaradi eksistenčne hoje po robu in v odsotnosti vsakršnega financiranja s strani države, primorane posluževati »profitnih« poslovnih aktivnosti, s katerimi si prek projektnih sodelovanj s podjetji lahko zaslužijo neka, sicer povsem minimalna sredstva, ki večinoma niti ne pokrijejo osnovnih stroškov projektov. Smešno in malce ironično je, da pristojni državni birokrati tako z velikim nezaupanjem gledajo na vsako oglasno pasico na spletni strani (od vseh javnih sredstev že tako odrinjenih) okoljskih NVO, kar naj bi po njihovem mnenju predstavljalo (preveč) »profitno« naravnost. Ob tem pa birokratov seveda niti najmanj ne zmotijo vnaprej dogovorjeni veliki projekti, ki pod pretvezo »samofinanciranja« oziroma zaračunavanja storitev za izobraževanje državnim ustanovam od leta 2008 dalje (p)ostajajo priljubljena praksa domačega tehnokratskega okoljskega lobija. Pri tem so posebno poglavje projekti »najdrznejše« okoljske tehnokratske organizacije Umanotere, ki prehod v tako imenovano »nizkoogljično družbo« spodbuja kar s predavanji o podnebnih spremembah po licenci Ala Gora³⁶ ali še bolje, z »ozelenitvijo« javnega sektorja v smislu certificiranja ekološke pisarniške dejavnosti in raznimi akcijskimi načrti za zeleno naročanje. Pri slednjem gre za podeljevanje certifikatov Eko praktik oziroma Zelena pisarna³⁷, ki so skladno z tehnokratskim toriščem delovanja organizacije Umanotera usmerjeni predvsem v javni sektor. Osebnostno vidim v tem veliko protislovje, saj se je skladno z logiko »zdrave pameti« najprej treba vprašati ali že tako (pretirano) potraten državni aparat resnično lahko namenja finančna sredstva še za projekte, ki se po principu dobro plačanih tehnokratskih okoljevarstvenikov ukvarjajo z »ozelenitvijo« javnega sektorja?

³⁶ Nekdanjemu ameriškemu podpredsedniku Al Goru, ki je za »dokumentarec« Neprijetna resnica prejel Oskarja in leta 2007 še Nobelovo nagrado za mir (skupaj z IPCC) številni kritiki sicer očitajo, da ima od zelene barve najraje barvo ameriških dolarjev. Alkalaj kot zanimivost izpostavlja dejstvo, da je le dan pred objavo izbora Nobelovega komiteja, Vrhovno sodišče Anglije in Walesa razglasilo sodbo, po kateri je Gorov »dokumentarec« sicer dovoljeno prikazovati v šolah, vendar so učitelji dolžni opozoriti na devet napak, s katerimi avtorji glede globalnega ogrevanja pretiravajo. Kot navaja Alkalaj, gre pri tem le za sodno potrjene napake, medtem ko je znanstvenih napak še precej več (Alkalaj 2010, 42).

³⁷ Skumavc (2012: 76) sicer ugotavlja, da Umanoterin projekt Zelena pisarna ni dobro oglaševan in je premalo predstavljen, saj ga pozna le malo zaposlenih v javnem sektorju.

Kot edino resnično »ozelenitveno« reformo si v tem primeru lahko predstavljam le hitro krčenje javnega sektorja in presekane povezave, ki prepletajo javni sektor in nevladniški tehnokratski okoljski lobi. Tako se vsaj na podlagi lastnih praktičnih izkušenj s domačim nevladniškim okoljskim sektorjem nikakor ne morem strinjati z različnimi idejami o prenosu določenih nalog iz javnega na nevladni sektor, izenačitvi položaja javnega in nevladnega sektorja, ipd., vsaj dokler bo vladalo takšno stanje, kot ga opisuje pričujoča magistrska naloga, kjer je priložnosti deležna le točno določena privilegirana skupina civilne družbe.

Zagotovo pa bo za kaj takega treba povsem na novo definirati etične in profesionalne standarde vpletenih, nato pa glede na izkazani domači tempo prilagajanja tovrstnim demokratičnim civilizacijskim normam počakati vsaj še kako dekada ali dve, saj kljub udarnim sloganom tehnokratskih okoljevarstvenikov večjega ali resnega »očiščenja« seveda ne gre pričakovati v enem samem dnevu.

V pričujoči magistrski nalogi sem zato preko prizme Bellahove teze (v Bahovec 2005), da skupnosti postanejo dobre šele tedaj, ko omogočijo priložnosti in podpirajo dejavno participacijo, želel obrniti pozornost na, po mojem mnenju, trenutno največji problem, ki duši participacijo in aktivno svobodo domače civilne družbe na okoljskem področju, t.j. hegemonijo tehnokratskega diskurza. Ta v največji meri temelji na konceptu trajnostnega razvoja in retoriki podnebnih sprememb, posebej prirejeni za domače potrebe, torej uvajanje novih restrikcij (davkov) za že tako najbolj prizadete družbene skupine. Tako ugotavljam, da sem se kot predsednik okoljske NVO, zaradi ukvarjanja s zahtevnimi praktičnimi vprašanji financiranja, delovanja in upravljanja neprofitne organizacije, tega sicer zelo perečega vprašanja žal zavedel malce prepozno. V nasprotnem primeru bi od nastanka organizacije dalje prav vse napore in energijo posvetil iniciaciji in vzdrževanju javne razprave o tehnokratskem okoljskem diskurzu ter prepletenosti okoljskega lobija z javnim sektorjem oziroma njegovi monopolizaciji privilegijev sodelovanja z državo.

Mlada organizacija EcoGuerilla je tako svoj dragoceni čas in energijo porabila za družbeno naravnane projekte, ki so se prek okoljskega komuniciranja usmerjali na splošno javnost, namesto da bi okoljsko komuniciranje usmerili izključno na

komunitarno naravnano mobilizacijo zapostavljene večine okoljskih NVO kar bi sčasoma lahko spodbudilo oblikovanje nove koalicije okoljskih zaveznikov.

Kljub vsemu idealistično verjamem, da se bo že v bližnji prihodnosti takšna koalicija zares zgodila ter se borila za reformo sistema financiranja NVO, nov način okoljske participacije, večjo transparentnost ter proti privilegijem domačega okoljskega lobija in posledičnim dogmam tehnokratskega okoljskega diskurza, ki temeljijo na visokoteči a na žalost impotentni retoriki »trajnostne družbe« in opevanja nujnosti skorajšnjega prehoda v »nizkoogljično gospodarstvo«, kjer bo kar mrgolelo »zelenih delovnih mest«.

Morda so izraz tega vse pogostejši alternativni diskurzi, ki jih proizvajajo tako posamezniki kot organizacije, pozdravimo pa lahko tudi »recesijsko« ukinjanje nepotrebnih in potratnih javnih institucij tipa Svet za varstvo okolja, Služba vlade RS za podnebne spremembe, itd... Takšne »ekspoziture« tehnokratskega okoljskega lobija namreč pričajo o njegovi resnični politični moči, aroganci ter gonu za realizacijo privatno zastavljenih ciljev, ki pa nimajo ničesar skupnega z javnim interesom oz. varovanjem okolja in narave.

Žal pa se prehitro spet pojavijo na sceni v »novih« preoblekah, seveda s staro, preizkušeno zasedbo – kot je to mogoče opaziti tudi v primeru Sveta za trajnostni razvoj – in začarani krog tehnokratskega okoljskega diskurza je ponovno sklenjen. Za konec nam tako ostane le upanje in še zadnja lucidna opazka Alkalaja (2010), da v vladnem Svetu za trajnostni razvoj ni gozdarjev, ni energetikov, niti predstavnikov kmetijstva ali (vse bolj redkih) proizvodnih dejavnosti, domači politiki pa je z imenovanjem pretežno »toplogrednega« sveta uspelo »zabiti še en gol« znanosti in strokovnosti, ki na tem igrišču še vedno nima nobenega igralca.

9 LITERATURA

1. Alkalaj, Mišo. 2010. *Podnebna prevara*. Ljubljana: Orbis.
2. *Alpe Adria Green*. Mednarodno društvo za varstvo okolja in narave. Dostopno prek: <https://alpeadriagreen.wordpress.com/> (1. maj 2014).
3. --- 2008a. *Korupcija v zvezi z Okoljskim centrom*. Dostopno prek: <https://alpeadriagreen.wordpress.com/2008/09/05/korupcija-v-zvezi-z-okoljskim-centrom/> (1. maj 2014).
4. --- 2008b. *Nepravilnosti MOP glede oddaje prostorov NVO*. Dostopno prek: <https://alpeadriagreen.wordpress.com/2008/09/05/nepravilnosti-mop-glede-odaje-prostorov-nvo/> (1. maj 2014).
5. Arnold, Ron. 1987. *Ecology Wars: Environmentalism as if People Matter*. University of Virginia: Free Enterprise Press.
6. Bahovec, Igor. 2005. *Skupnosti: teorije, oblike, pomeni*. Ljubljana: Sophia.
7. Berlin, Daniel. 2005. *The Key to Green Power – Explaining NGO – Influence in Global Environmental Governance Structures*. Reykjavik: NISA-NOPSA Conference.
8. Betsill, Michele M. 2006. *Non-governmental Organizations and International Environmental Institutions: Questions of Design*. Bali: Dimensions of Global Environmental Change Synthesis Conference.
9. Betsill, Michele M. in Corell, Elisabeth. 2001. *NGO influence in international environment negotiations: A framework for analysis*. Cambridge: The MIT Press. Dostopno prek: <http://www.mitpressjournals.org/doi/pdfplus/10.1162/152638001317146372> (1. februar 2014).
10. --- 2008. *The influence of Nongovernmental Organizations in International Environmental Negotiations*. Cambridge: The MIT Press. Dostopno prek: http://mitpress.mit.edu/sites/default/files/titles/content/9780262524766_sch_0001.pdf (1. februar 2014).
11. Breitmeier, Helmut in Rittberger, Volker. 1998. *Environmental NGOs in an Emerging Global Civil Society*. Tübingen: Center for International Relations/Peace and Conflict Studies.
12. Carter, Neil. 2001. *The Politics of the Environment: Ideas, Activism, Policy*. Cambridge University Press.
13. DeCampos Mello, Valerie. 2000. *Mainstreaming the Environment: Global Ecology, International Institutions and the Crisis of Environmental Governance*. Rio de Janeiro: Universidade Candido Mendes.

14. DeSombre, Elizabeth R. 2007. *The Global Environment and World Politics*. New York & London: Continuum International Publishing Group.
15. *Ekologi brez meja*. Dostopno prek: <http://ebm.si/o/sl> (1. september 2014).
16. --- 2014. Transparentnost. Dostopno prek: <http://ebm.si/o/sl/component/content/article/9-uncategorised/540-transparentnost> (1. september 2014).
17. *EcoGuerilla*. Združenje za okoljsko komuniciranje in razvoj zelenih skupnosti. Dostopno prek: <http://www.ecoguerilla.si> (15. september 2013).
18. --- 2011. *Letno poročilo 2010*. Dostopno prek: http://www.ecoguerilla.si/letna_porocila (15. september 2013).
19. Epstein, Charlotte. 2005. Knowledge and power in global environmental activism. *International Journal of Peace Studies*.
20. Fain, Mirjam. 2011. *Problemi financiranja okoljskih neprofitnih organizacij v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Fairclough, Norman. 1995. *Critical discourse analysis. The critical study of language*. New York: Longman Publishing.
22. --- 1999. *Neo-liberalism as a focus for critical research on language*. Dostopno prek: http://www.academia.edu/3791325/Critical_discourse_analysis_2012_ (1. marec 2014).
23. Fischer, Frank. 2000. *Citizens, Experts, and the Environment*. Durham in London: Duke University Press.
24. Foucault, Michael. 1969/2001. *Arheologija vednosti*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
25. Foucault, Michael. 1982/1991. *Subjekt in oblast. Zakaj proučevati oblast: vprašanje subjekta*. V *Vednost - oblast – subjekt*, ur. Mladen Dolar, 103-120. Ljubljana: Krt.
26. *Focus*. Društvo za sonaraven razvoj. Dostopno prek: <http://www.focus.si/> (1. april 2014).
27. *Google Analytics*. Dostopno prek: <http://www.google.com/analytics/> (1. oktober 2013).
28. Haas, Peter M., ur. 1992. *Introduction: Epistemic Communities and International Policy Coordination. Knowledge, Power, and International Policy Coordination*. Columbia: University of South Carolina Press. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2706951?sid=21105528834101&uid=2&uid=3739008&uid=4> (1. september 2013)

29. Haas, Peter M., Keohane, Robert O. in Levy, Marc A. 1993: *Institutions for the Earth: Sources of Effective International Environmental Protection*. London: The MIT Press.
30. Haas, Peter M. 2003. *Is there a global Governance Deficit and What Should be Done About It?* Ecologic – Institute for International and European Environmental Policy. Dostopno prek: http://www.ecologic.eu/download/verschiedenes/2003/documents/paper_peter_haas.pdf (1. september 2013)
31. *GEM Javni multimedij*. Dostopno prek: <http://www.gem.si/> (15. februar 2012).
32. GZS. Gospodarska zbornica Slovenije. Dostopno prek: <http://www.gzs.si> (20. marec 2014).
33. --- 2010. *Odklonilno stališče GZS do Osnutka predloga Zakona o podnebnih spremembah - 2*. Dostopno prek: http://www.gzs.si/slo/panoge/podjetnisko_trgovska_zbornica/52751 (1. september 2013).
34. --- 2011. 2. *Osnutek zakona o podnebnih spremembah: preuranjen, brez pravih učinkov za okolje, le z novimi obremenitvami za gospodarstvo*. Dostopno prek: <http://mediji.gzs.si/slo/52855> (1. september 2013).
35. Keck, Margaret E. in Sikkink, Kathryn. 1998. *Activists beyond Borders – advocacy networks in international politics*. London: Cornell University Press.
36. Kirn, Andrej. 2004. *Narava, družba, ekološka zavest*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. Klenovšek, Tomaž, Božo Grafenauer, Tina Divjak, Matej Verbajs, Tatjana Strojan, Senka Vrbica in Primož Šporar, ur. 2006. *Celovita analiza pravnega okvira za delovanje nevladnih organizacij: končno poročilo*. Maribor: Pravna fakulteta.
38. Kolarič, Zinka. 2002. *Različni znanstveno-teoretski pristopi k preučevanju neprofitnih organizacij*. V Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij, ur. Dejan Jelovac, 29-44. Ljubljana: Radio Študent.
39. Kolarič, Zinka, Andreja Črnak-Meglič in Maja Vojnovič. 2002. *Zasebno neprofitno - volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
40. Kolarič, Zinka, Andreja Črnak-Meglič, Liljana Rihter, Ružica Boskić in Tatjana Rakar. 2006. *Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji: zaključno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. *Komisija za preprečevanje korupcije*. Dostopno prek: <https://www.kpk-rs.si/sl/> (1. maj 2014).
42. Lomborg, Bjorn. 2001. *The Skeptical environmentalist: Measuring the Real State of the world*. Cambridge: University Press.

43. Lidskog, Rolf in Sundqvist, Göran. 2002. *The Role of Science in Environmental Regimes: The Case of LRTAP*. European Journal of International Relations. Dostopno prek: http://people.reed.edu/~ahm/Courses/Reed-POL-372-2011-S3_IEP/Syllabus/EReadings/11.2/11.2.LidskogSundqvist2002The-Role.pdf (1. julij 2013).
44. Lukšič, Andrej A. 1998. *Prve portretne poteze slovenskih okoljskih nevladnih organizacij*. Teorija in praksa 5/1998. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip19985Luksic.pdf> (20. september 2013).
45. Merchant, Carolyn. 1992. *Radical ecology: the search for livable world*. New York: Routledge.
46. Murdie, Alan. 1993. *Environmental law and citizen action*. London: Earthscan Publications LTD.
47. Nordhaus, William. 2007. *Critical Assumptions in the Stern Review on Climate Change*. Dostopno prek: http://www.econ.yale.edu/~nordhaus/homepage/nordhaus_stern_science.pdf. (1. september 2013).
48. *Okoljski center*. Dostopno prek: <http://www.okoljski-center.si/> (1. april 2014).
49. O'Neill, John. 1993. *Ecology, Policy and Politics – Human Well-Being and the Natural World*. London: Routledge.
50. *Osnutek Zakona o podnebnih spremembah*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Zakon_o_podnebnih_spremembah_splet.pdf (1. marec 2013).
51. Paul, James A. 2000. *NGOs and Global Policy-Making*. Global Policy Forum. Dostopno prek: <https://www.globalpolicy.org/empire/31611-ngos-and-global-policy-making.html> (1. september 2013).
52. Pickerill, Jenny. 2003. *Cyberprotests: Environmental Activism Online*. Manchester: University Press. Dostopno prek: <http://www.jennypickerill.info/wp-content/uploads/Cyberprotestbook.pdf> (1. september 2013).
53. *Plan B za Slovenijo*. Dostopno prek: <http://www.planbz slovenijo.si/> (1. april 2014).
54. Rosebraugh, Craig. 2004: *Burning Rage of a Dying Planet – Speaking for The Earth Liberation Front*. Lantern Books.
55. Shellenberger, Michael in Nordhaus, Ted. 2004. *The Dead of Environmentalism – Global Warming Politics in Post-Environmental World*. Houghton Mifflin.

56. *Supervizor*. Spletna aplikacija za spremljanje izdatkov javnih institucij. Dostopno prek: <http://supervizor.kpk-rs.si/> (1. maj 2014).
57. Skumavc, Meta. 2012. *Zelena pisarna slovenskega javnega sektorja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
58. Stone, Christopher D. 2008. *Is Environmentalism Dead?* Dostopno prek: <https://law.lclark.edu/live/files/17288-38-1stone> (1. maj 2014).
59. Susskind, Leonard. 1994. *Environmental Diplomacy: Negotiating More Effective Global Agreements*. Oxford University Press.
60. Šajn, Katja. 2011. *Nevladne okoljske organizacije in okoljska politika - primer Umanotera*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
61. *Švicarski prispevek*. Sklad za financiranje malih projektov v okviru partnerstva Slovenko – švicarski program sodelovanja za zmanjševanje gospodarskih in socialnih razlik v razširjeni Evropski uniji (2012). Dostopno prek <http://www.svicarski-prispevek.si/> (15. februar 2012).
62. Turton, Anthony R. 2001. *The Construction of Knowledge and the Climate Change Debate: A perspective from the Developing south*. Candriai, Italy: ISODARCO Summer School "Global Climate Change and Impact on Natural Resources".
63. *Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj*. Dostopno prek: <http://www.umanotera.org/> (1. april 2014).
64. --- 2009. *Letno poročilo Umanotere 2008*. Dostopno prek: <http://www.umanotera.org/> (1. april 2014).
65. --- 2010. *Letno poročilo Umanotere 2009*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Letno_porocilo_09_Umanotera.pdf (1. april 2014).
66. --- 2011. *Letno poročilo Umanotere 2010*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Letno_porocilo_2010.pdf (1. april 2014).
67. --- 2011a. *Pripombe na drugi osnutek Zakona o podnebnih spremembah 2011*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/pripombe_NVO_na_ZPS2.pdf (1. april 2014).
68. --- 2012. *Letno poročilo Umanotere 2011*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Letno_porocilo_2011_Umanotera.pdf (1. april 2014).
69. --- 2013. *Letno poročilo Umanotere 2012*. Dostopno prek: <http://www.umanotera.org/index.php?node=285> (1. april 2014).

70. Waltz, Kenneth N. 1979. *Theory of International Politics*. New York: Random House.
71. Werbach, Adam. 2004. *Is Environmentalism Dead?* San Francisco: Speech presented to the Commonwealth Club.
72. Willetts, Peter. 1996. *The Conscience of the World – The Influence of Non-Governmental Organisations in the UN System*. Washington D.C.: The Brookings Institution.
73. *Zakon o varstvu okolja (ZVO-1-UOB1)*. Ur. l. RS, 39/2006. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1545> (1. september 2013).
74. ZEG. *Zveza ekoloških gibanj Slovenije*. Dostopno prek: <http://zveza-zeg.si/> (1. marec 2014).